

คำนำ

เอกสารหลักสูตรอบรมแบบ e-Training หลักสูตรสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม: โครงการประวัติศาสตร์ เป็นหลักสูตรฝึกอบรมภายใต้โครงการพัฒนาหลักสูตรและดำเนินการฝึกอบรมครู ข้าราชการพลเรือนและบุคลากรทางการศึกษาด้วยหลักสูตรฝึกอบรมแบบ e-Training สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยความร่วมมือของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อพัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการขององค์กร โดยพัฒนา องค์ความรู้ ทักษะที่ใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพ โดยใช้หลักสูตรและวิทยากรที่มีคุณภาพ เน้นการพัฒนาโดยการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านเทคโนโลยีการสื่อสารผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สามารถเข้าถึงองค์ความรู้ในทุกที่ทุกเวลา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหลักสูตรอบรมแบบ e-Training หลักสูตรสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม: โครงการประวัติศาสตร์ จะสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพื่อยังประโยชน์ต่อระบบการศึกษาของประเทศไทยต่อไป

สารบัญ

คำนำ	1
หลักสูตร “สารการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม”	3
รายละเอียดหลักสูตร	4
คำอธิบายรายวิชา	4
วัตถุประสงค์	4
สาระการอบรม	4
กิจกรรมการอบรม	4
สื่อประกอบการอบรม	5
การวัดผลและประเมินผลการอบรม	5
บรรณานุกรม	5
เค้าโครงเนื้อหา	6
ตอนที่ 1 คุณค่าของประวัติศาสตร์	10
ตอนที่ 2 โครงงานประวัติศาสตร์	19
ตอนที่ 3 การพัฒนาทักษะการคิดในวิชาประวัติศาสตร์	30
ตอนที่ 4 สอนประวัติศาสตร์อย่างไรให้ได้ผล	44
ตอนที่ 5 หน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐานวิชาประวัติศาสตร์	66
ใบงานที่ 1	74
ใบงานที่ 2.1	75
ใบงานที่ 2.2	76
ใบงานที่ 3	77
ใบงานที่ 4	78
ใบงานที่ 5	80
แบบทดสอบก่อนเรียน/หลังเรียนหลักสูตร	81

หลั กสู ตร

สารการเรี ยนรู้สั ังค มศึ กษ า ศาสนาและว ัฒนธ รร ม : โ ค ร ง ง า นป ระ ว ั ต ศ าส ต ร

รหัส UTQ-209

ชื่อหลั กสู ตรรายวิ ชา สารการเรี ยนรู้สั ังค มศึ กษ า ศาสนาและว ัฒนธ รร ม : โ ค ร ง ง า นป ระ ว ั ต ศ าส ต ร

ป ร ั บ ป ร ง น ี อ ห า โ ด ย

คณาจารย์ ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่ อสารการศึ กษ า

คณะครุศาสตร จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเนื้อหา

1. นางวันเพ็ญ	สุทธากาศ
2. ดร.เฉลิมชัย	พันธ์เลิศ
3. นางสาวกิตยาภรณ์	ประยูรพรหม
4. นางหทัยา	เข็มเพชร
5. ผศ.ดร.วลัย	อิศรางกูร ณ อยุธยา

รายละเอียดหลักสูตร

คำอธิบายรายวิชา

ความหมายของประวัติศาสตร์ ความเป็นมา ความสำคัญและประโยชน์ของ
ประวัติศาสตร์ คุณค่าของประวัติศาสตร์ ทักษะการคิดได้ แนวทางการและทักษะการคิดในการเรียนการ
สอนวิชา ประวัติศาสตร์ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ การจัดหาหน่วยการเรียนรู้
อิงมาตรฐาน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และการจัดหาหน่วยการ
เรียนรู้ในการจัดการ เรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ได้

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถ

1. อธิบายความหมายของประวัติศาสตร์ ความเป็นมา ความสำคัญและประโยชน์ของ
ประวัติศาสตร์
2. อธิบายคุณค่าของประวัติศาสตร์ได้
3. อธิบายทักษะการคิดได้
4. สามารถออกแบบทักษะการคิดในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ได้
5. สามารถอธิบายแนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์
6. สามารถเลือกวิธีสอนไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์อย่าง

เหมาะสม

7. สามารถอธิบายการจัดหาหน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐานตามหลักสูตรแกนกลาง
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

8. สามารถออกแบบการจัดหาหน่วยการเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนวิชา
ประวัติศาสตร์ได้

สาระการอบรม

- ตอนที่ 1 คุณค่าของประวัติศาสตร์
- ตอนที่ 2 โครงการประวัติศาสตร์
- ตอนที่ 3 การพัฒนาทักษะการคิดในวิชาประวัติศาสตร์
- ตอนที่ 4 สอนประวัติศาสตร์อย่างไรให้ได้ผล
- ตอนที่ 5 หน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐานวิชาประวัติศาสตร์

กิจกรรมการอบรม

1. ทำแบบทดสอบก่อนการอบรม
2. ศึกษาเนื้อหาสาระการอบรมจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์
3. ศึกษาเนื้อหาเพิ่มเติมจากใบความรู้
4. สืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้
5. ทำใบงาน/กิจกรรมที่กำหนด

6. แสดงความคิดเห็นตามประเด็นที่สนใจ
7. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เข้ารับการอบรมกับวิทยากรประจำหลักสูตร
8. ทาแบบทดสอบหลังการอบรม

สื่อประกอบการอบรม

1. บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์
2. ใบความรู้
3. วีดิทัศน์
4. แหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง
5. กระดานสนทนา (Web board)
6. ใบงาน
7. แบบทดสอบ

การวัดผลและประเมินผลการอบรม

วิธีการวัดผล

1. การทดสอบก่อนและหลังอบรม โดยผู้เข้ารับการอบรมจะต้องได้คะแนนการทดสอบหลังเรียนไม่น้อยกว่า ร้อยละ 70
2. การเข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ ส่งงานตามใบงานที่กำหนด เข้าร่วมกิจกรรมบนกระดานสนทนา

บรรณานุกรม

- วุฒิชัย มูลศิลป์ (มพพ.) หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานประวัติศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2552 กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์
- สันติ วิจักขณาลัญญ์. (2551) . การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้การสอนผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์. เอกสาร ประกอบการประชุมปฏิบัติการโครงการพัฒนากำหนดการจัดการเรียนรู้ที่เน้น Flexible Learning & E-Learning. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- หน่วยศึกษานิเทศก์สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา. (2544). เอกสารกำรนิเทศรูปแบบการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน ประวัติศาสตร์และศีลธรรม : กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
- หน่วยศึกษานิเทศก์. สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา. (2544). เอกสารกำรนิเทศรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์และศีลธรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว

หลักสูตร UTQ-209

หลักสูตรสารการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม: โครงการประวัติศาสตร์

เค้าโครงเนื้อหา

ตอนที่ 1 คุณค่าของประวัติศาสตร์

เรื่องที่ 1.1 ประวัติศาสตร์คืออะไร

เรื่องที่ 1.2 ความเป็นมาและความสำคัญของประวัติศาสตร์

เรื่องที่ 1.3 คุณค่าของประวัติศาสตร์

แนวคิด

1. การศึกษาเหตุการณ์สำคัญในอดีตของสังคมมนุษย์ที่เปลี่ยนแปลงไปตามเวลา และสิ่งแวดล้อมโดยการสอบสวนร่องรอย หลักฐาน ที่หลงเหลืออยู่อย่างเป็นระบบ การสืบค้นเรื่องราวที่เชื่อว่าเป็นจริงโดยตรวจสอบร่องรอยหลักฐานที่หลงเหลืออยู่ การศึกษาเรื่องราวสำคัญ ๆ ที่เกี่ยวกับประสบการณ์ด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ในสังคม ศาสตร์ของการรวบรวมแยกแยะจัดระบบ วิเคราะห์ วิพากษ์ และการใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงในสังคมมนุษย์ ศาสตร์ของการอธิบายปรากฏการณ์ในสังคมเพื่อให้รู้รากเหง้าของปัญหา ศาสตร์ที่สร้างความผูกพันทางด้านจิตใจและความรู้สึกเกี่ยวกับประเทศชาติ สังคม ชุมชนและครอบครัวของตน การเรียนรู้ อดีต เพื่อเข้าใจปัจจุบัน มองไปสู่อนาคต กระบวนการพัฒนาปัญญาด้วยการสืบค้น รวบรวม วิเคราะห์ ประเมินค่าข้อมูลรอบด้าน การแสวงหา การไต่สวน การสำรวจ การสังเกต การย้อนพินิจ การเปรียบเทียบ การตีความ การอภิปราย การวิเคราะห์ การเล่าเรื่อง

2. ประวัติศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ศึกษาประสบการณ์ของมนุษย์ได้ดีกว่าศาสตร์แขนงอื่น ทั้งยังเป็นวิชาพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ โดยทบทวนที่เชื่อมโยงศาสตร์ทั้งสามสาขา คือ มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าพื้นฐานความรู้ความเข้าใจทางประวัติศาสตร์เป็นรากฐานสำคัญ ประวัติศาสตร์ที่ดีจะเป็นรากฐานให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีความตระหนักในความสำคัญของตนเอง ชุมชน และประเทศชาติ ก่อให้เกิดความสำนึกถึงผลกระทบในอดีตที่มีต่อปัจจุบัน ทั้งในระดับชุมชน ระดับชาติ และระดับสังคมโลก

3. จากพระราชดำรัส และพระราชนิพนธ์การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 การติดตามผลการเรียนและประกาศหลักสูตรประวัติศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา จึงต้องมีการส่งเสริม สนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และบริหารจัดการการใช้หลักสูตรให้เกิดประโยชน์แท้จริงถึงคุณค่าของประวัติศาสตร์ในด้านเนื้อหา ด้านทักษะ กระบวนการ ด้านพัฒนาสติปัญญา ด้านเจตคติ/ค่านิยม

วัตถุประสงค์

1. อธิบายความหมายของประวัติศาสตร์ ความเป็นมา ความสำคัญและประโยชน์ของประวัติศาสตร์

2. อธิบายคุณค่าของประวัติศาสตร์ได้

ตอนที่ 2 โครงการประวัติศาสตร์

เรื่องที่ 2.1 วิธีการทางประวัติศาสตร์

เรื่องที่ 2.2 โครงการทางประวัติศาสตร์

แนวคิด

1. ในปัจจุบันวิธีการทางประวัติศาสตร์ได้เป็น “ทักษะกระบวนการ” หนึ่งในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เช่นเดียวกับ ทักษะในการคิดวิเคราะห์ การสรุป การตีความ และทักษะอื่นๆ ที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดการเรียนรู้ของผู้เรียนในทุกชั้นปีต่อเนื่องจนจบหลักสูตร วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นวิธีการศึกษาค้นคว้าที่เราสามารถนำไปใช้ศึกษาได้ทั้งประวัติศาสตร์ชาติ และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น หลักฐานที่ใช้ในการศึกษาประวัติศาสตร์ มีทั้งหลักฐานขั้นต้นและหลักฐานชั้นรอง ในการรวบรวมหลักฐาน เราต้องรวบรวมหลักฐานที่หลากหลายและครบถ้วน เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือเรื่องราวที่มีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ และใกล้เคียงความจริงมากที่สุด

2. การสอนแบบโครงการเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียน เรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งตามความสนใจของผู้เรียน และได้ทำงานอย่างเป็นขั้นเป็นตอน โดยผ่านกระบวนการหลายอย่างได้แก่ กระบวนการแก้ปัญหา ผู้เรียนจะเป็นผู้ลงมือปฏิบัติเพื่อค้นหาคำตอบด้วยตนเอง จึงเป็นการเรียนรู้จากการได้มีประสบการณ์ตรงจากแหล่งเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนแบบโครงการ เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดประสบการณ์ให้นักเรียนเหมือนกับการทำงานในชีวิตจริง

วัตถุประสงค์

1. อธิบายวิธีการทางประวัติศาสตร์ได้
2. ระบุขั้นตอนในการจัดกิจกรรมโครงการทางประวัติศาสตร์ได้
3. ระบุแนวทางในการประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนโครงการประวัติศาสตร์

ตอนที่ 3 การพัฒนาทักษะการคิดในวิชาประวัติศาสตร์

แนวคิด

1. การคิดเป็นกระบวนการทางสมองของผู้เรียนเป็นกระบวนการเรียนรู้ถ้าผู้เรียนได้มีวิธีคิดอย่างเป็นระบบที่มีการใคร่ครวญ ไตร่ตรอง แยกแยะแจกแจงเป็นส่วน จะทำให้ผู้เรียนได้พิจารณาสารจากการฟังหรือการอ่านประเมินค่าแล้วสรุปเลือกเฟ้นจนนำไปสู่การคิดตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมเป็นพื้นฐานที่สำคัญ

2. การถาม (Questioning) คือ ยุทธศาสตร์การสอนที่สำคัญ ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ช่วยพัฒนากระบวนการคิด การตีความ การไตร่ตรอง การถ่ายทอดความรู้ ความคิด และความเข้าใจและสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง และปรับปรุงการเรียนรู้ การคิดและการสอน

3. การเรียนแบบสร้างแผนผังความคิด (Concept Mapping) เป็นการฝึกให้ผู้เรียนจัดกลุ่มความคิดรวบยอดของตน เพื่อให้เห็นภาพรวมของความคิด เห็นความสัมพันธ์ของความคิดรวบยอดเป็นภาพ สามารถเก็บไว้ในหน่วยความจำได้ง่าย

วัตถุประสงค์

1. อธิบายทักษะการคิดได้
2. สามารถออกแบบทักษะการคิดในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ได้

ตอนที่ 4 สอนประวัติศาสตร์อย่างไรให้ได้ผล

เรื่องที่ 4.1 แนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

เรื่องที่ 4.2 แนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ระดับประถมศึกษา

แนวคิด

1. การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์นั้นนอกจากจะใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์
โครงการ ประวัติศาสตร์ แล้วยังมีวิธีสอนอื่นอีกหลากหลายที่สามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการ
เรียนรู้ในวิชาประวัติศาสตร์เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายตามมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดและสาระ
การเรียนรู้แกนกลางของสาระประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นสาระที่ 4 ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ศาสนาและวัฒนธรรม ดังวิธีสอนแบบแก้ปัญหา วิธีสอนโดยการจัดการเรียนการสอน แบบ CIPPA
MODEL วิธีสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการเผชิญสถานการณ์ วิธีสอนโดยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักร
การเรียนรู้ (4 MAT) วิธีสอนโดยการศึกษาจากสถานการณ์

2. วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า หรือปฏิบัติงานตามหัวข้อที่ผู้เรียนสนใจ
ซึ่งผู้เรียนจะต้องฝึกกระบวนการทำงานอย่างมีขั้นตอน มีการวางแผนในการทำงานหรือการ แก้ปัญหา
อย่างเป็นระบบ จนการดำเนินงานสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ ส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้
อย่างหลากหลาย อันเป็นประสบการณ์ตรงที่มีคุณค่า สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานต่าง
ๆ แนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา: เล่าเรื่องจากภาพแนวทางการ
จัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ ช่วยให้ผู้เรียนรับรู้ได้ โดยผ่านกระบวนการหาข้อมูล และนำเสนอ
ข้อมูลสำหรับเด็กประถมศึกษา โดยวิธีการต่างๆ ดังนี้ กระตุก – กระตุ้น ตระหนัก ตรึงตรอง

ตรวจสอบ/ตอบสนอง ตลบทิด

วัตถุประสงค์

1. สามารถอธิบายแนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์
2. สามารถเลือกวิธีสอนไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์อย่าง

เหมาะสม

ตอนที่ 5 หน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐานวิชาประวัติศาสตร์

แนวคิด

1. การจัดการเรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้
ความสามารถตาม มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด สามารถนำผู้เรียนในเกิดสมรรถนะสำคัญของ
ผู้เรียนและเกิด คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวม สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นอย่างเป็น
รูปธรรมได้ด้วยการออกแบบเป็นหน่วยการเรียนรู้ เนื่องจากหน่วยการเรียนรู้เป็นขั้นตอนที่สำคัญใน
การนำหลักสูตรสู่การจัดการเรียนรู้ โดยมีมาตรฐานการเรียนรู้ / ตัวชี้วัดเป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนา
ผู้เรียนการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนจำเป็นต้องมีการ
วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ / ตัวชี้วัดเพื่อกำหนดขอบข่ายสาระที่จะใช้ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้
ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และปฏิบัติได้ตลอดแนว

2. การออกแบบหน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐาน เป็นการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่มี
มาตรฐานการ เรียน / ตัวชี้วัดเป็นเป้าหมาย และเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดของการใช้หลักสูตร
สถานศึกษา เพราะเป็นการนำมาตรฐานการเรียนรู้ / ตัวชี้วัดไปสู่การเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนซึ่งผู้สอน

สามารถใช้แนวคิดของการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบย้อนกลับ (Backward Design) ในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้

วัตถุประสงค์

1. สามารถอธิบายการจัดทำหน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐานตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
2. สามารถออกแบบการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนวิชประวัติศาสตร์ได้

ตอนที่ 1 คุณค่าของประวัติศาสตร์

เรื่องที่ 1.1 ประวัติศาสตร์คืออะไร

ความหมาย ประวัติศาสตร์ หมายถึงการศึกษาเหตุการณ์สำคัญในอดีตของสังคมมนุษย์ที่เปลี่ยนแปลงไปตามเวลา และสิ่งแวดล้อมโดยการสอบสวนร่องรอย หลักฐาน ที่หลงเหลืออยู่อย่างเป็นระบบที่เรียกว่า วิธีการทางประวัติศาสตร์ ดังนั้น ประวัติศาสตร์คือ

- การสืบค้นเรื่องราวที่เชื่อว่าเกิดขึ้นจริงโดยตรวจสอบร่องรอยหลักฐานที่หลงเหลืออยู่
- การศึกษาเรื่องราวสำคัญ ๆ ที่เกี่ยวกับประสบการณ์ด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ในสังคม
- ศาสตร์ของการรวบรวมแยกแยะจัดระบบวิเคราะห์ วิพากษ์ และการใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงในสังคมมนุษย์
- ศาสตร์ของการอธิบายปรากฏการณ์ในสังคมเพื่อให้รู้รากเหง้าของปัญหา
- ศาสตร์ที่สร้างความผูกพันทางด้านจิตใจและความรู้สึกเกี่ยวกับประเทศชาติ สังคม ชุมชนและครอบครัวของตน
- การเรียนรู้ อดีต เพื่อเข้าใจปัจจุบัน มองไปสู่อนาคต
- กระบวนการพัฒนาปัญญาด้วยการสืบค้น รวบรวม วิเคราะห์ ประเมินค่าข้อมูลรอบด้าน

การแสวงหา การไต่สวน การสำรวจ การสังเกต การย้อนพินิจ การเปรียบเทียบ การตีความ การอภิปราย การวิเคราะห์ การเล่าเรื่อง

สรุป

ประวัติศาสตร์ อาจกล่าวได้ว่า เป็นเหตุการณ์ทั้งหมดที่เกิดขึ้นในอดีต และสิ่งที่มนุษย์ได้กระทำ หรือสร้างแนวความคิดไว้ทั้งหมด รวมถึงเหตุการณ์ที่เกิดจากเจตจำนงของมนุษย์ ตลอดจนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ หรือธรรมชาติที่มีผลต่อมนุษยชาติ ประวัติศาสตร์ ได้แก่ เหตุการณ์ในอดีตที่นักประวัติศาสตร์ได้สืบสวนค้นคว้าแสวงหาหลักฐานมารวบรวมและเรียบเรียงขึ้น เนื่องจากเรื่องราวของมนุษย์ในอดีตมีขอบเขตกว้างขวาง และมีความสำคัญแตกต่างกันน้อยลดหลั่นกันไป นักวิทยาศาสตร์จึงหยิบยกขึ้นมาศึกษาเฉพาะแต่สิ่งที่ตนเห็นว่ามีคามหมายและมีความสำคัญ

ตอนที่ 1 คุณค่าของประวัติศาสตร์

เรื่องที่ 1.2 ความเป็นมาและความสำคัญของประวัติศาสตร์

ความเป็นมา

เนื่องจากประวัติศาสตร์เป็นเรื่องเกี่ยวกับสิ่งที่มนุษย์คิดและทำ และเกี่ยวข้องกับมนุษย์ตามมิติของกาลเวลา ประวัติศาสตร์จึงเป็นศาสตร์ที่ศึกษาประสบการณ์ของมนุษย์ได้ดีกว่าศาสตร์แขนงอื่น ทั้งยังเป็นวิชาพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ โดยทำหน้าที่เชื่อมโยงศาสตร์ทั้งสามสาขา คือ มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าพื้นฐานความรู้ความเข้าใจทางประวัติศาสตร์เป็นรากฐานสำคัญของการเข้าใจปัญหาต่าง ๆ ว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร เพราะเหตุใดและมีวิวัฒนาการอย่างไรอันจะนำไปสู่การวิเคราะห์ปัญหาได้อย่างมีเหตุผล มาตรการในการแก้ปัญหาให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมยิ่งขึ้น ในขณะเดียวกันการกระทำหรือการตัดสินใจใด ๆ ที่มีได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานความรู้ทางประวัติศาสตร์มักจะผิดพลาดได้ง่าย วิชาประวัติศาสตร์จึงเป็นศาสตร์ที่สำคัญยิ่งในการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

ในด้านเนื้อหา การสอนประวัติศาสตร์ที่ดีจะเป็นรากฐานให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีความตระหนักในคุณค่าของประวัติศาสตร์ของตนเอง ชุมชน และประเทศชาติ ก่อให้เกิดความสำนึกถึงผลกระทบในอดีตที่มีต่อปัจจุบัน ทั้งในระดับชุมชน ระดับชาติ และระดับสังคมโลก ในด้านการสร้างเสริมภูมิปัญญาและทักษะด้านมนุษยศาสตร์ การสอนตามขั้นตอนที่ถูกต้องจะเป็นการฝึกวิเคราะห์กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลไปพร้อม ๆ กับการใช้ภาษา ด้วยการจัดระบบข้อเท็จจริงให้สัมพันธ์กับมิติเวลา สถานที่ บุคคล และเหตุการณ์ต่าง ๆ ในลักษณะที่สามารถอธิบายให้เข้าใจได้ ส่วนด้านจริยธรรมและวัฒนธรรม การนำตัวอย่างเหตุการณ์ที่เป็นบทเรียนที่เกิดขึ้นในอดีตมาใช้ในการพิจารณา วิพากษ์วิจารณ์เชิงจริยธรรมจะเป็นเครื่องกระตุ้นให้เยาวชนเกิดทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาตนเอง และการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม

วิชาประวัติศาสตร์ เป็นวิชาที่สังคมให้ความสนใจ ติดตามและตรวจสอบการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการอยู่ตลอดเวลา เพราะวิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่มีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมให้เยาวชนของชาติมีจิตสำนึก และภาคภูมิใจในความเป็นชาติไทย

ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ที่สำคัญ ดังนี้

มาตรา 7 จัดกระบวนการเรียนรู้ที่ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ เคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็น

ไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติรวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ
ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

มาตรา 23 การจัดการศึกษาเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และ
บูรณาการตามความเหมาะสมในเรื่อง

1. ความรู้เกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ
และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมโลก และระบบการเมือง
การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
2. ฝึกทักษะกระบวนการคิดและประยุกต์ใช้ความรู้มาป้องกันและแก้ปัญหา
3. จัดการเรียนรู้การสอนโดยผสมผสานความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุล รวมทั้ง
ปลูกฝังคุณภาพ ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในทุกวิชา
4. จัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากสื่อ และแหล่งวิทยาการประเภท
ต่าง ๆ

มาตรา 25 ส่งเสริมการดำเนินงานและจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่
ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์

มาตรา 27 สถานศึกษาจัดทำสารของหลักสูตร เพื่อความเป็นไทยความเป็นพลเมืองดีของ
ชาติเกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็น
สมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ

ประโยชน์ของประวัติศาสตร์

1. ประวัติศาสตร์ช่วยมนุษย์ในการตัดสินใจ เมื่อจำเป็นต้องเผชิญกับปัญหาสำคัญๆ ทั้งนี้ โดย
อาศัยแนวประสบการณ์ของมนุษย์ในอดีตในการตัดสินใจว่า ควรจะปฏิบัติอย่างไรกับปัญหาที่ประสบ
อยู่ในปัจจุบัน เพื่อให้เกิดผลดีที่สุดสำหรับอนาคต

2. การศึกษาประวัติศาสตร์ทำให้เราเกิดความเพลิดเพลิน บุคคลที่ศึกษาประวัติศาสตร์เพื่อ
ประโยชน์ด้านนี้มีความรู้ลึกซึ้งสนุกสนานเพลิดเพลินอยู่กับการจดจำปีที่เกิด เหตุการณ์สำคัญๆ ภูมิหลัง
ให้เราศึกษาเรื่องราวต่างๆ โดยรอบตัวเราได้อย่างน่าสนใจ

วิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่ศึกษาอดีตโดยมีระบบเป็นวิชาที่ครอบคลุมและแทรกซึมอยู่ในทุก
สาขาวิชา จะไม่มีวิชาใดมีลักษณะเป็นวิชาขึ้นได้โดยไม่อาศัยประวัติศาสตร์เลย

ประวัติศาสตร์มีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ เพราะว่า ประวัติศาสตร์จะเป็นแหล่งข้อมูลที่ทำให้
เราได้ศึกษาต่อถึงเรื่องราวต่างๆ ในอดีตและเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้

ประวัติศาสตร์ เปรียบเสมือนบทเรียนบทหนึ่งของชีวิตที่สอนให้มนุษย์ได้เรียนรู้โดยใช้
ประสบการณ์ ที่ได้เรียนรู้โดยใช้ประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตในปัจจุบันให้ดีขึ้น

ประวัติศาสตร์ช่วยกำหนดทิศทางการดำเนินการ การวางแผนพัฒนาสิ่งต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพและทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน และผลของปัจจุบันก็ส่งผลถึงอนาคต ถ้าหากเราสามารถนำประวัติศาสตร์มาประยุกต์ใช้ปรับปรุงแก้ไขให้ปัจจุบันดำเนินไปด้วยดี

จะเห็นว่าประวัติศาสตร์มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งไม่ว่าจะเป็นทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และอื่นๆ ไม่จำกัดขอบเขตซึ่งนับเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ในปัจจุบันให้สร้างสรรค์ และพัฒนาสิ่งดีๆ ต่อไป เพื่อวิวัฒนาการในอนาคตข้างหน้า ประวัติศาสตร์จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง

สรุป

ประวัติศาสตร์มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งไม่ว่าจะเป็นทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และอื่นๆ ไม่จำกัดขอบเขตซึ่งนับเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เป็นแหล่งข้อมูลที่ทำให้ศึกษาต่อถึงเรื่องราวต่างๆ ในอดีตและเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้ เปรียบเสมือนบทเรียนบทหนึ่งของชีวิตที่สอนให้มนุษย์ได้เรียนรู้โดยใช้ประสบการณ์ ที่ได้เรียนรู้โดยใช้ประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตในปัจจุบันให้ดีขึ้นช่วยกำหนดทิศทางการดำเนินการ การวางแผนพัฒนาสิ่งต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพ เป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ในปัจจุบันให้สร้างสรรค์ และพัฒนาสิ่งดีๆ ต่อไป เพื่อวิวัฒนาการในอนาคตข้างหน้า ประวัติศาสตร์จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง

ตอนที่ 1 คุณค่าของประวัติศาสตร์

เรื่องที่ 1.3 คุณค่าของประวัติศาสตร์

สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ พระราชทานในพระราชวโรกาสให้คณะบุคคลต่าง ๆ เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา 12 สิงหาคม 2543 ได้รับสั่งความตอนหนึ่งเกี่ยวกับวิชาหน้าที่ ศีลธรรม และประวัติศาสตร์ว่าปัจจุบันไม่มีในหลักสูตร มีแต่วิชาการสมัยใหม่ ดังรายละเอียดจากหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับวันที่ 12 สิงหาคม 2543

“สิ่งที่ข้าพเจ้าเป็นห่วงมาก สงสารมาก คือ คนจนที่อยู่ตามห้องแถวต่าง ๆ และเด็กอ่อนที่จะไม่มีโอกาสเลยไปหาหนังสือหรือไปพื้ยาเพื่อให้ปอดได้พอก ให้ปอดอ่อน ๆ ได้รับอากาศบริสุทธิ์โดยไม่มีควันพิษ อันนี้ข้าพเจ้าเป็นห่วงมากกลัวว่าจะเกิดการพิการตั้งแต่ยังอยู่ในท้องแม่ จะมีคนพิการมากขึ้นทางด้านเกี่ยวกับทางเดินหายใจ ก็ไปปรึกษากับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ท่านก็บอกว่าน่าจะทำรถบัส เพื่อกำจัดมลพิษ และอีกเรื่องหนึ่งที่ข้าพเจ้าได้กราบเสนอคือพระอริยเจ้าที่ท่านปฏิบัติอยู่ในป่าเมื่อท่านได้ออกมาได้มีโอกาสกราบและได้มีโอกาสทำบุญกับท่าน ท่านก็พูดกับข้าพเจ้าว่า เพราะว่าเป็นผู้ใหญ่อยู่ในกรุงเทพฯ มีวิชาแต่ไม่มีศีลธรรมอยู่ในตัว ซึ่งอันตรายมากสำหรับบ้านเมืองและไม่ยั่งยืน

ท่านคงจะเห็นว่าเดี๋ยวนี้ในหลักสูตรของเรา ก็ไม่มีทั้งหน้าที่พลเมือง ศีลธรรม และประวัติศาสตร์ มีแต่วิชาการสมัยใหม่ ซึ่งท่านเองก็เห็นว่าป็นวิชาแต่ไม่มีศีลธรรม เราไม่เพาะศีลธรรมในตัวเด็กของเราเลยก็จะเป็นปัญหาใหญ่ ซึ่งผลสุดท้ายก็จะเป็นผลร้ายต่อประเทศชาติเหมือนกัน เพราะเวลานี้พ่อแม่ก็ออกไปหากินไม่มีเวลาที่มาอยู่ใกล้ชิดลูกเหมือนคนสมัยรุ่นข้าพเจ้าที่พ่อแม่อยู่ใกล้ชิดก็จะสั่งสอนทางด้านศีลธรรมไปในตัวหมดของเราที่อาศัยอยู่ที่โรงเรียน แต่เดี๋ยวนี้ก็มีในหลักสูตรหน้าที่พลเมือง ศีลธรรมไม่มี ถือว่าเป็นของล้าสมัยเชยแต่ความจริงไม่เลย และวิชาประวัติศาสตร์ก็เช่นกัน ข้าพเจ้าอยู่ในโรงเรียนประจำที่สวิตเซอร์แลนด์ก็ต้องเรียนประวัติศาสตร์ของสวิต ก็คิดว่าเอ๊ะประวัติศาสตร์ของแต่ละชาติทุกชาติเขาก็ทะนุถนอมและเขาก็เรียนของเขา กัน แม้แต่คนต่างประเทศไปเรียนในประเทศเขาก็ต้องเรียนประวัติศาสตร์ของเขาด้วย อันนี้ก็แปลกที่ของเราไม่มีประวัติศาสตร์ชาติไทยเหมือนอย่างว่าแผ่นดินนี้ได้มาอย่างง่าย ๆ ไม่ต้องคิดถึงพระเดชพระคุณของปู่ย่าตายายที่บุกเบิกฝ่าฟันมาแม้แต่ชีวิตจะสละให้เพื่อที่จะเป็นหลักประกันของคนไทย

จากความสำคัญดังกล่าวกระทรวงศึกษาธิการประกาศให้แยกวิชาประวัติศาสตร์ออกมาเป็นวิชาเฉพาะ โดยในระดับประถมศึกษาให้บรรจุเนื้อหาภาพรวมของประวัติศาสตร์ไทยที่รายละเอียดลึกซึ้งตามระดับที่เหมาะสมส่วนระดับมัธยมศึกษากำหนดเป็นวิชาบังคับที่นักเรียนทุกคนต้องเรียน

จากพระราชดำรัส และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 การติดตามผลการเรียนและประกาศหลักสูตรประวัติศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา จึงต้องมีการส่งเสริม สนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และบริหารจัดการการใช้หลักสูตรให้เกิดประโยชน์แท้จริง

คุณค่าของประวัติศาสตร์ รวบรวมโดย ธีรวิธรณ์ ภาคพรต

ด้านเนื้อหา

- รู้รากเหง้าของตนเอง เพื่อเข้าใจและภูมิใจในชาติตน
- เข้าใจปัญหาและสภาพแวดล้อมของสังคมในปัจจุบัน
- เห็นข้อบกพร่อง – ความผิดพลาด ความสำเร็จ ความดีงามของบรรพบุรุษ
- รู้จักความเป็นมาและวัฒนธรรมของประเทศตน และประเทศอื่น ๆ
- เป็นบทเรียนที่มีค่าสำหรับใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ

ด้านทักษะกระบวนการ

- อ่านอย่างกว้างขวาง
- สังเกตเปรียบเทียบ
- แยกแยะและจัดระบบข้อมูล
- เพียรพยายามรวบรวมข้อมูล
- สุ่มรอบคอบตรวจสอบหลักฐาน
- สรุปจับประเด็นได้ชัดเจน
- ย่อความและเรียงความได้น่าสนใจ
- เขียนด้วยภาษาสละสลวยและสื่อความหมาย
- อดทนอดกลั้นที่จะสืบค้นข้อเท็จจริง

ด้านพัฒนาสติปัญญา

- ทักษะในการตรวจสอบและประเมินค่า
- ทักษะในการจัดระบบข้อมูล
- ทักษะในการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล
- ทักษะในการวินิจฉัยแยกแยะข้อเท็จจริง
- ทักษะในการคิดวิเคราะห์

ด้านเจตคติ/ค่านิยม

- สร้างความรู้สึกร่วมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม
- ตระหนักในคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม
- ยอมรับในความแตกต่างของมนุษยชาติ
- อยู่ร่วมกับสังคมอื่นได้อย่างสันติสุข
- ใช้เหตุผลในการดำเนินชีวิต

คำว่าประวัติศาสตร์ถูกใช้ในครั้งแรกในประเทศไทยและสมัยใด

ประวัติศาสตร์ในภาษาอังกฤษใช้คำว่า “ History” ซึ่งมาจากภาษาลาตินว่า “Historia”
รากศัพท์เดิมของคำดังกล่าวนี้มาจากภาษากรีกว่า “Histori หรือ Historiai” แปลว่า ถัก หรือ ทอ เฮ

โรโดตัส (Herodotus 484-425 B.C) นักปราชญ์ชาวกรีกเป็นคนแรกที่ใช้คำว่า “Historia” เพื่อเรียกเรื่องราวที่เขาสืบสวนค้นคว้ารวบรวมขึ้นมา ทั้งนี้เพราะว่าการค้นคว้า สืบสวนเรื่องราวในอดีตนั้นมีความยากลำบากต้องอาศัยความประณีต ความอดทนและความสามารถพิเศษเปรียบเสมือนความยากลำบากในการปั่นด้ายและทอผ้าให้เป็นรูปเป็นร่างที่สมบูรณ์ (สืบแสง พรหมบุญ, ประวัติศาสตร์ทั่วไป, อักษรเจริญทัศน์, กทม, หน้า 1, 2521)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้เฮโรโดตัส จึงได้รับการยกย่องเป็นบิดาแห่งวิชาประวัติศาสตร์ ในภาษาอาหรับมีคำหนึ่งออกเสียงคล้ายกับคำว่า Histor ในภาษากรีก คือคำว่า Usturah (أُستُورَة) หมายถึงเรื่องราวต่างๆ และมีใช้อยู่มากในอัลกุรอ่านแต่ส่วนใหญ่จะใช้ในรูปพหูพจน์คือ Asatir ตัวอย่างเช่น ในซูเราะฮ์อัลอันอาม อายะฮ์ที่ 25, ซูเราะฮ์อัลอันฟาล อายะฮ์ที่ 31, ซูเราะฮ์อัลฟุรคอน อายะฮ์ที่ 5 เป็นต้น สองคำนี้มีอิทธิพลต่อกันอย่างไรนั้นจำเป็นต้องศึกษาอย่างละเอียดต่อไป

นักวิชาการทั้งอดีตและปัจจุบันได้ให้ความหมายคำว่าประวัติศาสตร์ (History) ไว้มากมาย ตัวอย่างเช่น

Aristotle ให้ความหมายคำว่าประวัติศาสตร์ว่า การบอกกล่าวอย่างมีระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับเรื่องราวปรากฏการณ์ธรรมชาติ

J.Burckhardt ให้ความหมายคำว่า ประวัติศาสตร์คือ การบันทึกซึ่งยุคหนึ่งสมัยหนึ่งเห็นคุณค่าว่าควรจะจดจำอีกยุคหนึ่งเอาไว้

Arnold J. Toynbee กล่าวว่าประวัติศาสตร์คือ ภาพของการที่พระผู้เป็นเจ้าสร้างโลกและมนุษย์ ภาพนี้จะเคลื่อนไหวไปเรื่อยๆ จากจุดกำเนิดคือพระผู้เป็นเจ้าไปสู่จุดปลายทางคือพระเจ้าอีก

Henry Johnson กล่าวว่าประวัติศาสตร์คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นในโลก เช่น ปรากฏการณ์ธรรมชาติ สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ถือว่าเป็นประวัติศาสตร์ทั้งสิ้น

E.H. Carr กล่าวว่าประวัติศาสตร์คือ เรื่องราวอันต่อเนื่องของการโต้ตอบกันระหว่างประวัติศาสตร์กับหลักฐานข้อเท็จจริง เป็นเรื่องถกเถียงระหว่างปัจจุบันกับอดีตที่ไม่มีที่สิ้นสุด

ดร.เกษมสุข นุ่มนนท์ ให้นิยามประวัติศาสตร์ว่า การไต่สวนเข้าไปให้รู้ถึงความเป็นจริงที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกิดขึ้นในช่วงใดช่วงหนึ่งของอดีต

ดร.สืบแสง พรหมบุญ กล่าวว่าประวัติศาสตร์คือ

1. ประสบการณ์ทั้งหมดในอดีตของมนุษย์ที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง
2. การสร้างปรากฏการณ์ในอดีตที่เห็นว่ามีคุณค่าขึ้นมาใหม่ โดยอาศัยหลักฐานต่างๆ

ประกอบกับความคิดและการตีความของนักประวัติศาสตร์

จากความหมายประวัติศาสตร์ที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปเป็นนัยสำคัญ 2 ประการ คือ

1. นัยที่เป็นศาสตร์แขนงหนึ่ง หมายถึง การประมวลวิทยาการความรู้ ประสบการณ์ และเรื่องราวทั้งหลายของมนุษย์ ซึ่งได้ก่อกำเนิด วิวัฒนาการและแปรเปลี่ยน ปรับปรุงมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันตามความเป็นจริง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับตัวแปร คือ สถิติปัญหา ความสามารถ ความรอบรู้ ความรู้สึคนึกคิด ความต้องการ ความหวัง และพฤติกรรมของมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญหรือการสร้างประสบการณ์ในอดีตที่พิจารณาเห็นว่ามีคุณค่าขึ้นมาใหม่ ทั้งนี้โดยอาศัยหลักฐานทางประวัติศาสตร์ต่างๆ ประกอบกับการสังเคราะห์และการตีความผสมผสานกันของนักประวัติศาสตร์

2. นัยที่เป็นวิชาความรู้แขนงหนึ่ง หมายถึง การบันทึกเรื่องราวและเหตุการณ์ของโลกและมนุษยชาติตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับเรื่องประวัติความเป็นมาของโลก การ

วิวัฒนาการ ความสามารถ พฤติกรรมและความสัมพันธ์ของมนุษย์ในด้านการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและปรัชญา

โดยสรุปแล้ว ประวัติศาสตร์ คือ “การไต่สวนให้รู้ถึงความจริงเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ชาติที่เกิดขึ้นในช่วงใดช่วงหนึ่งของอดีตที่มีผลมาสู่มนุษย์ส่วนใหญ่ แล้วนำเสนออย่างเป็นระบบ”

ตัวอย่างกิจกรรมการอบรม
แผนการฝึกอบรม ตอนที่ 1
เรื่อง “คุณค่าของประวัติศาสตร์”

สาระสำคัญ

1. ประวัติศาสตร์คืออะไร
2. ความเป็นมาและความสำคัญของประวัติศาสตร์ไทย
3. ประโยชน์ของประวัติศาสตร์
4. คุณค่าของประวัติศาสตร์ไทย

กิจกรรมการฝึกอบรม

รูปแบบกิจกรรม

1. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทบทวนทดสอบก่อนการอบรมโดย **Click ที่** “แบบทดสอบก่อนการอบรม”

2. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมฟังคำบรรยาย เรื่องคุณค่าของประวัติศาสตร์โดย **Click ที่** บทบรรยาย

3. ผู้เข้ารับการอบรมสืบค้นเรื่องคุณค่าของประวัติศาสตร์เพิ่มเติมที่
http://ednet.kku.ac.th/~sumcha/215242/main_html/library/whatHistory/whatHist1.htm

4. ในกรณีต้องการศึกษาเนื้อหาเพิ่มเติม ให้สืบค้นจากระบบเครือข่ายโดยใช้คำสำคัญ “ความเป็นมา, ความสำคัญคุณค่าของประวัติศาสตร์ไทย” หรือศึกษาใบความรู้ที่ 1.1 เรื่อง ประวัติศาสตร์คืออะไร ใบความรู้ที่ 1.2 ความเป็นมา ความสำคัญและประโยชน์ของประวัติศาสตร์ไทย และใบความรู้ที่ 1.3 เรื่องคุณค่าของประวัติศาสตร์

5. ขณะฟังคำบรรยายให้สรุปสาระสำคัญเป็น **Concept Map** ด้วยตนเอง

6. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมเสนอผลแสดงความเข้าใจของตนเองในกระดานสนทนา (**Web Board**) ในประเด็น “เรามีแผ่นดินไทยเป็นของตนเอง เพราะพระเดชพระคุณของ ปู่ ย่า ตา ยาย ที่บุกเบิกผืนแผ่นดินมาด้วยชีวิต”

7. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมศึกษาความคิดเห็นของเพื่อน ๆ ใน กระดานสนทนา (**Web board**) แล้วบันทึกความคิดเห็นสนับสนุนผู้เห็นที่มีเหตุผลที่ดีที่สุดตามความคิดของท่าน

สื่อประกอบการฝึกอบรม

1. บทเรียน E-Training
2. ใบความรู้ที่ 1.1 เรื่อง ประวัติศาสตร์คืออะไร
3. ใบความรู้ที่ 1.2 เรื่อง ความเป็นมาและความสำคัญของประวัติศาสตร์

4. ใบความรู้ที่ 1.3 เรื่องคุณค่าของประวัติศาสตร์

การวัดและประเมินผล

วิธีการวัดผล

1. การเข้าร่วมกิจกรรมในกระดานสนทนา (Web board)

เกณฑ์การประเมินผล

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะมีผลผ่านการอบรม เมื่อ

1. ผลการทดสอบหลังการฝึกอบรม ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 70
2. จำนวนกิจกรรมที่เข้าร่วมในกระดานสนทนา (Web board) ไม่น้อยกว่า 3 กิจกรรม

สรุป

ประวัติศาสตร์ คือ “การไต่สวนให้รู้ถึงความจริงเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษยชาติที่เกิดขึ้นในช่วงใดช่วงหนึ่งของอดีตที่มีผลมาสู่มนุษย์ส่วนใหญ่ แล้วนำเสนออย่างเป็นระบบ”คุณค่าของประวัติศาสตร์นั้นแสดงให้เห็นถึงความสำคัญหลายด้าน โดยกระทรวงศึกษาธิการประกาศให้แยกวิชาประวัติศาสตร์ออกมาเป็นวิชาเฉพาะ โดยในระดับประถมศึกษาให้บรรจุเนื้อหาภาพรวมของประวัติศาสตร์ไทยที่รายละเอียดลึกซึ้งตามระดับที่เหมาะสมส่วนระดับมัธยมศึกษากำหนดเป็นวิชาบังคับที่นักเรียนทุกคนต้องเรียน ซึ่งความสำคัญของการเรียนรู้ประวัติศาสตร์

1. ประวัติศาสตร์ช่วยให้มนุษย์รู้จักตัวเอง กล่าวคือ ทำให้รู้บางสิ่งบางอย่างเกี่ยวกับขอบเขตของตนเองขณะเดียวกันก็รู้เกี่ยวกับขอบเขตของคนอื่น
2. ประวัติศาสตร์ช่วยให้เกิดความเข้าใจในมรดก วัฒนธรรมของมนุษยชาติ ความรู้ ความคิดอ่านกว้างขวาง ทันเหตุการณ์ ทันสมัย ทันคน และสามารถเข้าใจคุณค่าสิ่งต่างๆในสมัยของตนได้
3. ประวัติศาสตร์ช่วยเสริมสร้างให้เกิดความระมัดระวัง ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ฝึกฝนความอดทน ความสุขุมรอบคอบ ความสามารถในการวินิจฉัย และมีความละเอียดเพียงพอที่จะเข้าใจปัญหาสลับซับซ้อน
4. ประวัติศาสตร์เป็นเหตุการณ์ในอดีตที่มนุษย์สามารถนำมาเป็นบทเรียน และประยุกต์ใช้ในกระบวนการแก้ไขปัญหา และวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ให้เป็นไปตามหลักจริยธรรม คุณธรรม ทั้งนี้เพื่อสันติสุขและพัฒนาการของสังคมมนุษย์เอง

ตอนที่ 2 โครงการประวัติศาสตร์

เรื่องที่ 2.1 วิธีการทางประวัติศาสตร์

สำหรับวิธีการทางประวัติศาสตร์นั้น แต่เดิมผู้ศึกษาประวัติศาสตร์ในระดับปริญญาโทขึ้นไป จะใช้ทุกขั้นตอนเป็นกระบวนการหลักในการสืบค้นเรื่องราวในอดีตที่ตนตั้งประเด็นศึกษา “อะไร ที่ ไหน ช่วงเวลาใด” โดยส่วนใหญ่เน้นอยู่ที่การวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะศึกษาให้ ครอบคลุมครบถ้วน ส่วนหลักฐานอื่นๆ มักใช้เป็นสาระประกอบเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของ เอกสาร เช่น หลักฐานทางศิลปกรรม พิธีกรรม สถานที่จริง การสัมภาษณ์บุคคล เป็นต้น

ในปัจจุบันวิธีการทางประวัติศาสตร์ได้เป็น “ทักษะกระบวนการ” หนึ่งในการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์เช่นเดียวกับ ทักษะในการคิดวิเคราะห์ การสรุป การตีความ และทักษะอื่นๆ ที่หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดการเรียนรู้ของผู้เรียนในทุกชั้นปีต่อเนื่องจนจบหลักสูตร โดยแต่ละชั้นปีจะได้ฝึกฝน ทักษะแต่ละขั้นตอน (ไม่ใช่ทุกขั้นตอน) ดังนี้

- ป.1 : สอบถามและเล่าเรื่องประวัติความเป็นมาของตนเองและครอบครัว
- ป.2 : ใช้หลักฐานที่เกี่ยวข้องกับตนเองและครอบครัว ลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
- ป.3 : ระบุมูลฐาน และแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนและชุมชน และลำดับเหตุการณ์สำคัญ ที่เกิดขึ้น
- ป.4 : แยกแยะประเภทหลักฐานที่ใช้ในการศึกษาความเป็นมาของท้องถิ่น
- ป.5 : สืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่นโดยใช้หลักฐานที่หลากหลาย รวบรวมข้อมูลจากแหล่ง ต่างๆ และ แยกแยะความแตกต่างระหว่างความจริง กับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวในท้องถิ่น
- ป.6 : อธิบายความสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์ (อย่างง่าย) และนำเสนอข้อมูลจาก หลักฐานที่หลากหลายในการทำความเข้าใจเรื่องราวในอดีต
- ม.1 : นาววิธีการทางประวัติศาสตร์มาใช้ศึกษาเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ (สุโขทัย)
- ม.2 : ประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐาน วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างความจริงกับ ข้อเท็จจริงและเห็นความสำคัญของการตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ (อยุธยา กับ ธนบุรี)
- ม.3 : ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ วิเคราะห์เหตุการณ์สำคัญ (รัตนโกสินทร์) และใน การศึกษาเรื่องราวต่างๆ ที่ตนสนใจ
- ม.4-6 : สร้างองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์ โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์อย่างเป็น ระบบ (ผลการศึกษา หรือโครงการทางประวัติศาสตร์)

เห็นได้ว่าวิธีการทางประวัติศาสตร์ เป็นวิธีการศึกษาค้นคว้าที่เราสามารถนำไปใช้ศึกษาได้ทั้ง ประวัติศาสตร์ชาติ และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น หลักฐานที่ใช้ในการศึกษาประวัติศาสตร์ มีทั้งหลักฐาน ขั้นต้นและหลักฐานชั้นรอง ในการรวบรวมหลักฐาน เราต้องรวบรวมหลักฐานที่หลากหลายและ ครบถ้วน เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือเรื่องราวที่มีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ และใกล้เคียงความจริงมากที่สุด

ความหมายและความสำคัญของวิธีทางประวัติศาสตร์

การสืบค้นเรื่องราวในอดีต มีวิธีการค้นคว้าเป็นขั้นตอน เรียกว่า วิธีการทางประวัติศาสตร์ ซึ่งหมายถึง วิธีการหรือขั้นตอนที่ใช้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์โดยเฉพาะอาศัยจากหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรเป็นสำคัญ ประกอบกับหลักฐานประเภทอื่น ๆ เช่น ภาพถ่าย วัตถุทัศนศิลป์ บันทึกลายเสียง และหลักฐานทางโบราณคดีเพื่อให้เราสามารถฟื้นฟูเรื่องราวในอดีตได้อย่างถูกต้อง สมบูรณ์ และน่าเชื่อถือ

ประโยชน์ของวิธีการทางประวัติศาสตร์มีดังนี้

1. ฝึกฝนให้รู้จักค้นคว้าอย่างมีระบบ เน้นการรวบรวมหลักฐานที่รอบด้านและหลากหลาย เพื่อให้ได้หลักฐานที่ครบถ้วนมากที่สุดเน้นตรวจสอบความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือของหลักฐาน การตีความข้อมูลบนพื้นฐานของเหตุผลและความน่าเชื่อถือ
2. ฝึกฝนไม่ให้เกิดความลำเอียงในการใช้ข้อมูล หรือการตีความให้เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เพื่อให้เรื่องราวประวัติศาสตร์ที่ค้นคว้าได้มีความถูกต้อง มีเหตุผล มีหลักฐานอ้างอิงที่เชื่อถือได้และจำลองเรื่องราวในอดีตได้อย่างใกล้เคียงที่สุด

ขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์

เราสามารถนำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาใช้ศึกษาค้นคว้าความเป็นมาของชาติและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้ โดยมีวิธีการค้นคว้าเป็น 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย

1. การกำหนดหัวข้อที่จะศึกษา
2. การรวบรวมข้อมูลและหลักฐาน
3. การตรวจสอบข้อมูลและหลักฐาน
4. การตีความและจัดลำดับข้อมูล
5. การเรียบเรียงและนำเสนอข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดหัวข้อที่จะศึกษา เป็นการกำหนดหัวข้อที่เราสนใจศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับที่มาของชาติและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยอาจตั้งคำถามกว้างๆ เช่น ใครคือบุคคลสำคัญในท้องถิ่น เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 การรวบรวมข้อมูลและหลักฐาน เป็นการรวบรวมข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่เราต้องการศึกษาค้นคว้า ซึ่งข้อมูลหลักฐานนี้แบ่งเป็น 2 ชั้น คือ หลักฐานขั้นต้น และหลักฐานชั้นรอง

1) หลักฐานขั้นต้น เป็นหลักฐานร่วมสมัยกับบุคคลหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต นั่นก็คือ เป็นหลักฐานที่เกิดขึ้นในยุคสมัยนั้นจริงๆ ตัวอย่างเช่น หลักฐานขั้นต้นที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์สมัยรัตนโกสินทร์มีมากมายให้เราเห็นอยู่ในปัจจุบันนี้ เช่นกฎหมายพระราชพงศาวดาร ภาพถ่ายบันทึกประจำวัน แถบบันทึกภาพ แถบบันทึกเสียง หนังสือพิมพ์ เป็นต้น เอกสารราชการ เช่น รายงานการประชุมในสมัยรัชกาลที่ 5 สถาปัตยกรรมของพระที่นั่ง อาคารบ้านเรือนแบบตะวันตกที่แสดงถึงการรับวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาในสังคมไทย

หลักฐานชั้นต้นของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ก็เป็นหลักฐานร่วมสมัยกับบุคคลหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตของท้องถิ่นนั้นๆ เช่น เอกสารราชการที่มีขึ้นในอดีตของแต่ละจังหวัด โบราณวัตถุ โบราณสถานที่สร้างขึ้นในท้องถิ่น สถาปัตยกรรมของสิ่งปลูกสร้างในอดีตที่ยังคงอยู่ในปัจจุบัน เช่น อาคารจีนแบบตะวันตก (ซิโนโปรตุกีส) ที่จังหวัดภูเก็ต อาคารไม้ที่ตลาดร้อยปี จังหวัดสุพรรณบุรี อาคารแบบตะวันตกที่ถนนราชดำเนินและที่สาเพ็ง กรุงเทพมหานคร เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ที่มีอยู่ในสมัยนั้น เช่น เรือพระราชพิธี นาฬิกา พัดลม วิทยุ เป็นต้น

2) หลักฐานชั้นรอง เป็นหลักฐานที่สร้างขึ้นมาภายหลังเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยใช้ข้อมูลจากหลักฐานชั้นต้น เช่น หนังสือบทความหรือบันทึกความทรงจำที่เขียนขึ้นหลังเหตุการณ์สำคัญในประเทศไทย อนุสาวรีย์วีรชนชาวบ้านบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นที่ระลึกถึงเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย เป็นต้น

นอกจากนี้ ในบางท้องถิ่นอาจมีตำนานหรือเรื่องที่เล่าต่อๆ กันมาเกี่ยวกับความเป็นมาของท้องถิ่น ที่มาของชื่อสถานที่ เช่น ตำนานเรื่องพระยาภมรพิพัฒน์ ในเรื่องราวการสร้างพระปฐมเจดีย์และพระโขนเจดีย์ จังหวัดนครปฐม ตำนานจามเทวีวงศ์ ตำนานเกี่ยวกับการสร้างเมืองหรือภูโยชัย (ลาปูน) เป็นต้น ซึ่งถือว่าตำนานหรือเรื่องเล่านี้เป็นหลักฐานชั้นรองด้วย

แหล่งหลักฐานทางประวัติศาสตร์ นักเรียนสามารถศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางประวัติศาสตร์จากแหล่งหลักฐานที่อยู่ใกล้หรืออยู่ไกลออกไป ขึ้นอยู่กับหัวข้อที่กำหนดไว้ ซึ่งอาจเป็นการศึกษาค้นคว้าประวัติของชาติหรือของท้องถิ่นก็ได้ อย่างไรก็ตามแหล่งหลักฐานต่อไปนี้

- 1) ห้องสมุดประจำโรงเรียน ห้องสมุดประจำจังหวัด
- 2) พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติประจำจังหวัด พิพิธภัณฑ์ที่จัดขึ้นในวัด สถานที่ราชการในท้องถิ่นหรือสถานที่ที่ชุมชนจัดขึ้น พิพิธภัณฑ์ของเอกชน เช่น พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวี จังหวัดพิษณุโลก พิพิธภัณฑ์ผ้า จังหวัดสุโขทัย เป็นต้น
- 3) แหล่งทางโบราณคดีและโบราณสถาน เช่น แหล่งโบราณคดีที่อยู่ในท้องถิ่นของนักเรียน หน่วยงานราชการที่สำคัญ เช่น ศาลากลางจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ วัด เป็นต้น
- 4) สำนักหอสมุดแห่งชาติเป็นที่เก็บรวบรวมเอกสารชั้นต้นที่เป็นเอกสารตัวเขียนตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 จนถึงสมัยรัชกาลที่ 4 ที่สมบูรณ์ที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย
- 5) สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ เป็นที่เก็บรวบรวมเอกสารตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา

- 6) พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ
- 7) แหล่งข้อมูลสำคัญอื่นๆ เช่น ห้องสมุดประจำโรงเรียน ห้องสมุดมหาวิทยาลัย เป็นต้น หน่วยงานราชการ เช่น สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักราชเลขาธิการ รัฐสภา เป็นต้น
- 8) แหล่งหลักฐานประเภทบุคคล โดยการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น พระสงฆ์ ผู้อาวุโสในชุมชน ผู้คนที่อาศัยในท้องถิ่นมานาน เจ้าหน้าที่รัฐ เช่น นายอำเภอ กำนัน เป็นต้น
- 9) แหล่งค้นคว้าข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เช่น สารานุกรมอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Encyclopedia) ข้อมูลจากเว็บไซต์ (Website) ต่างๆ เป็นต้น

แบ่งกลุ่ม สืบถามชุมชนของตนว่ามีแหล่งหลักฐานใดบ้าง และให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งใด จากนั้นออกมารายงานหน้าชั้น

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบข้อมูลและหลักฐาน เป็นการตรวจสอบหลักฐานที่หามาได้ว่า มีความถูกต้องและน่าเชื่อถือเพียงใด เช่น ข้อมูลที่ได้จากผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ย่อมน่าเชื่อถือมากกว่าผู้ที่

ได้รับการบอกเล่าต่อกันมาโดยไม่ได้เห็นด้วยตนเอง หลักฐานทางราชการย่อมน่าเชื่อถือมากกว่าบุคคลทั่วไป หลักฐานที่เป็นต้นฉบับย่อมถูกต้องมากกว่าบันทึกลอก เป็นต้น การตรวจสอบหลักฐานจะทำให้ผู้ใช้หลักฐานรู้ว่าหลักฐานใดมีความถูกต้องกว่า สมบูรณ์กว่า และน่าเชื่อถือมากกว่า

ขั้นตอนที่ 4 การตีความและจัดลำดับข้อมูล เป็นการนำข้อมูลหลักฐานที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือ แล้วนำมาจัดหมวดหมู่และตีความว่าจะได้ความรู้หรือเรื่องราวใดจากข้อมูลนั้นบ้าง โดยเรียงลำดับข้อมูลตามความสำคัญตามลำดับเวลาก่อนหลัง หรือเรียงตามหัวข้อ เพื่อความสะดวกในการนำไปใช้

ขั้นตอนที่ 5 การเรียบเรียงและนำเสนอข้อมูล เป็นการนำข้อมูลจากหลักฐานความรู้ที่ได้มาเรียบเรียงให้เป็นเรื่องราว เพื่อตอบข้อสงสัยหรือประเด็นที่ตั้งไว้ โดยนำมาเรียบเรียงอย่างมีเหตุและมีผล มีหลักฐานอ้างอิงที่เชื่อถือได้ และไม่ลำเอียง จากนั้นนำเสนอความรู้ที่ค้นคว้าได้มานำเสนอในรูปแบบต่างๆ เช่น เขียนเรียงความ เล่าให้ผู้ฟัง จัดนิทรรศการ เป็นต้น

ตัวอย่างการค้นคว้าประวัติศาสตร์สมัยรัตนโกสินทร์

เราสามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาศึกษาค้นคว้าประวัติศาสตร์สมัยรัตนโกสินทร์ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจประวัติศาสตร์สมัยนี้ และเห็นพัฒนาการของบ้านเมืองได้ ซึ่งนักเรียนสามารถนำวิธีการทางประวัติศาสตร์ 5 ขั้นตอน มาใช้ได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดหัวข้อ อาจกำหนดได้ดังนี้

1) การกำหนดหัวข้อตามรัชสมัยของพระมหากษัตริย์ เช่น ประวัติศาสตร์สมัยรัชกาลที่ 1 รัชกาลที่ 3 รัชกาลที่ 5 เป็นต้น

2) กำหนดหัวข้อตามประเด็นสำคัญ เช่น การฟื้นฟูประเทศสมัยรัชกาลที่ 1 การปรับปรุงบ้านเมืองสมัยรัชกาลที่ 4 การรับวัฒนธรรมของตะวันตกสมัยรัชกาลที่ 5 การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในสมัยรัชกาลที่ 6 การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475

3) กำหนดหัวข้อตามบทบาทหรือประวัติของบุคคลสำคัญ เช่น พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว เจ้าพระยาพระคลัง (หน) หมอบรัดเลย์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 การรวบรวมข้อมูลและหลักฐาน เมื่อกำหนดหัวข้อได้แล้วเราต้องค้นคว้าหลักฐานที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์สมัยรัตนโกสินทร์ซึ่งอาจมีทั้งหลักฐานขั้นต้นและหลักฐานชั้นรอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สมัย	ค้นคว้าจาก
รัตนโกสินทร์ตอนต้น (รัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3)	หลักฐานขั้นต้น เช่น - พระราชพงศาวดารรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 3 - บันทึกของชาวต่างชาติ หลักฐานชั้นรอง เช่น - หนังสือเรื่องเล่าเรื่องกรุงสยามของ มงเซญอร์ปาลเลอกัวซ์ - หนังสือเรื่อง ประวัติศาสตร์กรุงรัตนโกสินทร์

	เล่ม 1 รัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 ของคณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์สำนักนายกรัฐมนตรี จัดพิมพ์เนื่องในการสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ครบ 200 ปี เมื่อ พ.ศ. 2525
ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 เป็นต้นมา	หลักฐานชั้นต้น เช่น - พระราชพงศาวดารรัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่ 5 - ราชกิจจานุเบกษา - ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4 - เอกสารราชการ เช่น รายงานการประชุม - หนังสือพิมพ์ - ภาพถ่าย หลักฐานชั้นรอง เช่น - หนังสือเรื่อง ประวัติศาสตร์กรุงรัตนโกสินทร์เล่ม 2 รัชกาลที่ 4 - พ.ศ. 2475 ของคณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทย สำนักนายกรัฐมนตรี จัดพิมพ์เนื่องในการสมโภช กรุง รัตนโกสินทร์ครบ 200 ปี เมื่อ พ.ศ. 2525 - หนังสือเรื่อง สารานุกรมพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. 2523 - หนังสือเรื่อง ใต้ร่มพระบารมี จักรีนฤพดินทร์สยามมินทรอารีราช ของคณะบรรณาธิการจัดทำสารานุกรมประวัติศาสตร์ไทยราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2547

ถ้าหัวข้อที่กำหนดในที่นี้ คือ การปรับปรุงบ้านเมืองสมัยรัชกาลที่ 4 นักเรียนควรเริ่มด้วยการค้นคว้าหลักฐานชั้นรอง คือหนังสือที่เกี่ยวกับรัชกาลที่ 4 เช่น หนังสือเรื่อง ประวัติศาสตร์กรุงรัตนโกสินทร์เล่ม 2 รัชกาลที่ 4- พ.ศ. 2475 สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. 2523 และหนังสือเรื่องใต้ร่มบารมีจักรีนฤพดินทร์สยาม มินทรอารีราชในบทที่เกี่ยวกับรัชกาลที่ 4 เพื่อศึกษาเรื่องราวในหัวข้อที่ต้องการค้นหา

เมื่อมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหัวข้อนี้แล้วนักเรียนสามารถค้นคว้าหลักฐานข้อมูลเพิ่มเติมได้จากเอกสารชั้นต้น เช่น ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4 โดยเลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงบ้านเมืองมาอ่านเพิ่มเติม เช่นประกาศเรื่องให้ประชาชนช่วยกันรักษาความสะอาด ไม่ทิ้งขยะและซากสัตว์ลงในแม่น้ำคลอง ประกาศเรื่องการตัดถนนสายใหม่ ๆ เช่น ถนนเจริญกรุง ถนนบำรุงเมือง เป็นต้น

นอกจากนี้ นักเรียนสามารถค้นคว้าหลักฐานได้จากภาพถ่าย เช่น ภาพรัชกาลที่ 4 และเจ้าหน้าที่ในเครื่องแบบทหารแบบชาวตะวันตกภาพอาคารสถานที่ในสมัยรัชกาลที่ 4 ที่สร้างแบบตะวันตก ซึ่งทำให้เราเห็นความเปลี่ยนแปลงของบ้านเมืองได้ เช่น ภาพถนนเจริญกรุง ภาพพระราชวังสราญรมย์ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 3 และ 4 การตรวจสอบหลักฐานและตีความข้อมูล

เมื่อได้หลักฐานแล้วนักเรียนสามารถตรวจสอบความน่าเชื่อถือของหลักฐานได้ด้วยการเทียบข้อมูลจากหลาย ๆ แหล่งเพื่อดูว่ามีข้อมูลที่สอดคล้องหรือขัดแย้งกันหรือไม่ อย่างไร แล้วจัดหมวดหมู่จัดข้อมูลตามหัวข้อ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 5 การเรียบเรียงและนำเสนอข้อมูล

หัวข้อที่นักเรียนเลือกศึกษา คือ การปรับปรุงประเทศสมัย รัชกาลที่ 4 อาจทำได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 นักเรียนอาจเริ่มต้นด้วยการกล่าวถึงพระราชประวัติเพื่ออธิบายว่า เพราะเหตุใดรัชกาลที่ 4 จึงทรงมีแนวคิดที่จะปรับปรุงบ้านเมือง

ส่วนที่ 2 นักเรียนอาจนำเสนอเรื่องการปรับปรุงบ้านเมืองในรัชสมัยนี้ โดยแยกเป็นหัวข้อย่อย เช่น

- การปรับปรุงบ้านเมืองด้านสุขอนามัย
- การปรับปรุงบ้านเมืองด้านการก่อสร้าง
- การปรับปรุงบ้านเมืองด้านการเปลี่ยนแปลงความคิดเก่า ๆ ของราษฎร

สำหรับการนำเสนอข้อมูลนั้น นักเรียนอาจทำได้ด้วยการเขียนเรียงความ หรือการจัดนิทรรศการ หรือการจัดสนทนากับเพื่อนร่วมชั้น เป็นต้น

สรุป

วิธีการทางประวัติศาสตร์ช่วยให้ทราบถึง “ทักษะกระบวนการ” หนึ่งในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เช่นเดียวกับ ทักษะในการคิดวิเคราะห์ การสรุป การตีความ และทักษะอื่นๆ และสามารถนำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาใช้ศึกษาค้นคว้าความเป็นมาของชาติและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้ โดยมีวิธีการค้นคว้า 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1. การกำหนดหัวข้อที่จะศึกษา 2. การรวบรวมข้อมูลและหลักฐาน 3. การตรวจสอบข้อมูลและหลักฐาน 4. การตีความและจัดลำดับข้อมูล 5. การเรียบเรียงและนำเสนอข้อมูล

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องที่ 2.1 แล้ว โปรดปฏิบัติใบงานที่ 2.1

ตอนที่ 2 โครงการประวัติศาสตร์

เรื่องที่ 2.2 โครงการประวัติศาสตร์

โครงการคืออะไร

โครงการคือ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องสืบค้นหาความรู้ด้วยตนเอง

โครงการคือ งานวิจัยเล็กๆ ของนักเรียนในการแก้ปัญหาหรือข้อสงสัยของตนโดยใช้ทักษะกระบวนการทางสังคมศาสตร์

โครงการคือ การบูรณาการความรู้จากโลกภายในห้องเรียนกับโลกภายนอกห้องเรียน

โครงการคือ ความรู้ใหม่ของผู้เรียน

ประเภทของโครงการ

- โครงการประเภททดลอง
- โครงการประเภทสำรวจ รวบรวมข้อมูล
- โครงการประเภทสิ่งประดิษฐ์ หรือพัฒนา
- โครงการประเภทการสร้างทฤษฎี หรือคำอธิบาย
- โครงการประวัติศาสตร์

โครงการประวัติศาสตร์ คือโครงการประเภทสำรวจรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์สืบค้นเรื่องราวด้วยตนเอง เพื่อเป็นการแก้ปัญหาหรือข้อสงสัยของตนแล้วสรุปเป็นความรู้ใหม่

1. ขั้นตอนการทำโครงการทางประวัติศาสตร์

- สร้างแรงจูงใจ
- แนะนำวิธีการทำโครงการโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์
- จัดเอกสารและแนะนำแหล่งค้นคว้า
- แนะนำการหาเค้าโครงย่อและการวางแผน
- ให้คาปรึกษาดูความเป็นไปได้ของเค้าโครงของโครงการ

2. ขั้นตอนการเตรียมการของนักเรียน

- คิดและเลือกประเด็นปัญหา ซึ่งเป็นขั้นแรกของวิธีการทางประวัติศาสตร์ เช่น ชุมชนโบราณบ้านเชียงสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ผู้เรียนมีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมอย่างไร
- ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์บ้านเชียง
- กำหนดขอบข่ายโครงเรื่องที่ศึกษาให้ชัดเจน
- จัดหาเค้าโครงของโครงงานนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา
- วางแผนการปฏิบัติงาน

3. ขั้นตอนดำเนินงานของครู

- ติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินงาน

- ให้คาเสนอแนะ แนะนำ และให้คาปรึกษาอย่างใกล้ชิดในเรื่องต่อไปนี้ การสร้างเครื่องมือ การสืบค้นที่ครอบคลุมประเด็น และแนวทางแก้ไขปัญหา

- ตรวจสอบความครบถ้วนของประเด็นที่ศึกษา

4. ขั้นตอนงานของนักเรียน

ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์สืบค้นเรื่องราว

- การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างครบถ้วน เช่น ข้อมูลจากหลักฐานโบราณคดี ที่ขุดพบที่บ้านเชียง เอกสารรายงานการขุดค้นทางโบราณคดี ผลงานวิจัย หนังสือต่างๆ ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์บ้านเชียง

- ตรวจสอบ ประเมินความถูกต้องของข้อมูลและหลักฐานจากหลักฐานที่รวบรวมมาให้คัดกรองเลือกหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับบ้านเชียงโดยตรง หลักฐานบางชิ้นไม่มีแหล่งที่มา ไม่มีอ้างอิงข้อมูลที่เป็นเรื่องผ่านมาแล้วหลายปี หรือขัดแย้งกันต้องตรวจสอบจนกว่าจะได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ หลักฐานทางโบราณคดีที่พบในหลุมขุดค้นที่บ้านเชียงเป็นหลักฐานชั้นต้นที่น่าเชื่อถือที่สุด

- สร้างเครื่องมือ เช่น แบบสอบถาม แบบสำรวจ

- รวบรวมข้อมูลต้องบันทึกการดำเนินงานทุกครั้ง

- การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และจัดหมวดหมู่ข้อมูล โดยนำหลักฐานมาตีความมีหลักฐานใดสนับสนุน

- สรุปผลการดำเนินงาน ซึ่งสามารถตอบคำถามได้ว่าใครทำอะไร ที่ไหน เมื่อใดเปลี่ยนแปลงอย่างไร ทำไม และมีผลอย่างไร

5. ขั้นสรุปการดำเนินงานของครู

- ตรวจสอบการเขียนรายงานถูกต้องตามหลักวิชาการ

- ขึ้นประเมินโครงการโดยมีผู้เกี่ยวข้องกับการทำโครงการ เป็นผู้ประเมิน กล่าวคือนักเรียน ครูที่ปรึกษา ชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง

6. ขั้นสรุปการดำเนินงานของนักเรียน

- เขียนรายงานโครงการส่งที่ปรึกษา เป็นการเรียบเรียงหรือนำเสนอ ข้อมูลที่เราตีความให้นำมาเรียบเรียงต่อกันเข้าอย่างเป็นเหตุเป็นผล รวมทั้งมีการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลด้วย

- ออกแบบการนำเสนอ โครงการต่อผู้เกี่ยวข้อง

7. การเขียนรายงานโครงการ

การเขียนรายงานโครงการมีส่วนประกอบต่อไปนี้

- ชื่อโครงการ
- ชื่อผู้จัดทำ
- ชื่อครูที่ปรึกษา
- บทคัดย่อ
- หลักการ/เหตุผล/ที่มาของโครงการ
- วัตถุประสงค์
- สมมุติฐานการศึกษาถ้ามี
- วิธีศึกษา (แต่ละขั้นตอน)
- ผลการศึกษา (แต่ละขั้นตอน)
- อภิปรายผล

- สรุปผลการศึกษา
- กิตติกรรมประกาศ
- เอกสารอ้างอิง

5. ขั้นสรุปการดำเนินงานของครู

- ตรวจสอบการเขียนรายงานถูกต้องตามหลักวิชาการ
- ขึ้นประเมินโครงงานโดยมีผู้เกี่ยวข้องกับการทำโครงงาน เป็นผู้ประเมิน กล่าวคือ

นักเรียน ครูที่ปรึกษา ชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง

6. ขั้นสรุปการดำเนินงานของนักเรียน

- เขียนรายงานโครงงานส่งที่ปรึกษา เป็นการเรียบเรียงหรือนำเสนอ ข้อมูลที่เราตีความ
ให้นำมาเรียบเรียงต่อกันเข้าอย่างเป็นเหตุเป็นผล รวมทั้งมีการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลด้วย
- ออกแบบการนำเสนอ โครงงานต่อผู้เกี่ยวข้อง

7. การเขียนรายงานโครงการ

การเขียนมีส่วนประกอบต่อไปนี้

- ชื่อโครงงาน
- ชื่อผู้จัดทำ
- ชื่อครูที่ปรึกษา
- บทคัดย่อ
- หลักการ/เหตุผล/ที่มาของโครงงาน
- วัตถุประสงค์
- สมมุติฐานการศึกษาถ้ามี
- วิธีศึกษา (แต่ละขั้นตอน)
- ผลการศึกษา (แต่ละขั้นตอน)
- อภิปรายผล
- สรุปผลการศึกษา
- กิตติกรรมประกาศ
- เอกสารอ้างอิง

ตัวอย่างกิจกรรมการอบรม แผนการฝึกอบรม หน่วยที่ 2 เรื่อง “โครงการประวัติศาสตร์”

สาระสำคัญ

1. ความสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์
2. ความหมายของโครงการทางประวัติศาสตร์
3. ขั้นตอนการทำโครงการทางประวัติศาสตร์

กิจกรรมการอบรม

รูปแบบกิจกรรม Think – Pair – Share

1. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมศึกษาเพิ่มเติมได้จาก ใบความรู้ที่ 2.1 เรื่องวิธีการทางประวัติศาสตร์
โดย Click ที่ เอกสารประกอบการฝึกอบรม

2. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมฟังคำบรรยายอย่างมีส่วนร่วม เรื่อง โครงการประวัติศาสตร์กับการ
เรียนรู้ด้วยตนเอง โดย Click ที่ บทบรรยาย ผู้เข้ารับการอบรมสามารถศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมที่

- web site : <http://www.my.opera.com/somprasong/blog/ly8-17>

dkk

- web site : <http://www.onec.go.th>

- หรือสืบค้นจากระบบเครือข่าย/แหล่งความรู้อื่นๆ โดยใช้คำสำคัญ โครงการ

ประวัติศาสตร์

3. ศึกษาใบความรู้ที่ 2.2 เรื่อง โครงการประวัติศาสตร์

4. สรุปสาระสำคัญที่ได้รับจากการบรรยายและจากการศึกษาความรู้เพิ่มเติม

5. จับคู่เพื่อนครูในโรงเรียนแลกเปลี่ยนข้อมูลสารสนเทศที่ตนได้สรุปไว้แล้วและปรับเปลี่ยน

ความรู้ ความเข้าใจ : Pair Discuss

6. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมศึกษาชมวีดิทัศน์ตัวอย่างโครงการเรื่องตานานชาวนา โดย Click ที่
<<movie – file>> DVD โครงการวัฒนธรรม

7. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมสนทนาในกระดานสนทนา (Web Board) ในประเด็น “ท่านคิดว่าโครงการทางประวัติศาสตร์มีความสำคัญต่อนักเรียนอย่างไร”

4. สื่อประกอบการฝึกอบรม

1. บทเรียน E-Training

2. ใบความรู้ที่ 2.1 เรื่อง วิธีการทางประวัติศาสตร์

3. ใบความรู้ที่ 2.2 เรื่อง โครงการทางประวัติศาสตร์

4. Web Site: <http://www.my.opera.com/somprasong/blog/ly8-17>

dkk

Web Site : <http://www.onec.go.th>

5. วีดิทัศน์ DVD โครงการวัฒนธรรม เรื่อง ตานานชาวนา: การทำขวัญข้าว

5. การวัดและประเมินผล

วิธีการวัดผล

1. การทดสอบก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม
2. จำนวนครั้งที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเข้าร่วมในกิจกรรมการอบรม
3. การเข้าร่วมกิจกรรมในกระดานสนทนา (Web board)

เกณฑ์การประเมินผล

ผู้เข้าอบรมจะมีผลการผ่านการอบรม เมื่อ

1. ผลการทดสอบหลังการฝึกอบรม ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 70
2. จำนวนกิจกรรมที่เข้าร่วมในกระดานสนทนา (Web board) ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70

สรุป

โครงการประวัติศาสตร์ หรือโครงการประเภทสารรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์สืบค้นเรื่องราวด้วยตนเอง เพื่อเป็นการแก้ปัญหาหรือข้อสงสัยของตนแล้วสรุปเป็นความรู้ใหม่ กระบวนการจัดทำโครงการจำเป็นต้องคำนึงถึงขั้นตอนกระบวนการทำโครงการ 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1.ขั้นตอนการทำโครงการทางประวัติศาสตร์ 2.ขั้นตอนเตรียมการของนักเรียน 3.ขั้นตอนงานของครู 4.ขั้นตอนงานของนักเรียน 5. ขั้นตอนสรุปการดำเนินงานของครู 6.ขั้นสรุปการดำเนินงานของนักเรียน 7.การเขียนรายงานโครงการ

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องที่ 2.2 แล้ว โปรดปฏิบัติใบงานที่ 2.2

ตอนที่ 3 การพัฒนาทักษะการคิดในวิชาประวัติศาสตร์

ความคิดสำคัญอย่างไร

การใช้ความคิดมีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างมากความเป็นปกติสุขและการดำเนินชีวิตที่ประสบความสำเร็จ เป็นผลมาจากการมีประสิทธิภาพของความคิด กลวิธีและทักษะกระบวนการคิดในลักษณะต่าง ๆ จึงมีประโยชน์ต่อมนุษย์ มนุษย์ควรจะต้องได้รับการฝึกฝน และเรียนรู้เพื่อให้สามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และความคิดเป็นกลไกที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาสมอง ซึ่งคุณภาพของสมองก็มีได้อยู่ที่การมีสมอง แต่หากอยู่ที่วิธีการใช้สมองเป็นสำคัญ การฝึกทักษะการคิด และกระบวนการคิด จึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาสติปัญญาของเด็ก เพื่อจะเจริญเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ เป็นกำลังสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศ

ความคิดคืออะไร

ความคิดเป็นกลไกของสมองที่เกิดขึ้นเกือบตลอดเวลา ซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติของมนุษย์ ความคิดเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการที่สมองถูกรบกวนจาก สิ่งแวดล้อม สังคมรอบตัว และประสบการณ์ส่วนตัวดั้งเดิมของมนุษย์เอง (ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. 2542 : 1-3)

เทคนิคในการสอนให้คิด

1. การใช้คำถามกระตุ้นเพื่อให้เกิดความคิด และแสวงหาคำตอบ
 2. ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นมากมาย โดยไม่ต้องคำนึงถึงความถูกต้อง
 3. ให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมการคิดแบบต่างๆ (ฝึกสังเกต ฝึกบันทึก ฝึกการฟัง ฝึกการพูด วิเคราะห์ ฝึกตั้งสมมติฐานหรือตั้งคำถาม ฝึกการค้นหาคำตอบจากแหล่งต่างๆ ฝึกหาโครงงาน และวิจัย
 - ฝึกแยกแยะข้อมูล)
 4. ฝึกคิดเป็นขั้นตอน
 5. ฝึกคิดจากง่ายไปหายาก
 6. กระตุ้นและเสริมแรงเป็นระยะ
 7. รับฟังความคิดของนักเรียนอย่างสนใจ เนื่องจากอาจมีความคิดหรือแปลกแตกต่างออกไป
 - แฝงอยู่
 8. ไม่เฉลยคำตอบ แต่จะชี้แนะให้นักเรียนหาคำตอบเอง
 9. จัดแสดงสื่ออุปกรณ์การฝึกคิดที่หลากหลาย และให้นักเรียนมีประสบการณ์ตรงจากสื่อ
 - ต่างๆ
 10. ปลุกใจให้คิดอยู่เสมอโดยใช้สถานการณ์ในชีวิตประจำวันและเหตุการณ์การสอนปลุกใจ
- ให้นักเรียนคิดให้เป็นประจักษ์ปฏิกิริยาและต่อเนื่อง

1. การสอนคิดโดยฝึกความคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ความหมาย

การคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีผู้ให้คำนิยามไว้ลักษณะใหญ่ ๆ 2 ลักษณะ ดังนี้ (เพ็ญพิศุทธิ์ เนคนามุรักษ์, 2537)

1. **ความหมายที่กว้าง** ได้แก่ ความหมายในลักษณะที่เป็นกระบวนการคิดโดยทั่วไป หรือเป็นการคิดเพื่อการแก้ปัญหา ตัวอย่างการนิยามในลักษณะนี้ ได้แก่ คำนิยามของดิวิตที่เสนอว่า “การคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง การคิดอย่างใคร่ครวญไตร่ตรอง (Reflective thinking)” ซึ่งมีรายละเอียดดังที่ได้เสนอไว้ในหัวข้อ “การคิดไตร่ตรอง”

2. **ความหมายที่แคบ** ได้แก่ การคิดในลักษณะที่เป็นตรรกศาสตร์ หรือการใช้เหตุผลเป็นการประเมินผลของความคิด ดังคำนิยามต่อไปนี้

1) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นความสามารถในการตัดสินใจข้อความหรือปัญหาว่า สิ่งใดเป็นจริง สิ่งใดเป็นเหตุเป็นผลกัน (Hillgard, 1962 อ้างถึงใน เพ็ญพิศุทธิ์ เนคนามุรักษ์, 2537)

2) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง การทดสอบและการประเมินข้อสรุปหรือคำอธิบายต่างๆ (Moore, 1967 อ้างถึงใน เพ็ญพิศุทธิ์ เนคนามุรักษ์, 2537)

3) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง การมีเจตคติในการค้นคว้าหลักฐานเพื่อวิเคราะห์ประเมินข้อโต้แย้งต่างๆ การมีทักษะในการใช้ความรู้จำแนกข้อมูล และการตรวจสอบข้อสมมติฐานเพื่อหาข้อสรุปอย่างสมเหตุสมผล (Hudgins, 1967 อ้างถึงใน เพ็ญพิศุทธิ์ เนคนามุรักษ์, 2537)

4) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นการคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล ที่มุ่งเพื่อการตัดสินใจว่าสิ่งใดควรเชื่อหรือสิ่งใดควรทำ ช่วยตัดสินใจสภาพการณ์ได้ถูกต้อง (Ennis, 1967 อ้างถึงใน เพ็ญพิศุทธิ์ เนคนามุรักษ์, 2537)

5) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง การบวนการคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบเกี่ยวกับข้อมูลหรือสภาพการณ์ที่ปรากฏ โดยใช้ความรู้ ความคิด และประสบการณ์ของตนเอง ในการสำรวจหลักฐานอย่างรอบคอบเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่สมเหตุสมผล (เพ็ญพิศุทธิ์ เนคนามุรักษ์, 2537)

รายละเอียดกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

1. **การระบุหรือทำความเข้าใจกับประเด็นปัญหา** หรือข้อโต้แย้ง ซึ่งจะต้องอาศัย

ความสามารถในการพิจารณาข้อมูลหรือสภาพการณ์ที่ปรากฏ เพื่อกำหนดประเด็นปัญหา ข้อสงสัยประเด็นหลักที่ควรพิจารณา รวมทั้งการพิจารณาความหมายของคำ หรือความชัดเจนของข้อความด้วย

2. **การรวบรวมข้อมูล** ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นหลักที่พิจารณาจากแหล่งต่างๆ ที่อยู่ ซึ่งจะอาศัยความสามารถในการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ได้แก่ การรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต ทั้งโดยตรงและทางอ้อม รวมทั้งการดึงข้อมูลจากประสบการณ์เดิมที่มีอยู่

3. **การพิจารณาความน่าเชื่อถือ** ของข้อมูลและการระบุความพอเพียงของข้อมูล ซึ่งต้องอาศัยการพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งที่มาของข้อมูล การประเมินความถูกต้องของข้อมูล และการพิจารณาความพอเพียงของข้อมูลทั้งในแง่ของปริมาณและคุณภาพตามประเด็นที่พิจารณา

4. **การระบุลักษณะข้อมูล** เป็นการแยกแยะความแตกต่างของข้อมูลที่มีอยู่ว่าข้อมูลใดเป็น

ข้อคิดเห็น ข้อมูลใดเป็นข้อเท็จจริง และจัดลำดับความสำคัญของข้อมูล รวมทั้งการพิจารณาได้ถึงข้อสันนิษฐานเบื้องต้นที่อยู่หลังข้อมูลที่ปรากฏ ซึ่งจะต้องอาศัยความสามารถในการพิจารณาแยกแยะความแตกต่างของข้อมูล การตีความข้อมูล การสังเคราะห์ และการระบุข้อสันนิษฐานเบื้องต้น

5. การตั้งสมมติฐาน เพื่อกำหนดขอบเขต แนวทางของการพิจารณาหาข้อสรุปของข้อคำถาม ประเด็นปัญหา หรือข้อโต้แย้ง ซึ่งจะต้องอาศัยความสามารถในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ และการตั้งสมมติฐาน

6. การลงข้อสรุป โดยพิจารณาเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมจากข้อมูลที่ปรากฏ ซึ่งต้องอาศัยความสามารถในการลงสรุป โดยการใช้เหตุผลทั้งแบบอุปนัยและนิรนัย

7. การประเมินข้อสรุป เป็นการประเมินความสมเหตุสมผลของข้อสรุป ซึ่งต้องอาศัยความสามารถในการวิเคราะห์และการประเมิน

ตัวอย่างแนวการสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เรื่อง แนวทางปฏิบัติตนเพื่อความมั่นคงของชาติ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อเสนอแนวทางปฏิบัติตนเพื่อความมั่นคงของชาติได้
2. เลือกแนวทางปฏิบัติตนเพื่อความมั่นคงของชาติได้ถูกต้อง เหมาะสม
3. ปฏิบัติตนเพื่อความมั่นคงของชาติได้ถูกต้อง เหมาะสม

กระบวนการ	กิจกรรมการเรียนการสอน
1. ระบุความเข้าใจ ประเด็นปัญหา	1. แบ่งกลุ่มผู้เรียนคัดเลือกข่าวจากหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับการกระทำของบุคคลที่มีผลต่อความมั่นคงของชาติ (การทาทิ่มั่นคงและไม่มั่นคง) 2. สมาชิกในกลุ่ม กำหนดปัญหาสำคัญ ที่มีผลต่อความมั่นคงของชาติ ตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลงาน สมาชิกอื่นร่วมคิด ร่วมพิจารณาประเด็นปัญหา
2. การรวบรวมข้อมูล	3. สมาชิกในกลุ่มรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับประเด็นปัญหาจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น - การดิงเอาประสบการณ์เดิม - เอกสารต่างๆ - การสังเกตพฤติกรรมทั้งทางตรงและทางอ้อม
3. การศึกษาข้อมูล	4. สมาชิกแต่ละกลุ่มศึกษาความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยพิจารณาจาก - แหล่งที่มาของข้อมูล - ความถูกต้องของข้อมูล - ความพอเพียงทั้งในแง่ของปริมาณและคุณภาพ
4. การกำหนด ลักษณะของข้อมูล	5. วิเคราะห์แยกแยะความแตกต่างของข้อมูล แยกแยะข้อมูล - ข้อมูลที่เป็นความคิดเห็น - ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง

	6. สมาชิกในกลุ่ม จัดลำดับความสำคัญของข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการปฏิบัติตน เพื่อความมั่นคงของชาติ 7. สมาชิกในกลุ่มกำหนดขอบเขตและแนวทางการสรุปประเด็นปัญหาหรือ				
5. การตั้งสมมติฐาน	ข้อโต้แย้งโดยอาศัยการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ 8. สมาชิกในกลุ่มหาข้อสรุปเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่เกิดผลดีต่อความมั่นคงของชาติ โดยพิจารณาตัดสินความสมเหตุสมผลของการคิดหาเหตุผลและ				
6. การสรุปประเด็น	บันทึกข้อมูล ตัวแทนกลุ่มนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติตนเพื่อความมั่นคงของชาติ สมาชิกกลุ่มอื่นร่วมพิจารณาความเหมือนความแตกต่างของข้อมูลกลุ่มอื่นๆ และของกลุ่มตน				
7. การประเมินผล	การปฏิบัติตนเพื่อความมั่นคงของชาติ กำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติ 10. ผู้เรียนทุกคนร่วมกันคาดคะเน หรือพยากรณ์ผลลัพธ์ที่อาจเป็นไปได้หรือทำนายสิ่งที่จะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติตนตามกิจกรรมในข้อ 9 ดังตัวอย่าง <table border="1"> <thead> <tr> <th>แนวทางปฏิบัติ</th><th>ผลที่คาดว่าจะได้รับ</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1. ปฏิบัติตนในการเคารพกฎหมาย</td><td> 1. บ้านเมืองเป็นระเบียบ 2. 3. 4. </td></tr> </tbody> </table>	แนวทางปฏิบัติ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	1. ปฏิบัติตนในการเคารพกฎหมาย	1. บ้านเมืองเป็นระเบียบ 2. 3. 4.
แนวทางปฏิบัติ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ				
1. ปฏิบัติตนในการเคารพกฎหมาย	1. บ้านเมืองเป็นระเบียบ 2. 3. 4.				
8. การนำไปใช้	11. ฝึกเขียนทุกคน นำแนวทางที่เลือกร่วมกันไปปฏิบัติ เพื่อเป็นการทดสอบข้อสรุปและการนำไปใช้ โดยครูผู้สอน และผู้เรียน อาจกำหนดวิธีการนำไปปฏิบัติ รวมทั้งการวัดผล ประเมินผลที่เหมาะสมกับสถานการณ์ในแต่ละเรื่อง				

สื่อการเรียนการสอน

1. รูปแบบการสอน การคิดอย่างมีวิจารณญาณ
2. ข่าวการปฏิบัติตนที่มีผลต่อความมั่นคง และไม่มั่นคงของชาติจากหนังสือพิมพ์
3. ประเด็นปัญหา
4. แหล่งข้อมูลเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติตน
5. แบบบันทึกการปฏิบัติกิจกรรม

การวัดและประเมินผล

1. สังเกต

- การร่วมกิจกรรมกลุ่ม
- การเสนอความคิด การแสดงความคิดเห็น

2. ตรวจสอบผลงาน

- การกำหนดประเด็นปัญหา
- การวิเคราะห์แยกแยะความแตกต่างข้อมูล
- การกำหนดขอบเขตปัญหา
- การสรุปประเด็น
- การคาดคะเน
- การปฏิบัติตน

2. การสอนแบบกระตือรือร้น (Active History)

ความหมายการสอนแบบกระตือรือร้น (Active History) หมายถึง วิธีใดๆ ก็ตามที่จะช่วยให้เด็กกระตือรือร้น และช่วยให้เด็กเข้าใจประวัติศาสตร์ได้ลึกซึ้ง

ทฤษฎีและขั้นตอน

ขั้นตอนการสอนแบบกระตือรือร้น (Active History) มีดังนี้

1. **ขั้นแสดงความคิด (Pictorial work)** ให้เด็กเขียนภาพแสดงความคิดเห็นและเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ วิธีเขียนภาพเพื่อแสดงความคิดและความรู้ตามประวัติศาสตร์ แยกได้เป็นข้อย่อยดังนี้

1.1 **การสร้างภาพ (Mosaic)** การแสดงภาพโมเสก แสดงได้ด้วยการใช้วัสดุหลายอย่างวิธีการที่ง่ายที่สุดคือให้กระดาษตัดเป็นแผ่นแล้วนำมาประติดประต่อกันเป็นภาพ กระดาษถ้ามีสีหลายยิ่งดูสวยงามขึ้น กระดาษสีที่ใช้ต้องเป็นกระดาษแข็ง นอกจากใช้กระดาษแข็งแล้วอาจใช้กระจกสีหินหรือสิ่งอื่นได้อีก

1.2 **ลำดับเหตุการณ์ (Friexes)** เป็นการแสดงเหตุการณ์ลำดับต่างๆ ในประวัติศาสตร์ด้วยภาพเขียน ได้ภาพอาจมี footnote บรรยายภาพหรือไม่ก็ทำแผ่นกระดาษบางแล้วเขียนลงบนกระดาษเขียนเป็นลำดับ

1.3 **การจำลองรูปแบบ (Model)** วิธีการใช้โมเดล ในการสอนนี้จัดเป็นการสอนที่ใหม่อยู่ เริ่มจากการสอนวิทยาศาสตร์และภูมิศาสตร์ก่อน ต่อมาวิธีการใช้โมเดลในการสอนก็นำมาใช้กับวิชาอื่นๆ รวมทั้งประวัติศาสตร์ด้วย การใช้โมเดล ช่วยสอนอาจจะต้องมีการเตรียมตัว เตรียมอุปกรณ์และห้องเรียนกันหน่อย เช่น สอนเรื่องวัดในสมัยต่างๆ ของไทยก็ใช้รูปวัดจำลองในรูปสมัยต่างๆ การใช้โมเดล สามารถแยกได้เป็น 2 วิธี คือ

1.3.1 สอนแบบสาธิต (Demonstration)

1.3.2 ให้เด็กทำ Model เองโดยใช้ไม้ พลาสติก และดินเหนียว เป็นต้น

2. **ขั้นการทำบัตรคำ (Work card)** ให้นักเรียนทำบัตรคำทางประวัติศาสตร์ เช่น สงครามเก้าทัพ ด้านข้อดี ฯลฯ

3. **ขั้นเขียนรายงาน (Written work)** โดยการให้นักเรียนเขียนรายงานแบบ note และเขียนเป็น essay

4. **ขั้นการแสดงผลงาน (Illustration)** นภาพและเหตุการณ์ประวัติศาสตร์มาแสดงแล้ว
สอน

5. **ขั้นตอนประยุกต์ใช้ (Drama)** ให้ครูทบทวนบทสนทนา (dialogue) มาให้นักเรียนแสดงหรือ
อ่านในชั้นหรือครูนำหุ่นกระบอกมาแสดงโดยให้เด็กขีดชุดหนึ่ง ส่วนอีกชุดหนึ่งให้พูดหรือมีการแสดง
ในชั้น โดยให้เด็กเขียนหรือครูเขียนให้แสดงแบบละครวิทยุ ซึ่งบางครั้งอาจแสดงออกอากาศตามสถานี
ได้

3. การคิดวิเคราะห์

แนวคิด การพัฒนาทักษะการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน

คิด หมายความว่า ทาให้ปรากฏเป็นรูป หรือประกอบให้เป็นรูปหรือเป็นเรื่องขึ้นในใจ
ใคร่ครวญ ไตร่ตรอง คัดคะเน คำนวณ มุ่ง จงใจ ตั้งใจ ส่วนคำว่า วิเคราะห์ หมายความว่า
ใคร่ครวญ แยกออกเป็นส่วน ๆ เพื่อศึกษาให้ถ่องแท้ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546 : 251, 1071) การ
คิดวิเคราะห์จึงมีความหมายว่า เป็นการใคร่ครวญ ตรึกตรองอย่างละเอียด รอบคอบแยกเป็นส่วน
ในเรื่องราวหรือสถานการณ์โดยใช้ความรู้ ความคิดในการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่
เป็นไปได้ การคิดวิเคราะห์เป็นทักษะความสามารถพัฒนาได้ด้วยการฝึกทักษะ การคิด (เชิดศักดิ์ โฆ
วาสินธุ์. 2530 : 36 – 37 ; วิไลพร คาเพระ. 2539 : 8- 9 ; ภัทราภรณ์ พิทักษ์ธรรม. 2543 : 59)
สำหรับความหมายของการคิดวิเคราะห์ตามแนวทางการประเมิน การอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนสื่อ
ความของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ได้ให้ความหมายว่า การคิดวิเคราะห์
หมายถึงการคิดโดยพิจารณาจากแยกแยะ ไตร่ตรอง ใคร่ครวญ แจกแจงส่วนประกอบของการจัด
หมวดหมู่ อาศัยกันตามเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตามสภาวะความเป็นจริงของสิ่งนั้น ๆ (สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2548 : 23)

จุดมุ่งหมายของการคิดวิเคราะห์

การคิดวิเคราะห์เป็นธรรมชาติของคนที่มีความใคร่ครวญ ไตร่ตรอง อย่างละเอียดใช้ความรู้
ความคิดในการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปในการตัดสินใจ การคิดเป็นพื้นฐาน
คุณลักษณะสำคัญของผู้เรียนที่มีสติปัญญาดี เพราะทักษะกระบวนการคิดหรือหลักการคิดที่ต้อง
ไตร่ตรอง รอบคอบ สร้างสรรค์ หรือการมีวิจารณญาณ จะทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดเก่ง
การเรียนรู้จะมีมากขึ้นการคิดเป็นทักษะ การคิดมีอยู่ 3 ระดับ ประกอบด้วย 1) ทักษะพื้นฐานคือ
ทักษะการคิดที่เป็นพื้นฐานเบื้องต้น ต่อการคิดในระดับที่สูงขึ้น ได้แก่ การฟัง การจา การอ่านการรับรู้
การใช้ความรู้ การอธิบาย การหาความให้กระจ่าง การพูด การบรรยาย การเขียนและการแสดงออก
เพื่อสื่อความหมายของตน 2) ทักษะการคิดทั่วไป คือทักษะการคิดที่จำเป็นต้องใช้เพื่อการดำรงชีวิต
เป็นพื้นฐานการคิดขั้นสูง ได้แก่ การสังเกต การสำรวจ การรายงาน จัดหมวดหมู่ การตีความ การ
เชื่อมโยง การใช้เหตุผล การระบุ การจาแนกความแตกต่าง จัดลำดับ เปรียบเทียบ อ้างอิง การแปล
ความ การขยายความและการสรุปความ 3) ทักษะการคิดขั้นสูง คือ ทักษะการคิดที่มีหลายขั้นตอน มี
ความซับซ้อน ได้แก่ การนิยาม การผสมผสาน การสร้าง การปรับโครงสร้าง การตั้งสมมติฐาน การ
กำหนดเกณฑ์การประยุกต์ การวิเคราะห์ การทำนาย และการพิสูจน์ การบูรณาการ (เชิดศักดิ์ โฆ
วาสินธุ์. 2530 : 45 ; อุษณีย์ โพธิสุข. 2543 : 69) คุณลักษณะเหล่านี้ จึงเป็นสิ่งที่พัฒนาได้ ทักษะ
การคิดจึงต้องฝึกฝนพัฒนาเพื่อให้เป็นคนที่ดีเก่ง กิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียน คิด และค้นคว้าวิธีการ

แก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่กำหนด จะได้ลักษณะของคำตอบที่มีความหลากหลาย ริเริ่ม แปลกใหม่ ผู้เรียนสามารถมองปัญหาได้ละเอียดมากขึ้น การใช้กิจกรรมส่งเสริมจึงสามารถพัฒนาทักษะการคิดได้ กิจกรรมนั้นประกอบไปด้วย

1. การอ่านและการฟังอย่างไตร่ตรอง ใคร่ครวญ ละเอียดรอบคอบ มีเหตุผล เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปก่อนตัดสินใจ

2. การจำแนก แยกแยะ ความแตกต่างของสิ่งหรือคุณลักษณะทั้งหลาย เช่น บุคคลกับความ คิดเห็น สาระสำคัญกับความชอบ ข้อเท็จจริงกับการตีความ คุณค่าและคุณภาพโดยใช้คำถามกระตุ้นให้คิดนอกเหนือจากใช้ความจำ หรือแปลความหมาย จะช่วยสร้างความคิดที่หลากหลาย และช่วยให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น คำถามลักษณะนี้จะไม่เป็นคำตอบเดียวแต่เป็นคำถามที่ต้องการการวิเคราะห์และการประเมินค่า ซึ่งเป็นการใช้ความคิดขั้นสูงกว่า การจำ ความเข้าใจและการประยุกต์ การคิดที่ต้องอาศัยทักษะเชิงวิเคราะห์ดังกล่าว ทำให้เกิดความเจริญงอกงามของความรู้ เป็นหัวใจของการหาความรู้และสร้างความรู้ใหม่ การเรียนรู้ไม่จำกัดเฉพาะการหาข้อมูล หรือ การเก็บข้อมูลที่มีลักษณะเป็นข้อมูลข่าวสารแต่เพียงอย่างเดียว แต่ต้องสามารถวิเคราะห์ข้อมูลและสรุป เพื่อนำไปสู่การพิสูจน์หรือส่งเสริมการพัฒนา เกิดข้อมูลใหม่ สารสนเทศใหม่ ความรู้ใหม่ ทฤษฎีใหม่ต่อไป ในลักษณะกระบวนการที่ต่อเนื่องตลอดเวลา ดังนั้นจุดมุ่งหมายของการคิดวิเคราะห์จึงเป็นความสามารถที่ต้องการให้เกิดเป็นทักษะในตัวผู้เรียน เพื่อให้เป็นคนที่มีทักษะในการคิดขั้นสูงสามารถจำแนกประเภทข้อมูล เปรียบเทียบและมีความคิดรวบยอด สามารถประเมินค่าความน่าเชื่อถือ เลือกวิธีและมีปฏิภาณในการแก้ปัญหา และตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผล และมีความถูกต้องเหมาะสม มีความคิดริเริ่ม มีจินตนาการ สามารถคาดการณ์และกำหนดเป้าหมายได้ เพื่อนำไปสู่การเจริญงอกงามของความรู้ต่อไป

สรุปได้ว่าจุดมุ่งหมายของการคิดวิเคราะห์เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีทักษะในการคิดอย่างใคร่ครวญ รอบคอบ จัดและจำแนก แยกแยะแจกแจงส่วนประกอบ มีความคิดรวบยอด ประเมินค่าอย่างมีเหตุผล เพื่อนำไปสู่การสรุปตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

ความสำคัญและประโยชน์ของการคิดวิเคราะห์

การพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถด้านเหตุผลการคิด รู้จักใช้เหตุผลเชิงวิเคราะห์มี วิจารณ์ญาณ รู้จักตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล วิเคราะห์ ไตร่ตรอง ใคร่ครวญ แยกออกเป็น ส่วน ๆ เพื่อศึกษาให้ถ่องแท้ การคิดเป็นกระบวนการทางสมอง จำแนกการคิดออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) การคิดฟุ้ง เกิดขึ้นได้ตลอด ตรงข้ามกับการคิดที่ต้องใส่ใจแน่น การคิดฟุ้ง แยกได้ 3 ประเภทคือ ประเภทการคิดเชื่อมโยง คือ เชื่อมโยงความรู้สึกลักษณะต่าง ๆ เข้าเป็นความคิด เชื่อมโยงความคิดต่าง ๆ เข้าเป็นความคิดซับซ้อนยิ่งขึ้น เมื่อเกิดความเชื่อมโยงความคิดแล้ว ในโอกาสต่อไป จากเกิดความคิดหนึ่ง จะทำให้เกิดอีกความคิดหนึ่ง เชื่อมโยงต่อไปเรื่อย ๆ ประเภทการนึกฝัน คือ ความคิดฟุ้งที่เชื่อมโยงเข้าด้วยกันเป็นเรื่องเป็นราวเป็นมโนภาพฝันกลางวันและประเภทการฝันคือการคิดฟุ้งในขณะหลับ

2) การคิดตรึงตรองเป็นการคิดทบทวนเพื่อค้นหาคำตอบที่ดีที่สุด เห็นการคิดที่ต้องใส่ใจเป็น ปัญหา สามารถประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ แยกได้ 4 ประเภท การอุปนัย (Induction) หมายถึงการสรุปเป็น กฎเกณฑ์จากผลการสังเกตบางส่วนจากตัวอย่าง เพียงบางส่วนเท่านั้น ซึ่งไม่อาจ ะสังเกต ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเราได้ทั้งหมด การอุปนัยจึงเป็นหลักการเรียนรู้ที่เป็นพื้นฐานที่สุดของมนุษย์

การเรียนรู้เงื่อนไขผลกระทบเป็นอุปนัย การเรียนรู้ต่างๆ ล้วนเป็นการอุปนัย ประเภทการนิรนัย (Deduction) หมายถึง การคิดจากข้อความหนึ่งไปยัง อีกข้อความหนึ่ง ยึดหลักเหตุผลเป็นสำคัญ หากข้อความแรกเป็นจริง ข้อความที่สรุปจากข้อความแรกตามหลักเหตุผลก็จะต้องเป็นจริงด้วย ซึ่งระบบวิธีคิดนี้เรียกว่า ตรรกวิทยา (Logic) เป็นวิธีคิดขั้นสูงสุดที่มนุษย์สามารถคิดได้ ประเภทการแก้ปัญหา (Problem Solving) ต้องพยายามคิดค้นหากระบวนการมีขั้นตอน และประเภทการตัดสินใจ (Decision making) การตัดสินใจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ตลอด ง่ายบ้าง ยากบ้าง หาข้อมูลประกอบเพื่อการตัดสินใจจากความเห็นแนวคิดต่าง ๆ

ความสำคัญและประโยชน์ของการคิดวิเคราะห์

ความสำคัญและประโยชน์ของการคิดวิเคราะห์ การคิดเป็นกระบวนการทางสมองของผู้เรียน เป็นกระบวนการเรียนรู้ถ้าผู้เรียนได้มีวิธีคิดอย่างเป็นระบบที่มีความ ใฝ่ใคร่ครวญ ไตร่ตรอง แยกแยะ แจกแจงเป็นส่วน จะทำให้ผู้เรียนได้พิจารณาสารจากการฟังหรือการอ่านประเมินค่าแล้วสรุปเลือก เพ้นการนำไปสู่ การคิดตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่จะทำ ให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถและถ่ายทอดองค์ความรู้สิ่งประดิษฐ์ใหม่ด้วยการพูด การเขียนสู่การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ดำรงตนอยู่ได้อย่างมีความสุขตามอุดมมุ่งหมายของการพัฒนาประเทศในที่สุด

แนวทางในการส่งเสริมพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์

การพัฒนาความสามารถในการคิดควรจะเริ่มตั้งแต่เมื่อไร ความสามารถในการคิดเรียนรู้ได้ พัฒนาได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด ต้องเริ่มต้นที่ครอบครัวส่งเสริมให้เด็กคิด เด็กถาม ให้เด็กมีประสบการณ์ อย่างหลากหลายและควรเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก เมื่อมาเข้าโรงเรียน การคิดสามารถพัฒนาได้ในทุกกิจกรรม การเรียนการสอน ทุกเนื้อหาวิชาและโดยครูทุกคน ทุกระดับ และต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สำหรับแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์นั้น

อุษณ โปธิสุข (2537: 99 – 100) ได้เสนอแนวการสอนเพื่อการส่งเสริมพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนดังนี้

1. ให้นักเรียนศึกษาจากประสบการณ์ตรง เช่น การไปทัศนศึกษา ร่วมกิจกรรมหรือเปิดโอกาสให้เด็กได้ทดลอง
2. การศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง เป็นการสร้างทักษะการเรียนรู้ เช่นการทารายงานการทาวิจัย เป็นต้น
3. ใช้กิจกรรมเป็นสื่อกระตุ้น เช่นการอภิปราย โต้วาที เป็นต้น
4. การสร้างหรือสมมุติสถานการณ์ นักเรียนจะมีความเข้าใจได้แนวคิดมีความพยายามในการแก้ปัญหา
5. ให้นักเรียนเสนอผลงานที่ตนเองได้ศึกษาหาความรู้
6. กิจกรรมกลุ่ม การระดมพลังสมอง การระดมความคิด การวิจารณ์

ผงกาญจน์ ภูวิภาดารณ์. (2541: 9-17) ได้เสนอแนวทางการส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาความคิดเชิงวิเคราะห์ และความคิดสร้างสรรค์ อย่างรู้ตัวและไม่รู้ตัวด้วยการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศต่างๆ ดังนี้

1. การจัดบรรยากาศด้านกายภาพ เช่น สภาพแวดล้อมของห้องเรียน โรงเรียนมีลักษณะที่

ส่งเสริมให้คิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ ทำทหายการเรียนรู้ สร้างความสนใจเพื่อให้เกิดการสังเกตและคิดตลอดเวลา

2. **การจัดบรรยากาศด้านสมอง** เช่น การกระตุ้นให้ตอบ แสวงหา ให้ตั้งคำถามแบบต่างๆ กระตุ้นให้ติดตาม กระตุ้นให้คิด แบบอุปมาอุปมัย กระตุ้นให้เกิดการเชื่อมโยงสัมพันธ์ กระตุ้นให้คิดนอกกรอบ

3. **การจัดบรรยากาศด้านอารมณ์** เช่น การสร้างเจตคติเชิงบวกการคิดวิเคราะห์คิดสร้างสรรค์ ครู อาจารย์ และผู้เกี่ยวข้องจะต้องส่งเสริมให้โอกาส ให้อิสระ เสรีในการคิดและการแสดงออก หรือการมีจินตนาการในรูปแบบต่างๆ ของนักเรียน

ต่อมาเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546: 11 – 17) ได้เสนอแนวคิดในการส่งเสริมพัฒนาการคิดเชิงวิเคราะห์ว่าเป็นการคิดอย่างใคร่ครวญ แสวงหาคาตอบอย่างมีเหตุผล การส่งเสริมพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ คือ การให้ผู้เรียนได้ค้นพบข้อเท็จจริง หรือข้อสรุปด้วยตนเองโดยอาศัยองค์ประกอบดังนี้

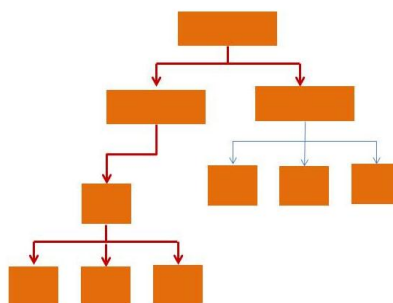
1. ส่งเสริมให้ตีความ การพยายามทำความเข้าใจ ให้เหตุผล การแปลความจากข้อมูลที่ยังไม่ครบถ้วน
2. ส่งเสริมให้แสวงหาความรู้ ความเข้าใจ หรือข้อมูลเป็นการตอบคำถาม แจกแจง จาแนก จัดลำดับหมวดหมู่ หาเหตุผล ความสัมพันธ์ ผลกระทบ
3. ส่งเสริมให้ช่างสังเกต สงสัย ช่างถาม เพื่อการค้นพบหาคาตอบ หาเหตุผล
4. ส่งเสริมให้หาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล เพื่อการตัดสินใจ แก้ปัญหา การประเมินค่าในเรื่องต่างๆ

4. การสอนโดยใช้เทคนิคการใช้ผังกราฟิก

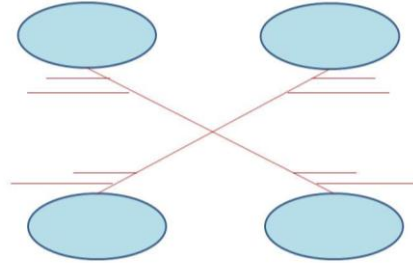
การเรียนรู้แบบสร้างแผนผังความคิด (Concept Mapping)

เป็นการฝึกให้ผู้เรียนจัดกลุ่มความคิดรวบยอดของตน เพื่อให้เห็นภาพรวมของความคิด เห็นความสัมพันธ์ของความคิดรวบยอดเป็นภาพ สามารถเก็บไว้ในหน่วยความจำได้ง่าย การเขียนแผนผังสามารถทำได้หลายลักษณะดังนี้

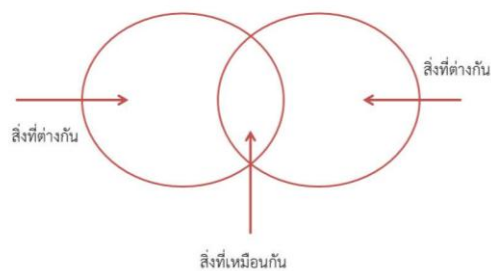
1) **แผนผังความคิดรวบยอด (a concept map)** ทำได้โดยเขียนความคิดรวบยอดไว้ข้างบนหรือตรงกลางแล้วลากเส้นให้สัมพันธ์กับความคิดรวบยอดอื่นๆ ที่สำคัญรองลงไปหรือความคิดที่ละเอียดซับซ้อนยิ่งขึ้น ดังนี้

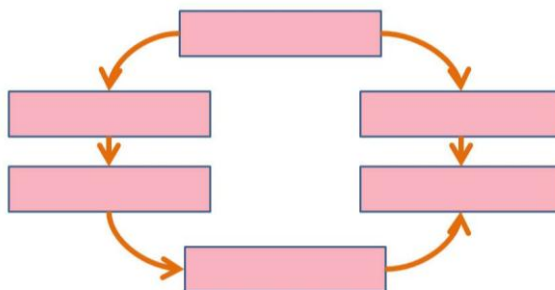
2) แผนผังใยแมงมุม (a spider map) ทำได้โดยเขียนความคิดรวบยอดที่สำคัญไว้กึ่งกลาง แล้วเขียนคำอธิบายบอกลักษณะของความคิดรวบยอดอื่น ๆ ไปด้วย ดังนี้

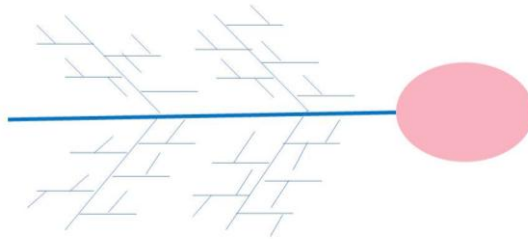
3) แผนผังรูปวงกลมทับเหลื่อม (overlapping circles map) เป็นการเขียนเพื่อนำเสนอสิ่งที่เหมือนกัน

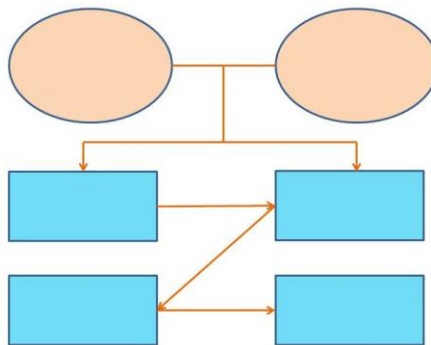
4) แผนผังวงจร (a circle map) เป็นการเขียนแผนผังเพื่อเสนอขั้นตอนต่างๆ ที่สัมพันธ์เรียงตามลำดับเป็นวงกลม

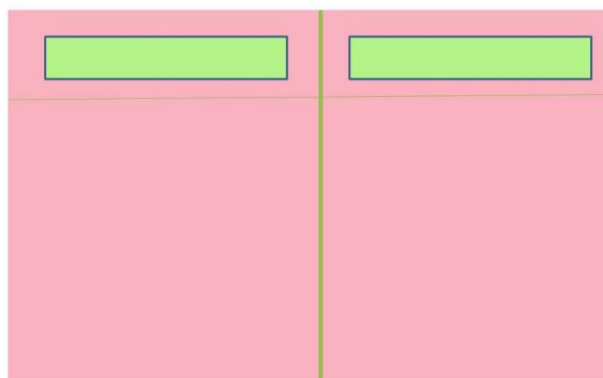
5) แผนผังก้างปลา (a fishbone map) เป็นการเขียนแผนผังโดยกำหนดประเด็นหรือเรื่องแล้วเสนอสาเหตุและผลต่างๆ ในแต่ละด้าน

6) แผนผังแสดงปฏิสัมพันธ์ระหว่างสองกลุ่ม (a two group interaction map) เป็นการเขียนเพื่อเสนอวัตถุประสงค์ การกระทำและการตอบสนองของกลุ่มสองกลุ่มที่ขัดแย้งหรือต่างกัน

7) แผนผังตารางเปรียบเทียบ (a compare table map) เป็นการเขียนตาราง เพื่อเปรียบเทียบสองสิ่งในประเด็นที่กำหนด

5. การตั้งคำถาม (Questioning)

การถาม (Questioning) คือ ยุทธศาสตร์การสอนที่สำคัญ ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ช่วยพัฒนากระบวนการคิด การตีความ การไตร่ตรอง การถ่ายทอดความรู้ ความคิด และความเข้าใจ และสามารถไปสู่การเปลี่ยนแปลง และปรับปรุงการเรียนรู้ การคิดและการสอน

การถามเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ และการสอน ช่วยให้ผู้เรียนสร้างความรู้ความเข้าใจและพัฒนาความคิดใหม่ๆ กระบวนการถามจะช่วยขยายทักษะการคิด ทาความเข้าใจให้กระจ่างได้ข้อมูลย้อนกลับทั้งด้านการเรียนและการสอน ก่อให้เกิดยุทธศาสตร์การทบทวน ก่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างความคิดต่าง ๆ ส่งเสริมความอยากรู้อยากเห็นและเกิดความท้าทาย

การตั้งคำถามที่ดี ไม่ว่าจะเริ่มโดยครูหรือผู้เรียนก็ตาม จะช่วยฝึกทักษะการคิดและช่วยสร้างกระบวนการเรียนรู้ ให้เกิดขึ้นทั้งแก่ตัวผู้ถามและแก่ผู้ตอบ ทั้งยังนำมาซึ่งการอภิปรายถกเถียงที่ผ่านกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์ และช่วยสร้างเสริมนิสัยการเรียนรู้ตลอดชีวิตอีกด้วย

ตัวอย่างกิจกรรมการอบรม แผนการฝึกอบรม หน่วยที่ 3 เรื่อง “การพัฒนาทักษะการคิดในวิชาประวัติศาสตร์”

สาระสำคัญ

1. ความหมาย ความสำคัญของทักษะการคิด
2. ทักษะการคิดในวิชาประวัติศาสตร์

กิจกรรมการอบรม

รูปแบบกิจกรรม Problem – Based Learning

1. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมศึกษาปัญหา เรื่อง “นักเรียนคิดไม่เป็นจะเริ่มสอนอย่างไร”
บันทึกคำตอบด้วยตนเอง
 2. ฟังคำบรรยาย เรื่อง การพัฒนาทักษะการคิดในวิชาประวัติศาสตร์
 3. ศึกษาเพิ่มเติมโดยสืบค้นจาก <http://www.thaigoodview.com/node/17172>
 4. ขณะฟังคำบรรยาย บันทึกย่อและสรุปความรู้ด้วยตนเอง
 5. ผู้เข้ารับการอบรมสามารถสืบค้นจากแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ โดยใช้คำสำคัญ รูปแบบการสอน
คิด “ทักษะการคิด” หรือศึกษาจากใบความรู้ที่ 3.1 เรื่อง ทักษะการคิดในวิชาประวัติศาสตร์
 6. ผู้เข้ารับการอบรมศึกษาตัวอย่างการสอนคิด หรือสืบค้นตัวอย่างการสอนกิจกรรมฝึก
กระบวนการคิดเพิ่มเติมที่
 - <http://www.thaiteachertv>
 - <http://www.onec.go.th>
 - [http://www.kruthacheen.com/index.php?lay=show & ac=article & ld = 390325 & Ntype = 4](http://www.kruthacheen.com/index.php?lay=show&ac=article&ld=390325&Ntype=4)
 7. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมนำแนวคิดจากการศึกษาแนวการสอนไปจัดทำแผนเพื่อนำไปทดลอง
สอนในชั้นของตนเอง หรือนำตัวอย่างแผนการเรียนรู้ที่ได้ศึกษาไปทดลองใช้สอนจริงในห้องเรียน
 8. หลังจากนั้นผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมสนทนาในกระดานสนทนา (Web Board) ในประเด็น
ประเด็นที่ 3.1 ท่านคิดว่ากระบวนการคิดมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ให้
นักเรียนอย่างไร
ประเด็นที่ 3.2 วิธีสอนที่ท่านนำไปทดลองใช้ได้ผลอย่างไร
- #### 4. สื่อประกอบการฝึกอบรม
1. บทเรียน E-Training
 2. ใบความรู้เรื่องทักษะการคิด ที่ 3.1 เรื่อง ทักษะการคิดในวิชาประวัติศาสตร์
 3. Website

5. การวัดและประเมินผล

วิธีการวัดผล

1. การทดสอบก่อนการฝึกอบรม และ หลังการฝึกอบรม
2. การเข้าศึกษาและร่วมกิจกรรมในหน่วยการเรียนรู้
3. การเข้าร่วมกิจกรรมในกระดานสนทนา (Web Board)

เกณฑ์การประเมินผล

ผู้เข้าอบรมจะมีผลการผ่านการอบรม เมื่อ

1. จำนวนครั้งในการเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรม ไม่น้อยกว่า 4 ครั้ง
2. ผลการทดสอบหลังการฝึกอบรม ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 70
3. จำนวนกิจกรรมที่เข้าร่วมในกระดานสนทนา (Web board) ไม่น้อยกว่า 3 กิจกรรม

สรุป

ความคิดเป็นกลไกของสมองที่เกิดขึ้นเกือบตลอดเวลา ซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติของมนุษย์ ความคิดเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการที่สมองถูกรบกวนจาก สิ่งแวดล้อม สังคมรอบตัว และประสบการณ์ส่วนตัวดั้งเดิมของมนุษย์เอง การคิดเป็นกลไกที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาสมอง ซึ่งคุณภาพของสมองก็มีได้อยู่ที่การมีสมอง หรือการใช้สมองเท่านั้น แต่หากอยู่ที่วิธีการใช้สมองเป็นสำคัญ การฝึกทักษะการคิด และกระบวนการคิด จึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาสติปัญญาของเด็ก เพื่อจะเจริญเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ เป็นกำลังสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศ ในวิชาประวัติศาสตร์ผู้เรียนควรได้รับการพัฒนากระบวนการคิดเพื่อใช้ในการต่อยอดทางความคิดที่สูงขึ้น เช่น การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ เพื่อช่วยในการจัดระบบข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล เนื่องจากข้อมูลที่ได้รับมามีหลายประเภท จริงบ้าง ไม่จริงบ้าง หรือทั้งสองอย่างรวมกัน นักเรียนต้องมีทักษะการแยกแยะจัดระบบข้อมูลและวิเคราะห์ความจริงของสารสนเทศ หรือการรู้จักตั้งโจทย์ หรือรู้จักการตั้งประเด็นหลักในการศึกษาแล้วจึงตามมาด้วยประเด็นคำถามย่อยๆ ซึ่งต้อง “เกี่ยวข้อง และเป็นประโยชน์” ต่อการตอบประเด็นหลัก เช่น การทำแผนผังความคิด

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องที่ 3 แล้ว โปรดปฏิบัติใบงานที่ 3

ตอนที่ 4 สอนประวัติศาสตร์อย่างไรให้ได้ผล

เรื่องที่ 4.1 แนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์นั้นนอกจากจะใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์
โครงการประวัติศาสตร์ แล้วยังมีวิธีสอนอื่นอีกหลากหลายที่สามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการ
เรียนรู้ในวิชาประวัติศาสตร์เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายตามมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดและสาระ
การเรียนรู้แกนกลางของสาระประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นสาระที่ 4 ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ศาสนาและวัฒนธรรม ดังตัวอย่างวิธีสอนต่อไปนี้

1. วิธีสอนแบบแก้ปัญหา (Problem solving method)

วิธีสอนแบบแก้ปัญหาเป็นวิธีการสอนที่ฝึกให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหาอย่างมีขั้นตอน โดยมีการ
ประยุกต์ใช้ความรู้และประสบการณ์เดิมรวมกับความรู้ใหม่ และกระบวนการต่างๆ เพื่อใช้แก้ปัญหา
วิธีสอนแบบแก้ปัญหามีขั้นตอนได้ ดังนี้

1. ขั้นกำหนดปัญหา

ผู้สอนและผู้เรียนอาจร่วมกันตั้งปัญหา ปัญหาที่นำมานี้อาจมาจากแหล่งต่าง ๆ เช่น ปัญหา
ที่มาจากความสนใจของผู้เรียนเป็นส่วนใหญ่ ปัญหาที่มาจากบทเรียน โดยผู้สอนกำหนดขึ้นมาเอง โดย
พิจารณาจากบทเรียนว่า เนื้อหาตอนใดเหมาะสมที่จะนำมาเป็นประเด็นในการตั้งปัญหาเพื่อนำไปสู่
การเรียนรู้ ปัญหาที่เกี่ยวกับสังคมเป็นปัญหาที่พบเห็นกันทั่วไปในสภาพแวดล้อมของตัวผู้เรียน การ
หยิบยกมาเป็นปัญหาในการศึกษาย่อมจะเป็นสถานะที่ทำให้ผู้เรียนเห็นว่ากำลังเผชิญกับปัญหาในชีวิต
จริง ปัญหาที่เกิดจากประสบการณ์ของผู้เรียน ได้แก่ ปัญหากฎหมาย ปัญหาชีวิต ปัญหาสิ่งแวดล้อม
 ฯลฯ

เมื่อกำหนดปัญหาแล้ว ผู้สอนเน้นให้ผู้เรียนทำความเข้าใจปัญหาที่พบในประเด็นต่าง ๆ เช่น
ปัญหากล่าวว่าอย่างไร มีข้อมูลใดแล้วบ้าง ต้องการข้อมูลอะไรเพิ่มเติมอีกบ้าง การฝึกให้ผู้เรียน
วิเคราะห์ปัญหาจะทำให้มีความเข้าใจปัญหามากขึ้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในขั้นนี้ ผู้สอน
อาจตั้งปัญหา ตั้งคำถามให้ผู้เรียนเกิดข้อสงสัย เช่น

- การใช้คำถาม
- การเล่าประสบการณ์หรือการสร้างสถานการณ์ให้เกิดปัญหา
- การให้ผู้เรียนคิดคำถามหรือปัญหา
- สาธิต เพื่อก่อให้เกิดปัญหา

2. ขั้นตั้งสมมติฐาน

การตั้งสมมติฐานเป็นการคาดคะเนคำตอบของปัญหา โดยใช้ความรู้และประสบการณ์ช่วยใน
การคาดคะเน ขั้นตอนนี้จะเป็นขั้นตอนการใช้เหตุผลในการคิดวิเคราะห์ปัญหาและความคาดคะเน
คำตอบ พิจารณาแยกปัญหาใหญ่ออกเป็นปัญหาย่อย แล้วคิดอย่างเป็นระบบ ผู้เรียนจะพยายามใช้
ความรู้ความเข้าใจ ประสบการณ์เดิมมาคิดแก้ปัญหา คาดคะเนคำตอบ แล้วจึงหาทางพิสูจน์ว่าคำตอบ
ที่คิดกันขึ้นมานั้นมีความถูกต้องอย่างไร แนวทางการคิดเพื่อตั้งสมมติฐาน เช่น ปัญหานั้นน่าจะมี
สาเหตุมาจากอะไร หรือวิธีการแก้ปัญหานั้นจะแก้ไขได้โดยวิธีใด

3. ขั้นวางแผนแก้ปัญหา

ขั้นนี้จะเป็นขั้นที่มีการวางแผน หรือออกแบบวิธีการหาคำตอบจากสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้โดยศึกษาถึงสาเหตุที่เกิดปัญหาขึ้น และใช้เหตุผลในการคิดหาวิธีการแก้ปัญหาให้ตรงกับสาเหตุโดยหาวิธีการแก้ปัญหามากมาย ๑ วิธี แล้วใช้วิธีพิจารณาเลือกวิธีแก้ปัญหาวีธีที่ดีที่สุด เป็นไปได้มากที่สุด ในกรณีที่มีปัญหานั้นต้องตรวจสอบด้วยการทดลอง ก็ต้องกำหนดวิธีทดลองหรือตรวจสอบเตรียมอุปกรณ์เครื่องมือที่จะใช้ให้พร้อม

4. ขั้นการเก็บและการรวบรวมข้อมูล

ขั้นการเก็บและรวบรวมข้อมูลนี้เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะศึกษาค้นคว้าความรู้จากแหล่งต่าง ๆ เช่น

- ห้องสมุด
- อินเทอร์เน็ต
- ตาราเรียน
- การสังเกต
- การทดลอง
- การไปทัศนศึกษา
- สัมภาษณ์ผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญ
- จากสถิติต่างๆ

ในขั้นนี้ผู้เรียนจะใช้วิธีการจดบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อนำข้อมูลมาทดสอบสมมติฐาน

5. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูลและทดสอบสมมติฐาน

เมื่อได้ข้อมูลที่รวบรวมมาแล้ว ผู้เรียนก็นำข้อมูลนั้น ๆ มาพิจารณาว่าจะน่าเชื่อถือหรือไม่ประการใด เพื่อนำข้อมูลนั้น ๆ ไปวิเคราะห์และทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าเป็นไปตามที่กำหนดหรือไม่

6. ขั้นสรุปผล

เป็นขั้นที่นำข้อมูลมาพิจารณาแปลความหมายระหว่างสาเหตุกับผลที่เกิดขึ้น ผู้เรียนประเมินผลวิธีการแก้ปัญหาหรือตัดสินใจเลือกวิธีการที่ได้ผลดีที่สุดในการแก้ปัญหา หรือเป็นการสรุปลงไปว่าเชื่อสมมติฐานที่กำหนดไว้นั้นเอง ซึ่งอาจจะสรุปในรูปของหลักการที่จะนำไปอธิบายเป็นคำตอบ หรือวิธีแก้ปัญห และวิธีการนำความรู้ไปใช้

อนึ่งในการสรุปผลนั้น เมื่อได้ข้อสรุปเป็นหลักการแล้ว ควรนำมาพิจารณาตรวจสอบอีกครั้งหนึ่งว่าน่าเชื่อถือหรือไม่

2. วิธีสอนโดยการจัดการเรียนการสอนแบบ CIPPA MODEL

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้โมเดลชิปปา เป็นแนวคิดของทศนา แคมมณี ที่กล่าวว่า ชิปปา (CIPPA) เป็นหลักการซึ่งสามารถนำไปเป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ให้แก่ผู้เรียน การจัดกระบวนการเรียนการสอนตามหลัก “CIPPA” สามารถใช้วิธีการและกระบวนการที่หลากหลาย อาจจัดเป็นแบบแผนได้หลายรูปแบบ CIPPA MODEL เป็นวิธีหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้นักเรียนศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง การมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและการแลกเปลี่ยนความรู้ การได้เคลื่อนไหวทางกาย การเรียนรู้กระบวนการต่างๆ และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้

C หมายถึง Construct คือ การให้นักเรียนสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยกระบวนการแสวงหาข้อมูล ทาความเข้าใจ คติวิเคราะห์ ตีความ แปลความ สร้างความหมาย สังเคราะห์ข้อมูล และสรุปความรู้

I หมายถึง Interaction คือ การให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน เรียนรู้จากกัน แลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดและประสบการณ์แก่กันและกัน

P หมายถึง Participation คือ การให้นักเรียนมีบทบาท มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ให้มากที่สุด

P หมายถึง Process and Product คือ การให้นักเรียนได้เรียนรู้กระบวนการ ควบคู่ไปกับผลงาน ข้อความที่สรุปได้

A หมายถึง Application คือ การให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

แนวคิดหลักของการจัดการเรียนการสอนแบบ CIPPA MODEL

การจัดการเรียนการสอนแบบ CIPPA MODEL มาจากแนวคิดหลัก 5 แนวคิด ซึ่งเป็นแนวคิดพื้นฐานในการจัดการศึกษา ได้แก่

1. แนวคิดการสร้างสรรค์ความรู้ (Constructivism)
2. แนวคิดเรื่องกระบวนการกลุ่มและการเรียนแบบร่วมมือ (Group Process and Cooperative Learning)
3. แนวคิดเกี่ยวกับความพร้อมในการเรียนรู้ (Learning Readiness)
4. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้กระบวนการ (Process Learning)
5. แนวคิดเกี่ยวกับการถ่ายโอนการเรียนรู้ (Transfer of Learning)

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบโมเดลชิปปา (CIPPA MODEL) ตามรูปแบบของทีศนา แคมมณี มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังนี้

ขั้นที่ 1 การทบทวนความรู้เดิม

ขั้นนี้เป็นการดึงความรู้เดิมของผู้เรียนในเรื่องที่จะเรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมของตน ซึ่งผู้สอนอาจใช้วิธีการต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลาย เช่น ผู้สอนอาจใช้การสนทนาซักถามให้ผู้เรียนเล่าประสบการณ์เดิม หรือให้ผู้เรียนแสดงโครงความรู้เดิม (Graphic Organizer) ของตน

ขั้นที่ 2 การแสวงหาความรู้ใหม่

ขั้นนี้เป็นการแสวงหาข้อมูลความรู้ใหม่ของผู้เรียนจากแหล่งข้อมูล หรือแหล่งความรู้ต่าง ๆ ซึ่งผู้สอนอาจจัดเตรียมมาให้ผู้เรียนหรือให้คำแนะนำเกี่ยวกับแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนไปแสวงหากันได้ ในขั้นนี้ผู้สอนควรแนะนำแหล่งความรู้ต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียนตลอดทั้งจัดเตรียมเอกสารสื่อต่าง ๆ

ขั้นที่ 3 การศึกษาทาความเข้าใจข้อมูล/ความรู้ใหม่ และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม

ขั้นนี้เป็นขั้นที่ผู้เรียนศึกษาและทาความเข้าใจกับข้อมูล/ความรู้ที่หามาได้ ผู้เรียนสร้างความหมายของข้อมูล/ประสบการณ์ใหม่ ๆ โดยใช้กระบวนการต่าง ๆ ด้วยตนเอง เช่น ใช้

กระบวนการคิด และกระบวนการกลุ่มในการอภิปรายและสรุปความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลนั้น ๆ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการเชื่อมโยงกับความรู้เดิม

ในขั้นนี้ผู้สอนควรใช้กระบวนการต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรม เช่น กระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการสร้างลักษณะนิสัย กระบวนการทักษะทาง สังคม ฯลฯ เพื่อให้ผู้เรียนสร้างความรู้ขึ้นมาด้วยตนเอง

ขั้นที่ 4 การแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม

ขั้นนี้เป็นขั้นที่ผู้เรียนอาศัยกลุ่มเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของตน รวมทั้งขยายความรู้ความเข้าใจของตนให้กว้างขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้แบ่งปันความรู้ความเข้าใจของตนเองแก่ผู้อื่น และได้รับประโยชน์จากความรู้ ความเข้าใจของผู้อื่นไปพร้อม ๆ กัน

ขั้นที่ 5 การสรุปและจัดระเบียบความรู้

ขั้นนี้เป็นขั้นของการสรุปความรู้ที่ได้รับทั้งหมด ทั้งความรู้เดิมและความรู้ใหม่ และจัดสิ่งที่เรียนให้เป็นระบบระเบียบ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนจดจำสิ่งที่เรียนรู้ได้ง่าย ผู้สอนควรให้ผู้เรียนสรุปประเด็นสำคัญประกอบด้วยมโนทัศน์หลักและมโนทัศน์ย่อยของความรู้ทั้งหมดแล้วนำมาเรียบเรียงให้ได้สาระสำคัญครบถ้วนผู้สอนอาจให้ผู้เรียนจัดเป็นโครงสร้างความรู้จะช่วยให้จดจำข้อมูลได้ง่าย

ขั้นที่ 6 การปฏิบัติและ/หรือการแสดงผลงาน

ขั้นนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงผลงานการสร้างความรู้ของตนให้ผู้อื่นได้รับรู้ เป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้ต่อยอดหรือตรวจสอบความเข้าใจของตน และช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ความคิดสร้างสรรค์ แต่หากต้องมีการปฏิบัติตามข้อมูลความรู้ที่ได้ ขั้นนี้จะเป็นขั้นปฏิบัติ และมีการแสดงผลงานที่ได้ปฏิบัติด้วย ในขั้นนี้ผู้เรียนสามารถแสดงผลงานด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การจัดนิทรรศการ การอภิปราย การแสดงบทบาทสมมติ เรียงความ วาดภาพ ฯลฯ และอาจจัดให้มีการประเมินผลงานโดยมีเกณฑ์ที่เหมาะสม

ขั้นที่ 7 การประยุกต์ใช้ความรู้

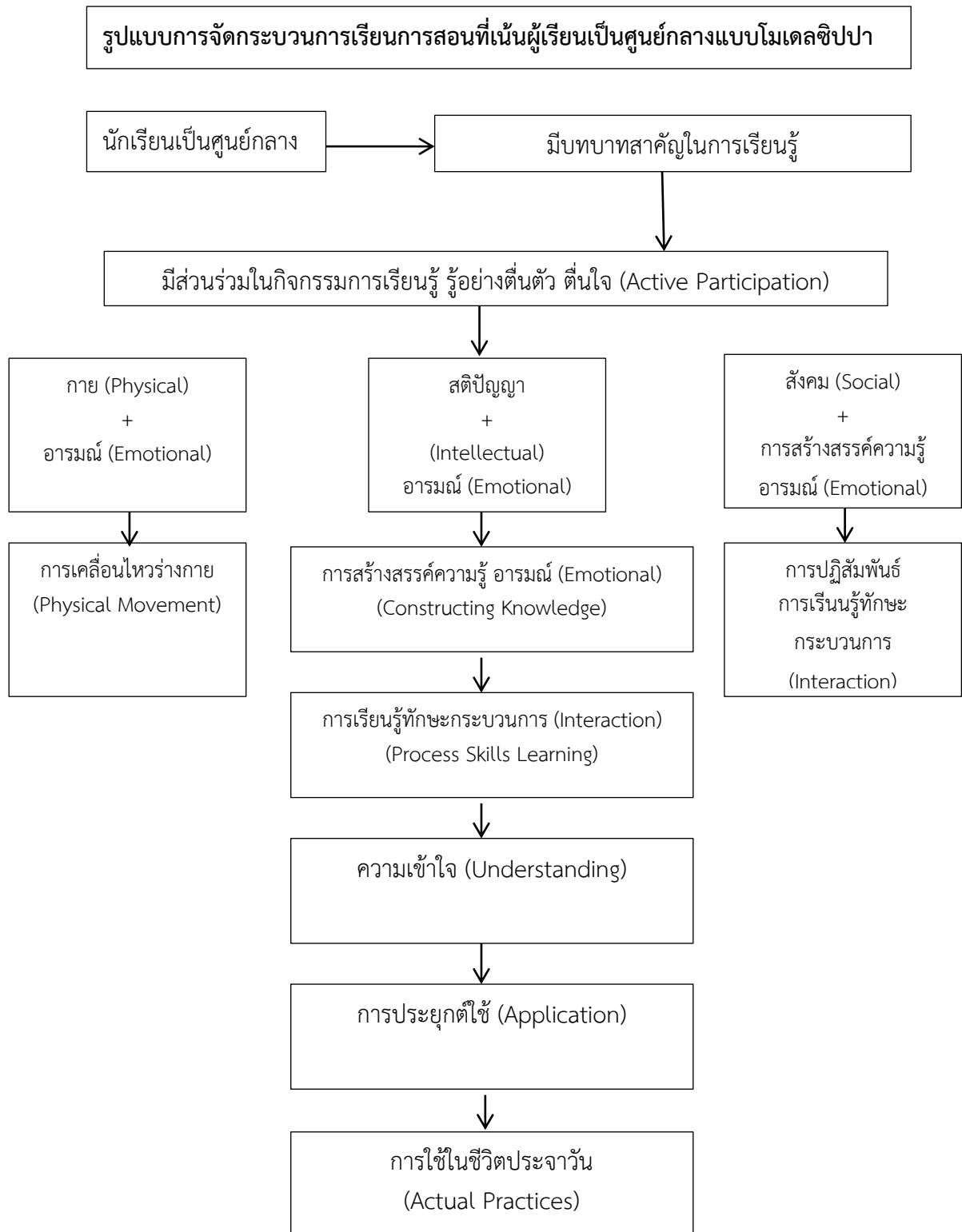
ขั้นนี้เป็นขั้นของการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการนำความรู้ความเข้าใจของตนไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่หลากหลาย เพิ่มความชำนาญ ความเข้าใจ ความสามารถในการแก้ปัญหาและความจำในเรื่องนั้น ๆ เป็นการให้โอกาสผู้เรียนใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ เป็นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

หลังจากประยุกต์ใช้ความรู้ อาจมีการนำเสนอผลงานจากการประยุกต์อีกครั้งก็ได้ หรืออาจไม่มีการนำเสนอผลงานในขั้นที่ 6 แต่นำมารวมแสดงในตอนท้ายหลังขั้นการประยุกต์ใช้ก็ได้เช่นกัน

ขั้นที่ 1 – 6 เป็นกระบวนการของการสร้างความรู้ (Construction of Knowledge)

ขั้นที่ 7 เป็นขั้นตอนที่ช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ (Application) จึงทำให้รูปแบบนี้มี

คุณสมบัติสมบัติครบตามหลัก CIPPA

แผนผังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง แบบโมเดลชิปปา หรือแบบ
ประสาน 5 แนวคิดหลัก พัฒนาโดย ทิศนา แคมมณี

3. วิธีสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการเผชิญสถานการณ์

ทักษะกระบวนการเผชิญสถานการณ์ เป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างหนึ่งที่ฝึกให้ผู้เรียนได้ฝึกการเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้มีโอกาสที่จะสัมพันธ์กับสิ่งที่เรียนรู้ หรือมีกลยุธมิตรช่วยให้เกิดการเรียนรู้ และสามารถนำประสบการณ์การเรียนรู้มาเป็นแนวทางในการเลือกและตัดสินใจเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

จากแนวคิดของสุมน อมรวิวัฒน์ ได้เสนอการใช้ทักษะกระบวนการเผชิญสถานการณ์ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การรวบรวมข่าวสาร ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้และหลักการ

ขั้นที่ 2 การประเมินค่า และประโยชน์

ขั้นที่ 3 การเลือกและการตัดสินใจ

ขั้นที่ 4 การปฏิบัติ

การใช้ทักษะกระบวนการเผชิญสถานการณ์ในการเรียนการสอนในโรงเรียน สามารถนำมาใช้ในขั้นตอนของการสอน ดังนี้

1) **ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน** ผู้สอนอาจนำสถานการณ์ที่เป็นข่าวจากแหล่งต่าง ๆ ซึ่งเกิดขึ้นจริง หรือกรณีศึกษาที่ผู้สอนได้เลือกมาเสนอผู้เรียน และกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ตอบคำถามในประเด็นสำคัญที่ผู้สอนกำหนด เพื่อให้เกิดความตระหนักในปัญหาที่เกิดขึ้น หรือเห็นความสำคัญที่จะศึกษาในเรื่องที่ผู้สอนนำมาเสนอซึ่งเป็นเรื่องที่สอดคล้องกับบทเรียนที่จะเรียน

2) ขั้นสอน

2.1) การรวบรวมข่าวสาร ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้และหลักการ ขั้นตอนนี้เป็นขั้นพื้นฐานของการเผชิญสถานการณ์และการแก้ปัญหา ผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนได้ไปศึกษาค้นคว้าหาความรู้หรือข่าวสารเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษา หรือการกระทำที่สอดคล้องกับเรื่องที่ศึกษา ซึ่งผู้สอนอาจจะหาแหล่งข้อมูล ความรู้ หรือแหล่งข่าวสารให้แก่ผู้เรียน

2.2) การประเมินคุณค่าและประโยชน์ เมื่อผู้เรียนได้ศึกษาความรู้หรือข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่ผู้สอนได้มอบหมาย ซึ่งข้อมูลข่าวสารนั้นจะเป็นสถานการณ์หรือเรื่องที่คุณเรียนต้องนำมาศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์ และประเมินสถานการณ์หรือข้อมูลที่ศึกษา ซึ่งในขั้นตอนนี้ผู้สอนฝึกให้ผู้เรียนรู้จักหลักและวิธีการคิดในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อคิดว่าสถานการณ์หรือข้อมูลที่ได้ศึกษานั้นมีคุณค่ามากน้อยหรือมีประโยชน์เพียงไร หรือมีโทษอย่างไร ซึ่งอาจจะใช้เกณฑ์หรือวิธีการประเมินตามความเหมาะสมซึ่งอาจใช้เกณฑ์ของพุทธธรรม เกณฑ์มาตรฐาน และค่านิยมของสังคม หรือกรอบทฤษฎี การคิดประเมินค่ามีความสำคัญและมีผลต่อการเลือกการตัดสินใจ ในขั้นการประเมินคุณค่านี้ ผู้สอนอาจจัดทำเป็นแบบฝึกหรือใบงานที่มีคำถามเพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักวิเคราะห์ เพื่อเป็นพื้นฐานของการประเมินคุณค่า และประโยชน์ หรือโทษของเรื่องที่ศึกษาได้

2.3) การเลือกและการตัดสินใจ ในขั้นตอนนี้จะเป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่องจากข้อ (2.2) เมื่อผู้เรียนได้ประเมินคุณค่าและประโยชน์จากข้อมูลหรือข่าวสารแล้ว จะมองเห็นช่องทางว่าถ้าตนเองได้ประสบการณ์ดังกล่าวหรือสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกันนั้น ผู้เรียนจะสามารถเลือกและตัดสินใจอย่างจริงจังจะต้องหรือได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง เพื่อจะได้ไม่เกิดปัญหาจากการตัดสินใจที่ผิดพลาดในขั้นนี้ผู้สอนอาจสร้างสถานการณ์ที่เป็นกรณีตัวอย่างในชีวิตจริงของผู้เรียนที่อาจเกิดปัญหาต่างๆ มากมาย ซึ่งปัญหานั้นอาจเป็นปัญหาในครอบครัว โรงเรียน สังคม และตั้งประเด็นคำถามให้

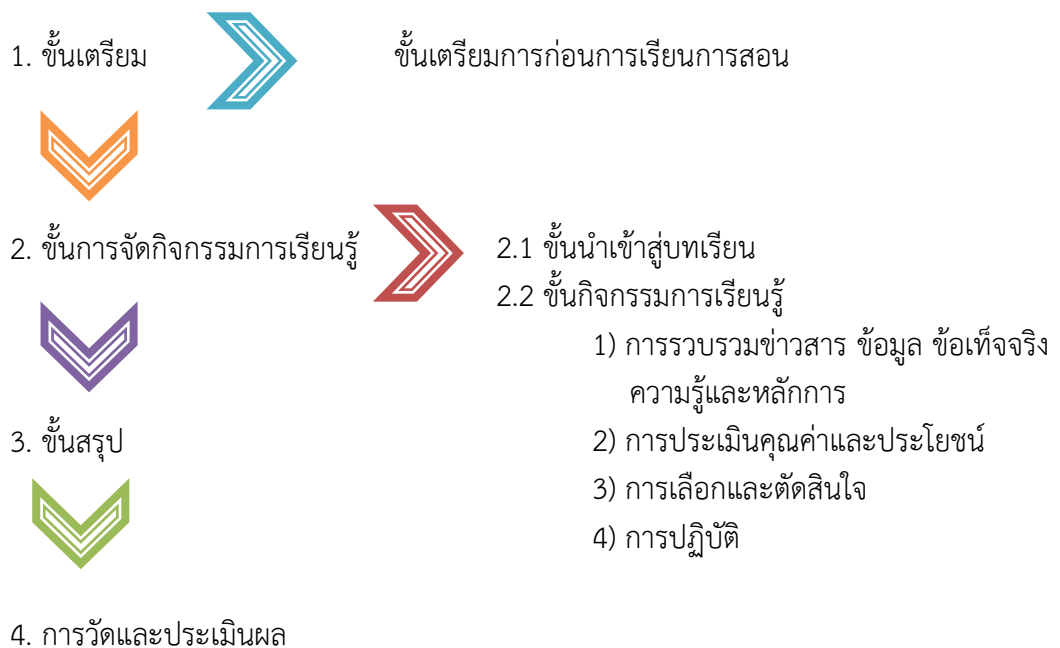
ผู้เรียนได้ฝึกทักษะในการเลือกและการตัดสินใจในการแก้ปัญหาอย่างมีหลักการ

2.4) การปฏิบัติ เมื่อผู้เรียนได้ฝึกทักษะตั้งแต่ขั้นการรวบรวมข่าวสาร ข้อมูล ข้อเท็จจริงความรู้และหลักการ ได้ฝึกการประเมินคุณค่าและประโยชน์ ตลอดจนการเลือกและตัดสินใจไปแล้ว ขั้นตอนที่สำคัญ คือ ควรจะฝึกให้ผู้เรียนรู้จักนำไปปฏิบัติ ซึ่งในบางสถานการณ์ผู้เรียนสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง จะทำให้ผู้เรียนได้พิสูจน์ว่าตนเอง ได้ตัดสินใจเลือกนั้น เมื่อนำไปปฏิบัติจริงแล้วได้ผลดีหรือประโยชน์อย่างไรเป็นการพิสูจน์ว่าตนเอง ได้ตัดสินใจถูกต้องหรือไม่ แต่ในกรณีสถานการณ์นั้นไม่เหมาะสมกับการนำไปปฏิบัติด้วยตนเอง ผู้ที่มีประสบการณ์หรือผู้มีความรู้ หรือจากผลงานของนักวิชาการที่ได้พิสูจน์หรือทดลองปฏิบัติแล้ว เป็นการยืนยันและเป็นการสนับสนุนการตัดสินใจของผู้เรียน

3) ขั้นสรุป เมื่อผู้สอนได้ดำเนินการให้นักเรียนทำกิจกรรมครบทุกขั้นตอนของกระบวนการเผชิญสถานการณ์แล้ว ผู้สอนควรให้ผู้เรียนได้ช่วยกันสรุปแนวคิดหรือความรู้ และประสบการณ์ที่ตนได้รับเป็นการย้ำเตือนให้เกิดความกระจ่างชัด

4) ขั้นการวัดและประเมินผล ผู้สอนควรมีวิธีการวัดและประเมินผลให้ครอบคลุมทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย มีการกำหนดเครื่องมือวัดและประเมินผล พร้อมทั้งกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผลให้ชัดเจน

แผนผัง แสดงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ทักษะกระบวนการเผชิญสถานการณ์

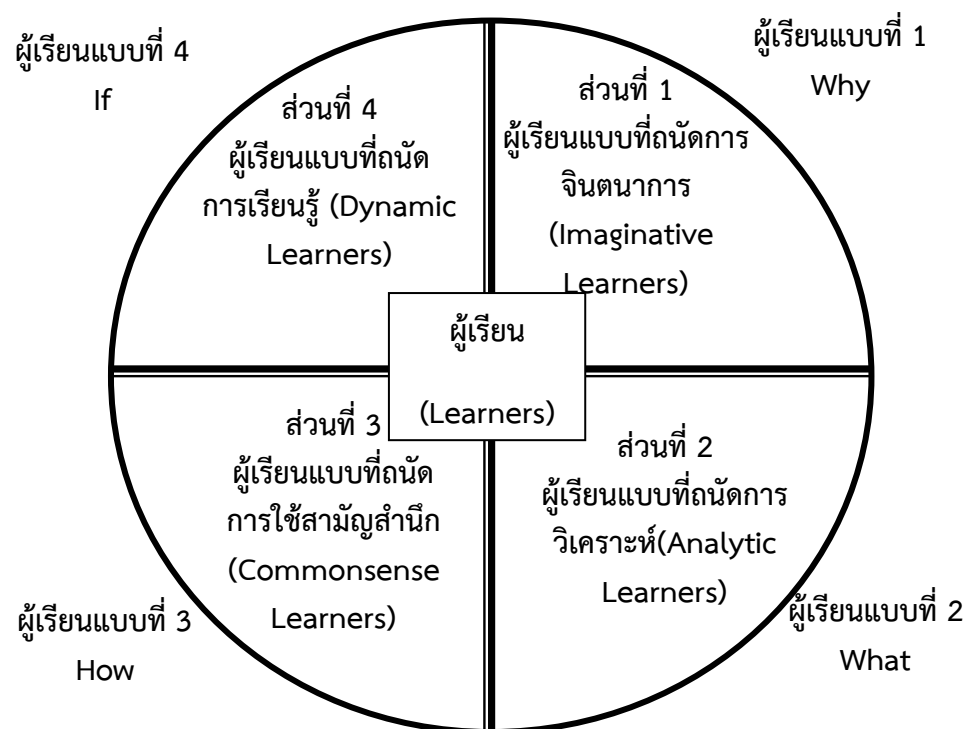

4. วิธีสอนโดยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ (4 MAT)

การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ (4 MAT) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงรูปแบบการเรียนรู้ของกลุ่มผู้เรียน 4 คุณลักษณะ กับการพัฒนาการสมองซีกซ้ายและซีกขวาอย่างสมดุล เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามแบบและความต้องการของตนเองอย่างเหมาะสม และสามารถพัฒนาตนเองอย่างเต็มตามศักยภาพ

ผู้เรียนแบบที่ 1 (Why)	ผู้เรียนที่มีจินตนาการเป็นหลัก
ผู้เรียนแบบที่ 2 (What)	ผู้เรียนที่เรียนรู้ด้วยการวิเคราะห์และเก็บรายละเอียด
ผู้เรียนแบบที่ 3 (How)	ผู้เรียนที่เรียนรู้ด้วยสามัญสำนึกหรือประสาทสัมผัส
ผู้เรียนแบบที่ 4 (If)	ผู้เรียนที่เรียนรู้ด้วยการรับรู้จากประสบการณ์รูปธรรมไปสู่การลงมือปฏิบัติ

การเรียนรู้แบบ 4 MAT ได้พัฒนาจากการค้นคว้าวิจัยของบอร์นิส แมคคาร์ธีย์ (Bernice McCarthy) นักการศึกษา นักแนะแนวทางการศึกษา ซึ่งเชื่อในศักยภาพของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน โดยคำนึงถึงรูปแบบหรือวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละประเภท ต่อมาเขาได้แนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้ของเดวิด คอลป์ (David Kolb) ที่แบ่งรูปแบบการเรียนรู้ตามความแตกต่างของการเรียนรู้เป็น 4 ส่วน ตามจุดตัดของแกนการรับรู้ของแกนของกระบวนการ โดยส่วนที่เป็นวงล้อแห่งการเรียนรู้เป็นลักษณะของผู้เรียน 4 แบบ เบอร์นิส แมคคาร์ธีย์ ได้ประยุกต์แนวคิดของเดวิด คอลป์ โดยให้พื้นที่ 4 ส่วน ที่เกิดจากการตัดกันของแกนการรับรู้ (Perception) และแกนกระบวนการแทนลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียน 4 ประเภท โดยคำนึงถึงความคิดเกี่ยวกับระบบการทำงานของสมองซีกซ้ายและสมองซีกขวากับธรรมชาติของการเรียนรู้ ดังแผนภาพและคำอธิบายด้านล่าง

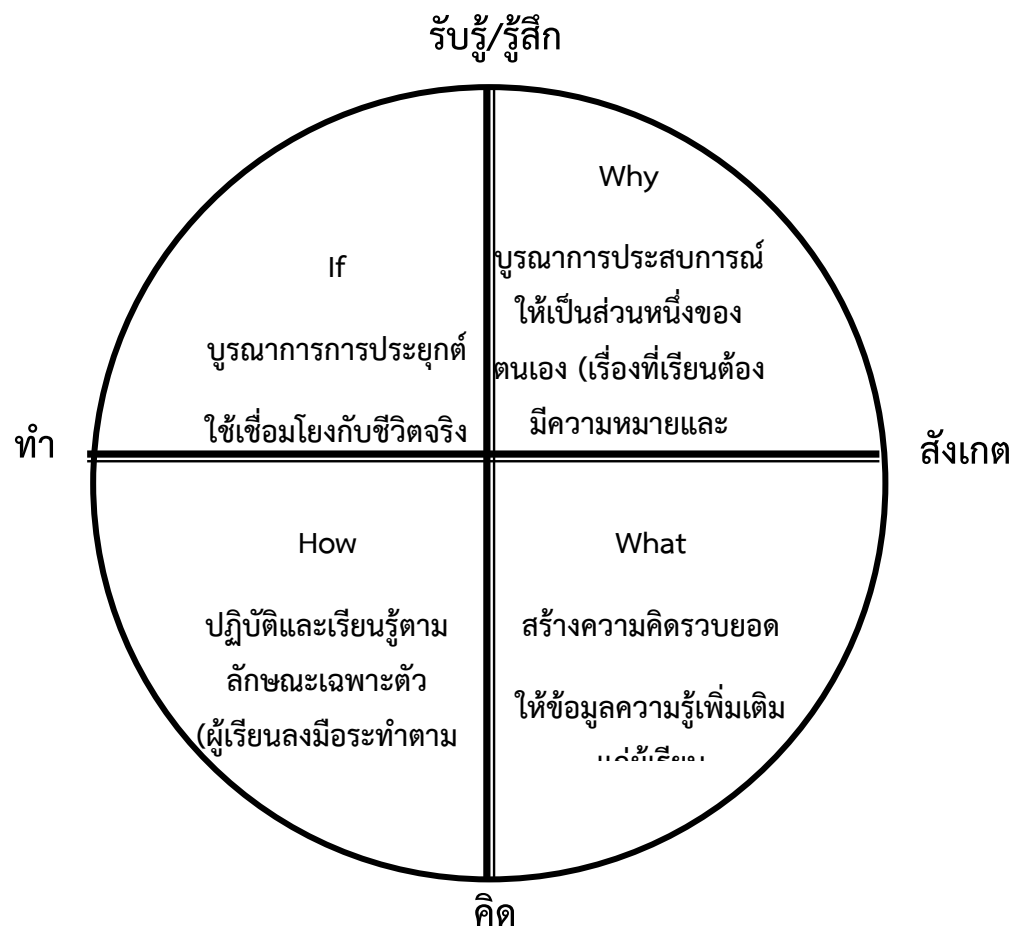
ส่วนที่ 1 ผู้เรียนที่ถนัดจินตนาการ (Imaginative Learners) เป็นผู้เรียนที่เรียนรู้จากประสบการณ์รูปธรรม ผ่านกระบวนการจัดการข้อมูลด้วยการเฝ้าสังเกตอย่างไตร่ตรอง ผู้เรียนในกลุ่มนี้จะสงสัยและตั้งคำถามตรงกับว่าทำไม (Why) ต้องเรียนเรื่องนี้

ส่วนที่ 2 ผู้เรียนที่ถนัดการวิเคราะห์ (Analytic Learners) เป็นผู้เรียนที่ถนัดการเรียนรู้ความคิดรวบยอด ซึ่งเป็นนามธรรม เรียนรู้โดยรับรู้จากการสังเกตอย่างไตร่ตรองไปสู่การสร้าง

ประสบการณ์นามธรรมหรือความคิดรวบยอด ผู้เรียนในกลุ่มนี้จะตั้งคำถามว่า อะไร (What) เราจะเรียนอะไรกัน

ส่วนที่ 3 ผู้เรียนที่ถนัดการใช้สามัญสำนึก (Commonsense Learners) เป็นผู้เรียนที่ชอบเรียนรู้จากการรับรู้ความคิดรวบยอดไปสู่การลงมือปฏิบัติที่สะท้อนระดับความเข้าใจของตนเองผู้เรียนในกลุ่มนี้จะตั้งคำถามว่า อย่างไร (How) เราจะเรียนเรื่องนี้อย่างไร

ส่วนที่ 4 ผู้เรียนที่ถนัดการรับรู้จากประสบการณ์รูปธรรมไปสู่การลงมือปฏิบัติ (Dynamic Learners) เป็นผู้เรียนที่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง ผู้เรียนเรียนรู้และสนุกกับการได้ค้นพบด้วยตนเอง โดยการลงมือปฏิบัติ ผู้เรียนในกลุ่มนี้จะตั้งคำถามว่า ถ้า (If) ถ้า...แล้วจะนำไปใช้อย่างไร

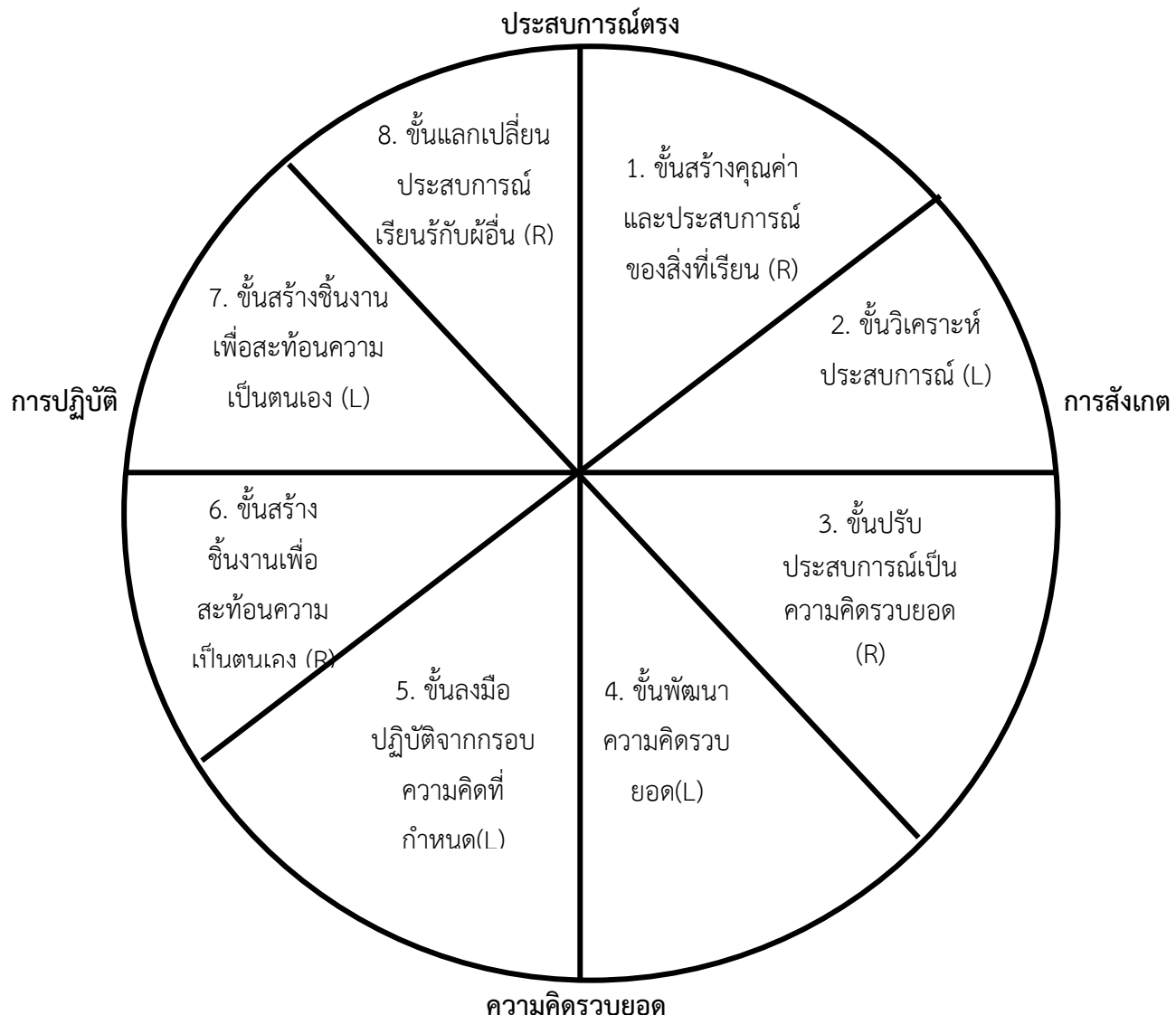

วิจัยการของการเรียนรู้ 4 ส่วน (4 MAT)

วัฏจักรการเรียนรู้ (4 MAT) สร้างขึ้นโดยใช้วงกลมเป็นสัญลักษณ์แทนการเคลื่อนไหวของกิจกรรมการเรียนรู้ พื้นที่ของวงกลมถูกแบ่งออกเป็นเส้นแห่งการเรียนรู้ และเส้นแห่งกระบวนการจัดข้อมูลรับรู้เป็น 4 ส่วน ดังแผนภูมิข้างต้นที่แมคคาร์ธีย์กำหนดให้แต่ละส่วนใช้แทนกิจกรรมการเรียนการสอน 4 ลักษณะ

จากแนวความคิดการจัดการเรียนการสอน เพื่อตอบสนองการใช้สมองซีกซ้ายและขวามาเป็นหลักการพิจารณา ทำให้มีการแบ่งวงล้อแห่งการเรียนรู้เป็น 8 ส่วนย่อย มีการวางแผนการจัดกิจกรรมเป็น 8 ขั้นตอน เพื่อให้สามารถจัดกิจกรรมได้อย่างหลากหลายและยืดหยุ่น ตอบสนองการพัฒนา

ศักยภาพของผู้เรียน ซึ่งมีลักษณะการเรียนรู้ที่แตกต่างกันเพื่อสะดวกในการจัดกิจกรรมที่ตอบสนอง
 บทบาทและความต้องการของสมองทั้งสองซีกอย่างสมดุล ดังแผนภูมิข้างล่าง

ขั้นตอนของวัฏจักรการเรียนรู้ (4 MAT)

R = Right (กิจกรรมที่พัฒนาสมองซีกขวา) L = Left (กิจกรรมที่พัฒนาสมองซีกซ้าย)

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นสร้างคุณค่าและประสบการณ์ของสิ่งที่เรียน (พัฒนาสมองซีกขวา) ผู้สอน
 กระตุ้นความสนใจและแรงจูงใจให้ผู้เรียนคิด โดยใช้คำถามที่กระตุ้นให้ผู้เรียนสังเกตการออกไป
 ปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมจริงของสิ่งที่เรียน

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นวิเคราะห์ประสบการณ์ (พัฒนาสมองซีกซ้าย)ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนอยาก
 เรียนรู้และสนใจในสิ่งที่เรียน โดยให้ผู้เรียนวิเคราะห์หาเหตุผลให้ฝึกทำกิจกรรมกลุ่มอย่างหลากหลาย
 เช่น ฝึกเขียนแผนผังมโนคติ (Concept Mapping) ผู้เรียนช่วยกันระดมสมอง มีการอภิปราย
 ร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นปรับประสบการณ์เป็นความคิดรวบยอด (พัฒนาสมองซีกขวา) ผู้สอนเน้นให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์อย่างไตร่ตรอง นำความรู้ที่ได้มาเชื่อมโยงกับข้อมูลที่ได้ศึกษาค้นคว้า โดยจัดระบบการวิเคราะห์ เปรียบเทียบการจัดลำดับความสัมพันธ์ของสิ่งที่เรียน

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นพัฒนาความคิดรวบยอด (พัฒนาสมองซีกซ้าย) ผู้สอนให้ทฤษฎีหลักการที่ลึกซึ้ง โดยเฉพาะรายละเอียดของข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจและพัฒนาความคิดรวบยอดของตนในเรื่องที่เรียน จึงควรจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนค้นคว้าหาความรู้จากใบความรู้ แหล่งวิทยาการท้องถิ่น การสาธิต การทดลอง ทีวีทัศน์ การใช้ห้องสมุด

ขั้นตอนที่ 5 ขั้นลงมือปฏิบัติจากกรอบความคิดที่กำหนด (พัฒนาสมองซีกซ้าย) ผู้สอนให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมการทดลองทำแบบฝึกหัด การสรุปผลการทดลอง สรุปผลการทำแบบฝึกหัดที่ถูกต้อง ชัดเจน ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามข้อสงสัยก่อนปฏิบัติกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 6 ขั้นสร้างชิ้นงานเพื่อสะท้อนความเป็นตนเอง (พัฒนาสมองซีกขวา) ผู้สอนให้ผู้เรียนแสดงความสามารถของตนเอง ตามความถนัด ความสนใจเพื่อสร้างสรรค์ชิ้นงานของตนเอง เป็นการแสดงถึงความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่เรียน ชิ้นงาน ได้แก่ สมุดรวบรวมสิ่งประดิษฐ์ ภาพวาด นิทาน แผ่นพับ ฯลฯ

ขั้นตอนที่ 7 ขั้นวิเคราะห์คุณค่าและการประยุกต์ใช้ (พัฒนาสมองซีกซ้าย) ผู้สอนให้ผู้เรียนวิเคราะห์ชิ้นงานของตน อธิบายขั้นตอนการทำงาน อุปสรรคในการทำงานและวิธีการแก้ไข โดยบูรณาการประยุกต์ใช้เพื่อเชื่อมโยงกับชีวิตจริงหรืออนาคต อาจวิเคราะห์ชิ้นงานในกลุ่มย่อยหรือกลุ่มใหญ่ ตามความเหมาะสม

ขั้นตอนที่ 8 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้กับผู้อื่น (พัฒนาสมองซีกขวา) ผู้สอนให้ผู้เรียนนำผลงานของตนเองมานำเสนอหรือจัดแสดงในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจัดนิทรรศการ จัดป้ายนิเทศ โดยให้สมาชิกกลุ่มอื่นได้ชื่นชมและผลัดกันวิพากษ์วิจารณ์อย่างสร้างสรรค์ เป็นการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

กระบวนการเรียนแบบวัฏจักรการเรียนรู้ (4 MAT)

เริ่มต้นจากการใช้สมองซีกขวา ใช้ความรู้สึกรับรู้ประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งที่จะเรียน และมีจินตนาการเกี่ยวกับสิ่งนั้น และในขั้นสุดท้ายก็เป็นกิจกรรมของการใช้สมองซีกขวาเช่นกัน แต่เป็นความรู้สึกที่แตกต่างกัน เนื่องจากผ่านกระบวนการแสวงหาความรู้ ทักษะ ความคิด และการลงมือทำเพื่อสร้างผลงานจากการเรียนรู้ของตนเอง ภายใต้การพัฒนาสมองแต่ละซีก คือ ขวา-ซ้าย-ขวา – ซ้าย-ซ้าย-ขวา-ซ้าย-ขวา

5. การนำวิธีสอนโดยใช้การศึกษานอกสถานที่ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในการนำวิธีสอนโดยใช้การศึกษานอกสถานที่ไปใช้นั้น มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ต้องมั่นใจว่าผู้เรียนเข้าใจจุดมุ่งหมายของการไปศึกษานอกสถานที่ ในแต่ละครั้งผู้สอนควรช่วยชี้แนะให้ผู้เรียนได้รู้ว่าตนเองต้องไปศึกษาหรือไปหาประสบการณ์อะไรบ้าง
2. ก่อนไปจะไปศึกษานอกสถานที่ ผู้สอนควรให้ผู้เรียนได้มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องจะไปศึกษาบ้างไม่มากนักน้อย เช่น ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ หรือเตรียมคำถามที่น่าสนใจให้ผู้เรียนหาคำตอบขณะศึกษานอกสถานที่

3. ต้องมั่นใจว่าผู้เรียนเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างการไปศึกษานอกสถานที่กับบทเรียนที่เรียนในชั้นเรียน

4. ผู้สอนควรร่วมกับผู้เรียนวางแผนการไปศึกษานอกสถานที่

5. ผู้สอนควรเข้าใจถึงความรับผิดชอบของตนเองในแง่กฎหมาย กรณีที่นำผู้เรียนกลุ่มใหญ่ไปศึกษานอกสถานที่

6. ผู้สอนต้องมั่นใจว่าการศึกษานอกสถานที่ในแต่ละครั้งสนองจุดมุ่งหมายในการศึกษา

7. ในการศึกษานอกสถานที่ ผู้สอนอาจให้ผู้อื่นมาช่วยเหลือให้คำแนะนำหรือคุมผู้เรียนไปด้วย เช่น เพื่อนครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง เป็นต้น

8. เพื่อให้ผู้เรียนได้ประโยชน์จากการไปศึกษานอกสถานที่อย่างแท้จริง ผู้สอนควรติดตามผล เช่น ให้ผู้เรียนประเมินผลการไปศึกษานอกสถานที่ว่ามีคุณค่าหรือข้อบกพร่องอย่างไร หรือเปิดการอภิปรายภายหลังจากการไปศึกษานอกสถานที่แล้ว หรือการให้ทำรายงานเพื่อวิเคราะห์ถึงประโยชน์และผลที่ได้รับ

นอกจากข้อเสนอแนะแล้วยังมีข้อควรระวังเมื่อนำวิธีสอนโดยใช้การศึกษานอกสถานที่ไปใช้ดังนี้

1. การศึกษานอกสถานที่อาจไม่มีประโยชน์และเป็นการเสียเวลาเปล่า ถ้าบทเรียนนั้น ๆ ไม่สามารถอธิบายและทำให้ผู้เรียนเกิดมโนทัศน์ได้

2. ไม่ควรมองข้ามการศึกษานอกสถานที่ ที่ต้องใช้ระยะเวลามากเพราะอาจให้ประโยชน์ที่คุ้มกับเวลาที่เสียไป

3. การไปศึกษานอกสถานที่ ผู้สอนต้องคอยดูแลเรื่องกิริยามารยาทของนักเรียนที่ไปด้วย

4. การไปศึกษานอกสถานที่อย่ามัวแต่ไปศึกษาสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ จนลืมศึกษาเรื่องสำคัญ ๆ

อย่างไรก็ตามแม้ว่าวิธีสอนโดยใช้การศึกษานอกสถานที่จะทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงในการเรียนรู้ แต่วิธีสอนโดยการศึกษานอกสถานที่ก็มีข้อจำกัดหลายประการ ดังนี้

1. การศึกษานอกสถานที่อาจใช้เวลามาก

2. การศึกษานอกสถานที่อาจไม่ประสบความสำเร็จเลย ถ้าผู้สอนยังไม่เข้าใจกลไกของการไปศึกษา เช่น ผู้สอนบางคนคิดว่าการไปศึกษานอกสถานที่เป็นการนำเด็กกลุ่มใหญ่ 40 – 50 คน ไปฟังการบรรยายจากวิทยากรนอกสถานที่เท่านั้น ซึ่งจะทำให้การไปศึกษานอกสถานที่ขาดคุณค่าไป

3. การไปศึกษานอกสถานที่มีความยุ่งยากในเรื่องการจัดการและควบคุมผู้เรียนให้เป็นไปตามที่ต้องการ

4. การศึกษานอกสถานที่ ผู้เรียนคิดว่าได้ไปเที่ยวหรือได้หยุดโรงเรียน ทำให้ไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาเท่าที่ควร

สรุป

แนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์นั้น การเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์นั้นนอกจากจะใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ โครงการประวัติศาสตร์ แล้วยังมีวิธีสอนอีกหลากหลายวิธี ที่สามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมกับการเรียนการสอนในชั้นเรียนนั้นๆ ที่สุดทั้งนี้เพื่อเพิ่มศักยภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียน อย่างเต็มที่ โดยครูผู้สอนควรเรียนรู้วิธีการสอนต่างๆ เพิ่มเติมด้วย

ส่วนรูปแบบวิธีการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามโครงสร้างและวัตถุประสงค์ของการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ กล่าวคือ โครงสร้างของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้เน้นการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ เพื่อให้ให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ภาคภูมิใจในความเป็นมาของท้องถิ่นและความเป็นชาติไทย การจดจำเรื่องราวที่ครูเล่าให้ฟัง ทำให้นักเรียนไม่สนใจ ดังนั้นจึงต้องปรับวิธีคิด ปรับกระบวนการสอนใหม่ โดยแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านวิธีการศึกษา ด้านพัฒนาการของมนุษย์ และด้านประวัติศาสตร์ชาติไทย

ตอนที่ 4 สอนประวัติศาสตร์อย่างไรให้ได้ผล

เรื่องที่ 4.2 แนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ ระดับ ประถมศึกษาจากภาพ

เล่าเรื่องจากภาพ

กระบวนการหาข้อมูล และนำเสนอข้อมูลสำหรับเด็กประถมศึกษา

1. กระตุก – กระตุ้น
 - ใช้ภาพนำการสนทนา “ย้อนระลึกถึงวันเก่า”
 - ใช้คำถามง่าย ๆ ฝึกทักษะการสังเกต และสำรวจสภาพแวดล้อม
 - ครูเล่าเรื่องให้น่าสนใจ (น้ำเสียงและสาระสนุกสนาน)
2. ตระหนัก
 - ใช้คำถามให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพ
 - ภาพสำคัญไหน
 - เล่าเรื่องจากภาพได้อย่างไร
 - เล่าอย่างไรจึงน่าสนใจ
3. ตรึงตรอง
 - ตัวอย่างการเล่าเรื่องของเพื่อนดีหรือไม่ : ลองฝึกฝน
 - ใช้คำถามนำการเล่าเรื่อง ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร
 - ฝึกฝนทักษะการสืบค้นข้อมูลอย่างง่าย ๆ
 - ภาพครอบครัพลำเลียงอะไรได้บ้าง
 - ทำอย่างไรจึงจะเล่าเรื่องจากภาพได้
 - ใช้คำถามอย่างไร ถามใครดี
 - จะหาภาพครอบครัวของตนเองได้อย่างไร
4. ตรวจสอบ/ตอบสนอง
 - จัดภาพครอบครัวลงในกระดาษ ออกแบบให้สวยงาม
 - แบ่งกลุ่ม : นักเรียนในกลุ่มเล่าเรื่องจากภาพให้กลุ่มฟัง
 - กลุ่มเลือกเรื่องที่ดีที่สุด 1 เรื่อง ช่วยกันตั้งชื่อเรื่อง
 - ตัวแทนกลุ่มนำเสนอ เรื่องเล่าจากภาพ
 - กลุ่มแสดงเหตุผล เหตุใดจึงเลือกผลงานนี้
 - เชื่อมโยงผลงานดีมีลักษณะอย่างไร
5. ตลบทัด
 - เรียนรู้อะไรบ้าง
 - ภาพสำคัญอย่างไร
 - เชื่อถือได้หรือไม่
 - เรื่องราวที่นำมาเล่าได้มาจากวิธีใด

- ทำไมเราจึงต้องสอบถาม
- เล่าเรื่องอย่างไรให้สนุก

ภาพกิจกรรมในโรงเรียน

ภาพกิจกรรมในครอบครัว

ภาพศิลปะเก่า : สมัยก่อนประวัติศาสตร์ในประเทศไทย

ภาพจิตรกรรมฝาผนัง

ภาพเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์

แนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา

กิจกรรมที่ 1 เล่าเรื่องจากภาพ

จุดประสงค์ เพื่อให้นักเรียน

1. มีทักษะในการหาข้อมูลจากภาพ ซึ่งเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่อยู่ใกล้ตัวนักเรียน

2. เล่าเรื่องของตนเองและครอบครัวได้

ความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ ส 4.1 สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. กระตุก - กระตุ้น

1.1 ครูนำภาพ การแข่งขันกีฬาสีของโรงเรียนปีเก่า ๆ มาพูดคุยกับนักเรียนที่ละภาพเกี่ยวกับวีรกรรมของนักเรียนรุ่นพี่ ที่กว่าจะได้รางวัลการแข่งขันกีฬา ครูเลือกภาพ 5 ภาพ (ที่เป็นเรื่องต่อเนื่องกัน) ชักชวนให้นักเรียนช่วยกันจัดบอร์ด “ย้อนระลึกถึงวันเก่า ๆ” ครูนำภาพทั้ง 5 ภาพมาชี้แนะให้สังเกตรายละเอียดของสภาพแวดล้อมของภาพ เทียบโยงกับสภาพแวดล้อมจริงในปัจจุบัน โดยใช้คำถามง่าย ๆ เพื่อฝึกทักษะการสังเกตและสำรวจ ดังนี้

- ในภาพการแข่งขัน เหยียบลูกโป่ง จัดที่ไหน (รู้ได้อย่างไร)
- ผู้ชนะเป็นนักเรียนชั้นไหน (รู้ได้อย่างไร)
- ใครเป็นผู้มอบรางวัล (รู้ได้อย่างไร)

1.2 ครูกับนักเรียนช่วยกันนำภาพที่เลือกไว้ 5 ภาพติดลงบอร์ด แล้วครูกระตุ้นให้นักเรียนสนใจ เรื่องเล่าจากภาพ โดยให้นักเรียนนั่งล้อมวงใกล้ ๆ บอร์ด ครูชี้แจงว่า “ครูจะเล่าเรื่องภาพในบอร์ดให้นักเรียนสังเกตรายละเอียดในภาพ เมื่อครูเล่าจบให้นักเรียนเรียงลำดับภาพ 1 – 5 ภาพใดก่อน ภาพใดหลัง”

1.3 ครูเล่าเรื่องจากภาพสั้น ๆ ให้น่าสนใจ ด้วยน้ำเสียงและสาระในภาพ : (ตามตัวอย่างใบกิจกรรมที่ 1) ครูต้องเตรียมเรื่องเล่าจากภาพล่วงหน้า โดยตระหนักความสำคัญว่าเรื่องเล่าเป็นขั้นตอนการนำเสนอของวิธีทางประวัติศาสตร์ ที่มีประสิทธิภาพด้วยความน่าสนใจและความน่าเชื่อถือ ถ้าครูเล่าได้ดีเพียงใดย่อมเป็นแบบอย่างของนักเรียนที่จะเล่าเรื่องต่อไป

1.4 ครูให้นักเรียนลำดับภาพ 1- 5 เมื่อเรียบร้อยแล้ว ครูเล่าเรื่องเรียงตามลำดับภาพ
สั้น ๆ อีกครั้ง (ตามตัวใบกิจกรรมที่ 2) แล้วให้นักเรียนตั้งชื่อเรื่องเล่าสั้น ๆ เช่น แซมป์เหยียบลูกโป่ง
,ความสามัคคีคือรางวัล

2. ตระหนัก

ความสำคัญของกิจกรรมนี้ คือ การให้นักเรียนตระหนักในสำคัญของรูปภาพ ที่บอก
เรื่องราวที่ผ่านมา รูปภาพจึงเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และวิธีการกาข้อมูล ดังนั้น ครูจึงควร
ดำเนินกิจกรรมเป็นลำดับ โดยให้นักเรียนหาความรู้ดังกล่าวด้วยการคิดวิเคราะห์หาคำตอบด้วยตนเอง
ว่าภาพมีประโยชน์อย่างไร จะเล่าเรื่องจากภาพได้เพราะเหตุใด

2.1 ครูใช้คำถามให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพการแข่งขันกีฬาของ
นักเรียนที่มาจัดบอร์ด เพื่อฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์

- ภาพที่เรานำมาจัดบอร์ดมีประโยชน์อย่างไร
- นักเรียนได้เรียนรู้อะไรจากภาพ
- ใครจะเล่าเรื่องจากภาพได้
- นอกจากครูแล้วใครเล่าอีกได้ไหม
- เพราะเหตุใดจึงเล่าได้ (เพราะอยู่ในเหตุการณ์ หรือฟังคำบอกเล่ามาจากอีก
ที่หนึ่ง)
- เล่าอย่างไรจึงน่าฟัง (เล่าได้รู้เรื่องชัดเจน)

2.2 ครูเชื่อมโยงให้นักเรียนตอบได้ว่า ภาพสำคัญอย่างไร จะเล่าเรื่องจากภาพได้
อย่างไร เล่าอย่างไรจึงน่าสนใจ

3. ตริตรอง

ความสำคัญของกิจกรรมนี้ คือการนักเรียนนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์ และฝึกฝนทักษะที่จะใช้
ปัญญาในการดำเนินชีวิต

3.1 ครูสุ่ม “นักเรียนที่เห็นว่ารู้ข้อมูลการแข่งขันกีฬาของปีที่แล้ว” ให้เลือกภาพที่
ตนสนใจ 1 ภาพ มาเล่าเรื่องเกี่ยวกับภาพให้เพื่อน ๆ ฟัง ครูชมเชยเมื่อเล่าได้ หากเล่าไม่ได้ครูให้
คำถามนำ เช่น ภาพใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร แล้วครูเชื่อมโยงให้เป็นเรื่องเล่าสั้น ๆ พร้อม
ทั้งให้ตั้งชื่อเรื่องเล่าสั้นด้วย (เพื่อให้นักเรียนฝึกฝนการเล่าเรื่องจากภาพ และให้นักเรียนเห็นตัวอย่าง
ของการเล่าเรื่องจากเพื่อนของนักเรียน)

3.2 ครูใช้คำถามนำความคิดและฝึกฝนทักษะการสืบค้นข้อมูลอย่างง่าย ๆ ด้วยการ
สอบถาม

- นักเรียนมีภาพที่ทำกิจกรรมกับครอบครัวหรือไม่
- ครอบครัวเราถ่ายภาพทำไม
- ภาพของครอบครัวมีประโยชน์อย่างไรบ้าง
- นักเรียนจะนำภาพครอบครัวมาโรงเรียนได้หรือไม่ ทำอย่างไรจึงจะได้ภาพ
- ภาพนั้นนำมาเล่าเรื่องได้หรือไม่ ภาพจะเล่าเรื่องอะไรได้บ้าง
- ถ้ามีรูปภาพแต่ไม่รู้ว่าจะทำอะไร จะทำอย่างไรจึงจะเล่าได้ (สอบถาม :
รวบรวมข้อมูล)

- ถ้าต้องการเล่าเรื่องให้ถูกต้องจะอย่างไร (ตรวจสอบข้อมูลโดยถามผู้อยู่ร่วมกับเหตุการณ์)
- ครูเสนอแนะให้นักเรียนนำภาพมาสอบถามผู้ที่รู้เรื่องในภาพนั้นดี เช่นอยู่ในเหตุการณ์ นั้น ๆ ด้วย หรือผู้ปกครอง ญาติผู้ใหญ่ ให้นักเรียนรู้เรื่องราวนั้น ๆ ให้ชัดเจนก่อนเล่า
- ครูกับนักเรียนช่วยกันเตรียมคำถามสำหรับการรวบรวมข้อมูลเพื่อการเล่าเรื่อง

3.3 ครูมอบหมายให้นักเรียนไปหาภาพครอบครัว (ภาพเดียวหรือหลาย ๆ ภาพที่เป็นเรื่องเดียวกันก็ได้) และรวบรวมข้อมูลตามวิธีการที่ได้เรียนรู้มาก่อนล่วงหน้า โดยครูกำหนดวันชัดเจน อาจให้เด็กบันทึกเตือนความจำ เช่น

กิจกรรมเล่าเรื่องจากภาพ

- 1) หาภาพกิจกรรมครอบครัว
- 2) สอบถามเรื่องราวในภาพ
- 3) เตรียมเล่าเรื่องในภาพ เสนอผลงานวันที่

4. ตรวจสอบ/ตอบสนอง

ขั้นตอนนี้คือการให้นักเรียนนำเสนอผลงานตามความสามารถและเสนอความคิดเห็นถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้ ตามขั้นตอนดังนี้

4.1 แบ่งกลุ่มนักเรียน กลุ่มละประมาณ 6 – 7 คน รับผิดชอบสำหรับจัดภาพติดบอร์ด

4.2 ให้นักเรียนแต่ละคนจัดภาพที่เตรียมมาลงในกระดาษ โดยกลุ่มช่วยกันออกแบบให้สวยงาม (นักเรียนที่มีภาพ 1 รูปภาพติดภาพลงในกระดาษและตกแต่งให้สวยงามเช่นกัน) ทุกคนเขียนชื่อลงในผลงานของตัวเองด้วย พร้อมวันที่สำหรับเขียนเรื่องเล่าของตนเองไว้

4.3 ครูให้นักเรียนในกลุ่มเล่าเรื่องจากภาพที่เตรียมมา แล้วให้กลุ่มเลือกเรื่องที่ดีที่สุด 1 เรื่อง ช่วยกันตั้งชื่อเรื่อง (เพื่อสร้างความมีส่วนร่วม) บันทึกชื่อเรื่องลงในกระดาษ เพื่อเป็นตัวแทนของกลุ่ม นำเสนอหน้าชั้นเรียน

4.4 ครูให้แต่ละกลุ่มนำเสนอผลงาน พร้อมแสดงความคิดเห็นด้วยว่า เพราะเหตุใดจึงเลือกผลงานชิ้นนี้

4.5 ครูบันทึกเหตุผลของแต่ละกลุ่มบนกระดาน เพื่อให้นักเรียนเห็นความเชื่อมโยงว่าการนำเสนอที่ดีมีลักษณะอย่างไรบ้าง (เนื้อหาดี การนำเสนอดี เรื่องราวแปลกแตกต่าง ภาพลักษณะสวยงาม)

5. ตลบทคิด

ขั้นตอนนี้คือการฝึกฝนให้นักเรียนย้อนคิดพิจารณาว่าได้เรียนรู้อะไรและจะนำไปใช้ประโยชน์อย่างไร เป็นขั้นตอนสุดท้ายเพื่อสรุปกิจกรรม

5.1 ครูใช้คำถามเพื่อให้นักเรียนย้อนคิดพิจารณา และเห็นความสำคัญของกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์

- เราเรียนรู้อะไรบ้าง
- ภาพมีความสำคัญอย่างไร
- ภาพให้เรื่องราวที่เป็นจริงหรือเท็จ
- ภาพเป็นหลักฐานเชื่อถือได้หรือไม่
- เรื่องราวที่นำมาเล่าได้มาจากวิธีใดบ้าง (สังเกตภาพ/สำรวจสภาพจริง/สอบถาม)
- ทำไมเราจึงต้องสอบถามทั้ง ๆ ที่เราอยู่ในเหตุการณ์ (ตรวจสอบความเข้าใจให้ถูกต้อง)
- ใครจึงเป็นผู้สมควรถามบ้าง (ผู้มีส่วนร่วมในเหตุการณ์นั้น)
- เราจะเล่าเรื่องอย่างไรให้สนุก

5.2 ครูเชื่อมโยงประโยชน์ของการนำไปใช้

- การสังเกตภาพมีประโยชน์อย่างไร
- ภาพเป็นหลักฐานที่น่าเชื่อถือเพราะอะไร
- การสอบถามมีคุณค่าอย่างไร
- การเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ นอกจากใช้วิธีสอบถามแล้ว ใช้วิธีใดได้อีก
- คนที่เล่าเรื่องเก่งได้อย่างไร
- เราจะเล่าเรื่องให้เก่งได้อย่างไร

สื่อการเรียนรู้

1. ภาพการแข่งขันกีฬาของโรงเรียน
2. กระดาษ สีเมจิก กาว สำหรับจัดภาพติดบอร์ด
3. ใบกิจกรรมที่ 1 ตัวอย่างเรื่องเล่าเกี่ยวกับกีฬาของโรงเรียน
4. ใบกิจกรรมที่ 2 ตัวอย่างเรื่องเล่าเรื่องตามลำดับภาพ

การวัดและประเมินผล

1. การสังเกต
 - การใช้เหตุผลในการตอบคำถาม
 - การมีส่วนร่วมกับกิจกรรมอย่างกระตือรือร้น
2. การประเมินผลงาน
 - การจัดภาพกิจกรรมของครอบครัว
 - การเล่าเรื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับครู

วิธีการทางประวัติศาสตร์ เป็นวิธีการสืบค้นเรื่องราวในอดีต โดยใช้ร่องรอยหลักฐานที่มีอยู่ ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญคือ การตั้งประเด็นที่จะศึกษา การรวบรวมข้อมูลหลักฐาน การวิเคราะห์ ประเมินค่า การตีความ และการนำเสนอผลการศึกษา กิจกรรมสืบค้นเรื่องราวของครอบครัวและชุมชน เป็นกิจกรรมที่จะฝึกทักษะการสืบค้นข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์อย่างง่าย ๆ สำหรับเด็กปฐมวัย และประถมศึกษา วิธีการทางประวัติศาสตร์ ถือเป็นทักษะสำคัญในการ

พัฒนาเยาวชนในยุคโลกาภิวัตน์ที่เต็มไปด้วย ข้อมูล ข่าวสาร ด้วยการฝึกฝนให้เด็กรวบรวมข้อมูล มีทักษะในการคิดวิเคราะห์และประเมินค่าของข้อมูลก่อนตัดสินใจเชื่อ เพื่อให้ดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กิจกรรมเล่าเรื่องจากภาพ เป็นแนวคิดการสอนวิธีการทางประวัติศาสตร์ให้กับนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยผ่านคำสำคัญ 2 คำคือ **ภาพ** (ร่องรอยการกระทำของมนุษย์ ซึ่งนับเป็นหลักฐานขั้นต้นเพราะเกิดในเหตุการณ์) และ **การเล่าเรื่อง** (การนำเสนอผลการศึกษา) ที่จำเป็นต้องจัดกิจกรรมให้นักเรียนเข้าใจโดยไม่ต้องอธิบายความหมาย แต่ให้นักเรียนเข้าใจโดยการปฏิบัติ โดยเฉพาะทักษะการเล่าเรื่องที่ดี เป็นจุดเน้นที่จะฝึกฝนให้เด็กได้พัฒนาต่อเนื่องต่อไป ส่วนวิธีการได้มาซึ่งข้อมูลประกอบด้วย การสอบถาม การสังเกต การตรวจสอบจากสภาพพื้นที่จริง เป็นทักษะที่จำเป็นที่จะต้องฝึกฝนเด็ก ๆ ก่อนที่จะพาไปทัศนศึกษา หรือเรียนรู้เรื่องใกล้ตัว

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ใช้วิธี (1) **กระตุ้น** - **กระตุ้น** ให้สนใจกิจกรรม (2) **ตระหนัก** ถึงความสำคัญของเรื่องที่จะเรียนรู้ (3) **ตรึงตรอง** คือขั้นตอนในการรับรู้ข้อมูลที่อาจได้จากการฟังครูอธิบาย การอ่าน การศึกษาในวิธีการต่าง ๆ แล้วนำข้อมูลนั้นมาวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ รวมทั้งหาแนวทางและวางแผนการดำเนินงาน (4) **ตรวจสอบ** คือขั้นตอนการฝึกฝนทักษะในสภาพจริง (5) **ตอบสนอง** คือขั้นตอนการให้นักเรียนได้ทำผลงาน ได้แสดงความคิดเห็นเป็นปฏิกริยาตอบกลับสิ่งที่ได้เรียนรู้ (6) **ต่อยอด** คือขั้นตอนการสรุปกิจกรรมด้วยถ้อยคำคิดว่าสาระสำคัญของการเรียนรู้คืออะไร และจะนำไปใช้ประโยชน์อย่างไร ทั้ง 6 ขั้นตอนนี้ ผู้สอนควรปรับให้เหมาะสมสำหรับเด็กเล็ก ๆ ควรแบ่งกิจกรรมออกเป็นส่วน ๆ ใช้เวลาสั้น ๆ เพื่อให้ไม่เบื่อหน่าย ส่วนเด็กโต ๆ ครูอาจให้ทำกิจกรรมต่อเนื่อง เช่น เขียนเรื่องจากภาพแล้วนำไปติดบอร์ดพร้อมภาพ เพื่อฝึกฝนการนำเสนอด้วยวิธีเขียนต่อไป ภาพที่จะนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูสามารถเปลี่ยนได้ตามสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ที่สำคัญ ครูควรตระหนักว่ากิจกรรมนี้ไม่เน้นเนื้อหาของเรื่องเล่า จะจริงหรือเท็จไม่สำคัญที่สำคัญคือเข้าใจว่า รูปภาพของครอบครัว เป็นการบันทึกอดีตในรูปแบบหนึ่ง เป็นหลักฐานที่แสดงเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริง และเราใช้รูปภาพเป็นเครื่องมือในการแสวงหาข้อเท็จจริงในอดีตได้ รวมทั้งวิธีการหาข้อมูลด้วยการสอบถาม การตรวจสอบข้อมูลด้วยการสังเกตและสำรวจ และการเล่าเรื่องให้น่าสนใจ เป็นทักษะที่จำเป็นในการพัฒนาคนให้อยู่ในโลกยุคโลกาภิวัตน์อย่างมีประสิทธิภาพ

ใบกิจกรรมที่ 1

ตัวอย่าง เรื่องเล่าเกี่ยวกับการแข่งขันกีฬาของโรงเรียน

วันกีฬาของปีก่อนจัดขึ้นในสัปดาห์สุดท้ายของเดือนธันวาคม อีกสองวันก็จะถึงวันสิ้นปีเก่า ดังนั้น โรงเรียนจึงเตรียมงานฉลองวันส่งท้ายปีเก่าและรับปีใหม่ด้วย กีฬาที่นักเรียนชั้นของเราจะร่วมเข้าแข่งขันได้มีเพียงการแข่งขันการเหยียบลูกโป่ง และการวิ่งเปี้ยว เท่านั้น เพราะโรงเรียนเรามีนโยบายกระจายการแข่งขันให้ทุกชั้นเรียน และมอบหมายให้ครูประจำชั้นฝึกสอนให้นักเรียนทุกคนเล่นเป็น และเล่นให้ถูกต้องตามกติกา แล้วจึงค่อยไปคัดเลือกเป็นตัวแทนของสี่เข้าแข่งขัน นักเรียนห้องของครูได้รับการคัดเลือกเป็นตัวแทนของสี่เข้าร่วมแข่งขันเหยียบลูกโป่ง นักเรียนรู้ไหม! ทุกเย็นนักเรียนทั้งห้องจะช่วยกันซ้อมโดยไม่สนใจว่าใครจะเหนื่อย เจ็บตัวแค่ไหน เพื่อนได้รางวัลที่ 1 จากการแข่งขันกีฬาของโรงเรียน ตอนรับรางวัล โดยเฉพาะเด็กชายวินัย ใจดี เท่านั้น ที่รู้สึกปลื้ม แต่นักเรียนทั้งชั้น เราทุกคน รวมทั้งครูด้วยรู้สึกปลื้มไปด้วย ต่างคิดเหมือนกันว่า นี่คือรางวัลของความรักใคร่ ความสามัคคีของพวกเรา

.....

ใบกิจกรรมที่ 2

ตัวอย่าง เรื่องเล่าเรียงภาพ ตามลำดับ

การแข่งขันกีฬาสีจัดพร้อม ๆ กับการเตรียมจัดงานวันส่งท้ายปีเก่าและรับปีใหม่ เด็กชายวินัย ใจดี นักเรียนชั้น ป.2ห้อง 1 เป็นตัวแทนของสี่แดงเข้าแข่งขันเหยียบลูกโป่งได้รับรางวัลที่ 1 พวกเราดีใจกันทุกคน

.....

ตัวอย่างกิจกรรมการอบรม แผนการฝึกอบรม ตอนที่ 4 เรื่อง “สอนประวัติศาสตร์อย่างไรให้ได้ผล”

สาระสำคัญ

1. แนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์
2. การเลือกวิธีสอนหลากหลายไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

กิจกรรมการฝึกอบรม

รูปแบบกิจกรรม

1. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมฟังคำบรรยาย เรื่อง สอนประวัติศาสตร์อย่างไรให้ได้ผล ได้โดย Click ที่ บทบรรยาย
 2. ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากใบความรู้ที่ 4.1 เรื่อง แนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์
 3. ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากใบความรู้ที่ 4.2 เรื่องแนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ระดับประถมศึกษา : เล่าเรื่องจากภาพ
 4. ผู้เข้ารับการอบรมสรุปและบันทึกย่อความรู้ที่ได้รับด้วยตัวเอง
 5. ในกรณีที่ต้องการศึกษาเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับวิธีสอนต่าง ๆ ที่สามารถนำไปใช้ในการจัด การเรียนการสอนประวัติศาสตร์ สามารถสืบค้นจากระบบเครือข่ายเพิ่มเติมที่
 - <http://www.thaiteachertv>
 - www.curric.net/center/teach_history.ppt
 - http://www.thaigoodview.com/library/teachershow/nongkhai/thanagorn_n/plan_history/index.html
 - http://www.thaigoodview.com/library/teachershow/nongkhai/thanagorn_n/plan_history/sec04p02.html หรือสืบค้นจากแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ โดยใช้คำสำคัญ “การสอนประวัติศาสตร์”
 6. หลังจากนั้นผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมกันสนทนาในกระดานสนทนา (Web Board) ในประเด็น
 - ประเด็นที่ 4.1 ท่านเคยนำวิธีสอนใดไปใช้ในการเรียนการสอนประวัติศาสตร์
 - ประเด็นที่ 4.2 ท่านมีปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์อย่างไร
 7. ผู้เข้ารับการอบรมศึกษาใบความรู้ที่ 4.1 เรื่อง แนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ แล้วเลือกวิธีสอนที่ท่านเห็นว่าเหมาะสม นำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละเรื่อง
- #### 4. สื่อประกอบการอบรม
1. บทเรียน E-Training
 2. ใบความรู้ที่ 4.1 เรื่อง แนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์
- #### 5. การวัดและประเมินผล

วิธีการวัดผล

1. การเข้าร่วมกิจกรรมในกระดานสนทนา (Web Board)
2. การทดสอบก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม

เกณฑ์การประเมินผล

ผู้เข้าอบรมจะมีผลการผ่านการอบรมเมื่อ

1. ผลการทดสอบหลังการฝึกอบรม ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 70
2. จำนวนกิจกรรมที่เข้าร่วมในกระดานสนทนา (Web board) ไม่น้อยกว่า 2 กิจกรรม

สรุป

กิจกรรมเล่าเรื่องจากภาพ เป็นแนวทางการสอนวิธีการทางประวัติศาสตร์ให้กับนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยผ่านคำสำคัญ 2 คำคือ **ภาพ** (ร่องรอยการกระทำของมนุษย์ ซึ่งนับเป็นหลักฐานชั้นต้นเพราะเกิดในเหตุการณ์) และ **การเล่าเรื่อง** (การนำเสนอผลการศึกษา) ที่จำเป็นต้องจัดกิจกรรมให้นักเรียนเข้าใจโดยไม่ต้องอธิบายความหมาย แต่ให้นักเรียนเข้าใจโดยการปฏิบัติ โดยเฉพาะทักษะการเล่าเรื่องที่ดี เป็นจุดเน้นที่จะฝึกฝนให้เด็กได้พัฒนาต่อเนื่องต่อไป ส่วนวิธีการได้มาซึ่งข้อมูล ประกอบด้วย การสอบถาม การสังเกต การตรวจสอบจากสภาพพื้นที่จริง เป็นทักษะที่จำเป็นที่จะต้องฝึกฝนเด็ก ๆ ก่อนที่จะพาไปทัศนศึกษา หรือเรียนรู้เรื่องใกล้ตัว ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ใช้วิธี (1) **กระตุ้น** – **กระตุ้น** ให้สนใจกิจกรรม (2) **ตระหนัก** ถึงความสำคัญของเรื่องที่จะเรียนรู้ (3) **ไตร่ตรอง** คือขั้นตอนในการรับรู้ข้อมูลที่อาจได้จากการฟังครูอธิบาย การอ่าน การศึกษาในวิธีการต่าง ๆ แล้วนำข้อมูลนั้นมาวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ รวมทั้งหาแนวทางและวางแผนการดำเนินงาน (4) **ตรวจสอบ** คือขั้นตอนการฝึกฝนทักษะในสภาพจริง (5) **ตอบสนอง** คือขั้นตอนการให้นักเรียนได้ทำผลงาน ได้แสดงความคิดเห็นเป็นปฏิกิริยาตอบกลับสิ่งที่ได้เรียนรู้ (6) **ต่อบริการ** คือขั้นตอนการสรุปกิจกรรมด้วยถ้อยคำย้อนคิดว่าสาระสำคัญของการเรียนรู้คืออะไร และจะนำไปใช้ประโยชน์อย่างไร ทั้ง 6 ขั้นตอนนี้ ผู้สอนควรปรับให้เหมาะสมสำหรับเด็กเล็ก

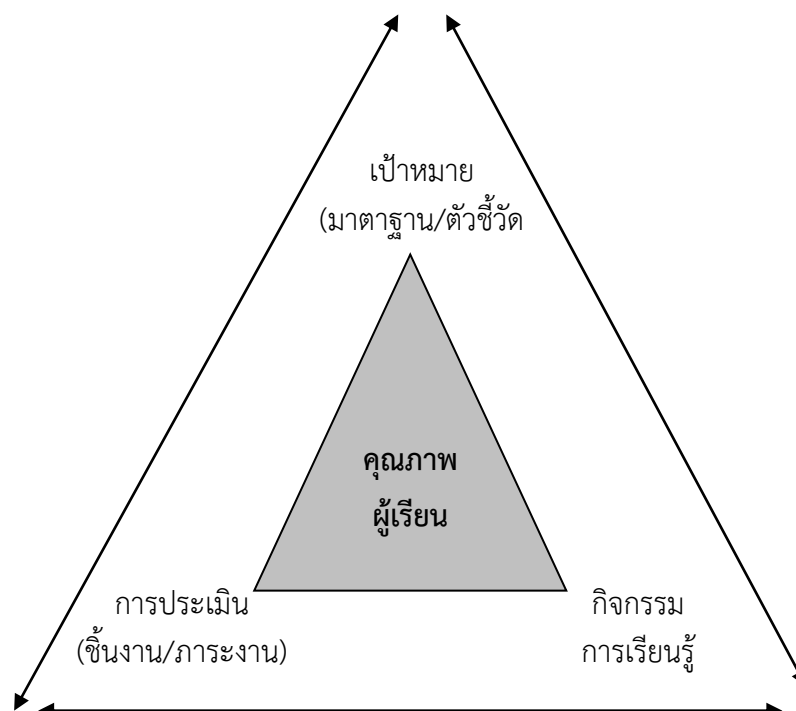
หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องที่ 4.2 แล้ว โปรดปฏิบัติใบงานที่ 4

ตอนที่ 5 หน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐานวิชาประวัติศาสตร์

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐาน

การจัดการเรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด สามารถนำพาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวม สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมได้ด้วยการออกแบบเป็นหน่วยการเรียนรู้ เนื่องจากหน่วยการเรียนรู้เป็นขั้นตอนที่สำคัญในการนำหลักสูตรสู่การจัดการเรียนรู้ โดยมีมาตรฐานการเรียนรู้ / ตัวชี้วัดเป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนาผู้เรียนการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน จำเป็นต้องมีการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ / ตัวชี้วัดเพื่อกำหนดขอบข่ายสาระที่จะใช้ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และปฏิบัติได้ตลอดแนว

การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ / ตัวชี้วัดที่นำมาเป็นเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้จะช่วยให้รู้ว่ามาตรฐานการเรียนรู้ / ตัวชี้วัดมีความสัมพันธ์กันอย่างไร ตัวชี้วัดใดเป็นหลัก ตัวชี้วัดใดเป็นตัวเสริมหรือสนับสนุน ตัวชี้วัดใดควรเรียนซ้ำเพื่อให้เกิดทักษะกับผู้เรียน ตัวชี้วัดใดมีความอยากง่าย ความซับซ้อน ตัวชี้วัดใด ควรเรียนก่อน เรียนหลังหรือเรียนช่วงเวลาใด ซึ่งช่วยให้ครูผู้สอนเห็นการเชื่อมโยงของมาตรฐานการเรียนรู้ / ตัวชี้วัดที่กำหนด จุดเน้นที่ต้องการพัฒนาผู้เรียน และสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการวัดและประเมินผลให้เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของหน่วยการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมาย ดังแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ของหน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐาน

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐาน เป็นการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานการเรียนรู้ / ตัวชี้วัดเป็นเป้าหมาย และเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดของการใช้หลักสูตรสถานศึกษา เพราะเป็นการนำมาตรฐานการเรียนรู้ / ตัวชี้วัดไปสู่การเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนซึ่งผู้สอนสามารถใช้แนวคิดของการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบย้อนกลับ (Backward Design) ในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบย้อนกลับ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนที่สำคัญดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ เป็นขั้นตอนสำคัญ ซึ่งครูผู้สอนต้องกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่ต้องการให้ผู้เรียนบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ / ตัวชี้วัดและนำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

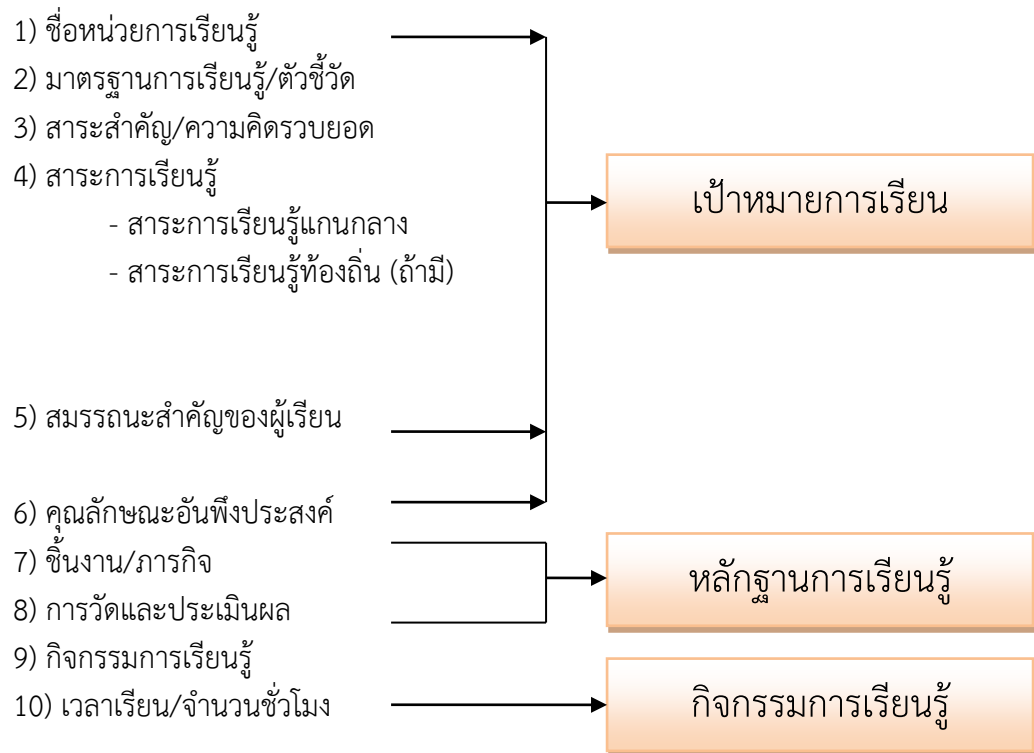
ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดหลักฐานการเรียนรู้ จากเป้าหมายการเรียนรู้ การที่จะรู้ว่าผู้เรียนบรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ / ตัวชี้วัด ต้องมีหลักฐานร่องรอยของชิ้นงาน / ภาระงานเพื่อยืนยันว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ซึ่งอาจเป็นผลงานหรือผลการปฏิบัติงานของผู้เรียน หรือการผลิตชิ้นงานได้อย่างสร้างสรรค์ด้วยตัวของผู้เรียนเอง

ขั้นตอนที่ 3 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมายการเรียนรู้ สามารถสร้างชิ้นงาน / ภาระงานซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่จะนำไปให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายและสะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนเกิดคุณภาพตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

1. ความสำคัญของหน่วยการเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้เป็นขั้นตอนที่สำคัญของการนำหลักสูตรสถานศึกษาเข้าสู่ชั้นเรียน การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ต้องเป็นหน่วยการเรียนรู้ที่อิงมาตรฐานเช่นเดียวกับหลักสูตร ในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ ครูผู้สอนสามารถพิจารณาเลือกออกแบบได้หลายวิธี แต่ควรครอบคลุมขั้นตอนการออกแบบ 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ หลักฐานการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ สำหรับแนวคิดหนึ่งที่สามารถนำไปเป็นแนวทางการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ คือ การออกแบบย้อนกลับ (Backward design) โดยในการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ ความมีการกำหนดความเข้าใจที่คงทน (Enduring Understanding) ซึ่งเป็นความรู้ความเข้าใจที่ฝังแน่นติดอยู่ในตัวผู้เรียนอันเกิดจากการเรียนรู้ที่ผ่านกิจกรรมตามหน่วยการเรียนรู้ต่างๆ ติดตัวผู้เรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ (Grant Wiggins and Jay McTighe P.1950)

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ ต้องเริ่มจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชื่อมโยงของมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดที่สามารถนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันได้ รวมทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ต้องสามารถนำพาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้ด้วย หน่วยการเรียนรู้ควรมีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

หลักฐานสำคัญของการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ คือ ทุกองค์ประกอบของหน่วยการเรียนรู้ต้องเชื่อมโยงสัมพันธ์กับมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

2. องค์ประกอบหน่วยการเรียนรู้

1. ชื่อหน่วยการเรียนรู้ ต้องสะท้อนให้เห็นถึงสาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด หรือประเด็นหลักในหน่วยเรียนรู้นั้นๆ ดังนั้นชื่อหน่วยการเรียนรู้ควรมีลักษณะดังนี้

- 1.1) น่าสนใจ อาจเป็นประเด็นปัญหา ข้อคำถามหรือข้อโต้แย้งที่สำคัญ
- 1.2) สอดคล้องกับชีวิตประจำวันและสังคมของผู้เรียน
- 1.3) เหมาะสมกับวัย ความน่าสนใจและความสามารถของผู้เรียน

2. มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด ที่นำมาจัดทำหน่วยการเรียนรู้ต้องมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน และนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันได้ ซึ่งอาจมาจากกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันหรือต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดบางตัวอาจต้องฝึกซ้ำเพื่อให้เกิดความชำนาญ จึงสามารถอยู่ในหน่วยการเรียนรู้มากกว่าหนึ่งการเรียนรู้ได้ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้บรรลุตามมาตรฐานมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

3. สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด

สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอดได้จากการวิเคราะห์แก่นความรู้แต่ละมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดรวมถึงสาระการเรียนรู้ ที่ผู้เรียนจะได้รับจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดในหน่วยการเรียนรู้

4. สารการเรียนรู้

สารการเรียนรู้ที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามมาตรฐานการจัดการเรียนรู้/ตัวชี้วัด ประกอบด้วย สารการเรียนรู้แกนกลาง และสารการเรียนรู้ท้องถิ่น(ถ้ามี)

5. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนวิเคราะห์ได้จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งเป็นผลจากการนำมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดจนสอดคล้องกับทักษะ/กระบวนการตามธรรมชาติวิชา

6. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

คุณลักษณะอันพึงประสงค์วิเคราะห์ได้จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และกลุ่มสารการเรียนรู้ ซึ่งเป็นผลจากการนำมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้

7. ชิ้นงาน/ภาระงาน

ชิ้นงาน/ภาระงานที่กำหนดต้องสะท้อนถึงความสามารถของผู้เรียนจากการใช้ความรู้และทักษะที่กำหนดไว้ซึ่งสอดคล้องตามมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด โดยผ่านกิจกรรมการเรียนรู้

ชิ้นงาน/ภาระงาน อาจเป็นสิ่งที่ผู้สอนกำหนดให้ หรือครูผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันกำหนดขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ชิ้นงาน/ภาระงานต้องแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการในการเรียนรู้ของผู้เรียนและเป็นร่องรอยหลักฐานแสดงว่าผู้เรียนมีความรู้และทักษะบรรลุ มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหน่วยการเรียนรู้

ชิ้นงาน/ภาระงาน อาจเกิดขึ้นได้ในช่วงการจัดการเรียนรู้หรือชิ้นงาน/ภาระงานรวบยอด แต่ต้องแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนได้ันความรู้และทักษะที่ได้จากการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้นั้น ออกมาใช้อย่างเป็นรูปธรรม

ตัวอย่างชิ้นงาน/ภาระงาน

ชิ้นงาน เช่น รายงานเรียงความ จดหมาย โคลง กลอน หนังสือเล่มเล็ก ภาพวาด แผนภาพ แผนผัง แผนภูมิ กราฟ ตาราง งานประดิษฐ์ งานแสดงนิทรรศการ หุ่นจำลอง แฟ้มสะสมงาน ฯลฯ

ภาระงาน เช่น การพูด/รายงานปากเปล่า การอภิปราย การอ่าน การกล่าวรายงาน ใ้ว่าที่ ร้องเพลง เล่นดนตรี การเคลื่อนไหวร่างกาย ฯลฯ

งานมีลักษณะผสมผสานกันระหว่างชิ้นงาน/ภาระงาน เช่น โครงการ การทดลอง การสาธิต ละคร วิดีทัศน์

8. การวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผล ประกอบด้วย การวัดและประเมินผลระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลเมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในการกำหนดวิธีการวัดและประเมินผล ตลอดจนเกณฑ์การประเมินต้องเชื่อมโยงกับมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดที่กำหนด ใน หน่วยการเรียนรู้ครูผู้สอนและผู้เรียนควรร่วมกันสร้างเกณฑ์ การประเมินชิ้นงาน/ภาระงานหรือการ ปฏิบัติงาน เพื่อเป็นแนวทางในการประเมินคุณภาพผู้เรียน

9. กิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้เป็นเทคนิค/วิธีการจัดการเรียนรู้ ซึ่งจะนำผู้เรียนไปสู่การสร้างชิ้นงาน/ภาระงาน เกิดทักษะ (สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน) กระบวนการตามธรรมชาติวิชา และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด ซึ่งกำหนดไว้ในหน่วยการเรียนรู้

10. เวลาเรียน/จำนวนชั่วโมง

เวลาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละหน่วยการเรียนรู้จะต้องวิเคราะห์ความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับจำนวนมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดที่ปรากฏในหน่วยการเรียนรู้จากโครงสร้างรายวิชา

3. การจัดทำหน่วยการเรียนรู้

การจัดทำหน่วยการเรียนรู้มีแนวทางในการปฏิบัติดังนี้

1) สร้างความรู้ความเข้าใจ

1.1) ควรทำความเข้าใจกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จุดเน้นคุณภาพผู้เรียน สารการเรียนรู้ท้องถิ่นของเขตพื้นที่การศึกษา (ถ้ามี) หลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่รับผิดชอบ และองค์ประกอบที่สำคัญของหน่วยการเรียนรู้

1.2) ควรรู้ว่าในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่จะจัดการเรียนรู้นั้นประกอบไปด้วยมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดจำนวนเท่าไร สารการเรียนรู้ที่ได้จากคำอธิบายรายวิชา สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร และธรรมชาติของกลุ่มสาระการเรียนรู้

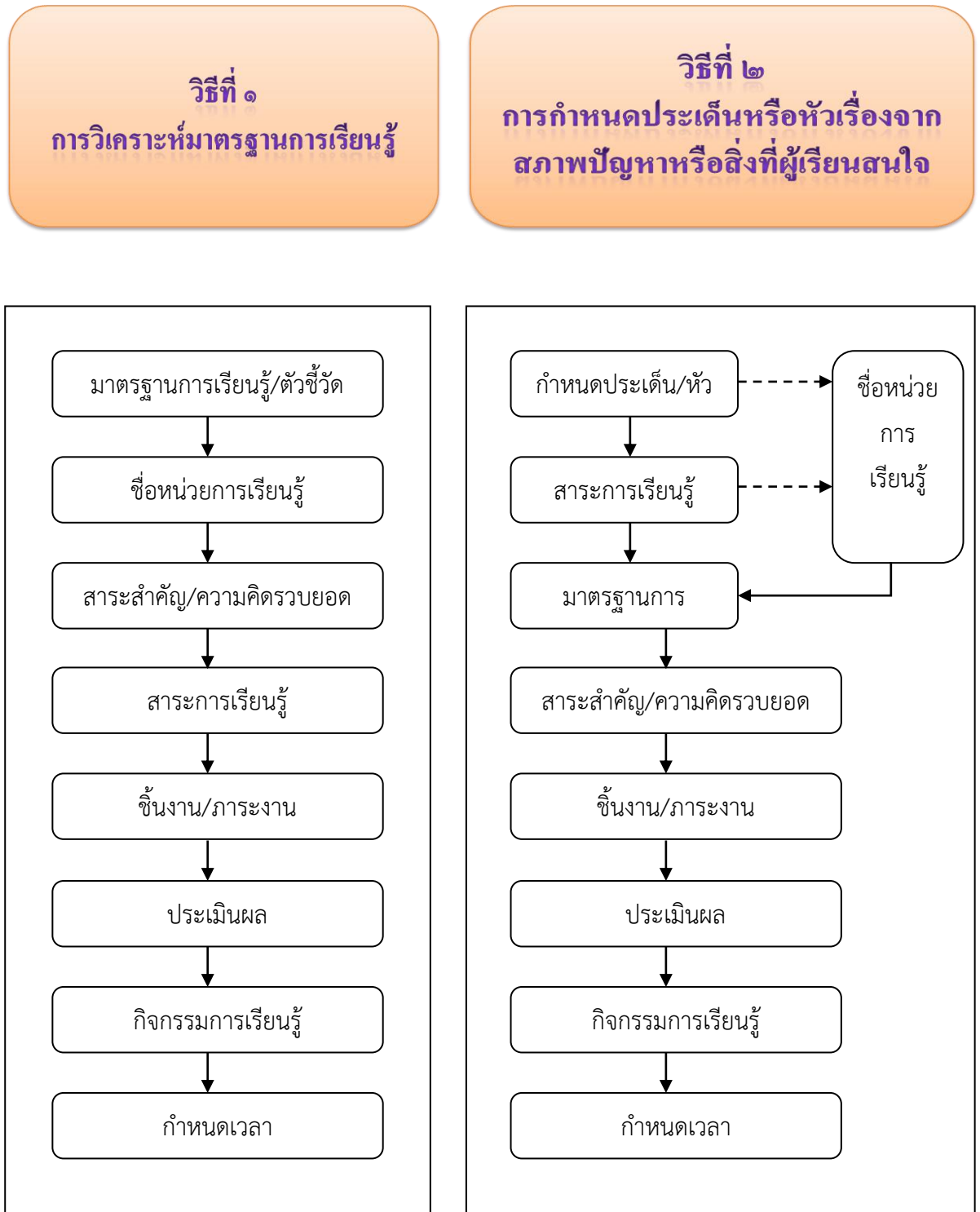
1.3) ควรรู้วิธีการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ซึ่งสามารถจัดทำได้หลายลักษณะแต่ต้องยึดมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดเป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน หน่วยการเรียนรู้สามารถออกแบบได้ 2 วิธีคือ

วิธีที่ 1 ออกแบบหน่วยการเรียนรู้ เริ่มจากการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

วิธีที่ 2 ออกแบบหน่วยการเรียนรู้ เริ่มต้นจากการกำหนดประเด็น/หัวเรื่อง จากสภาพปัญหาหรือสิ่งที่ผู้เรียนสนใจ

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ดังกล่าวมาแล้วสามารถดำเนินการได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 9 แสดงวิธีการออกแบบหน่วยการเรียนรู้

ตัวอย่างกิจกรรมการอบรม แผนการฝึกอบรม ตอนที่ 5 เรื่อง “หน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐานวิชาประวัติศาสตร์”

สาระสำคัญ

1. ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำหน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐานตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
2. แนวทางการจัดทำหน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐานวิชาประวัติศาสตร์

กิจกรรมการฝึกอบรม

รูปแบบกิจกรรม

1. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมฟังคำบรรยาย เรื่อง การจัดทำหน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐานตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในรายวิชาประวัติศาสตร์โดย Click ที่ บทบรรยาย
2. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสรุปสาระสำคัญที่ได้จากการศึกษาด้วยตนเอง และศึกษาเพิ่มเติมจากใบความรู้ที่ 5.1 เรื่อง การจัดทำหน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐาน) โดย Click ที่ เอกสารประกอบการฝึกอบรม
3. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถสืบค้นจากแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ โดยใช้คำสำคัญ
 - หน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐาน
 - หน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐานวิชาประวัติศาสตร์ หรือศึกษาที่ <http://www.curriculum51.net>
4. หลังจากนั้นผู้เข้ารับการอบรมร่วมสนทนาในกระดานสนทนา (Web Board) ในประเด็น
 - ประเด็นที่ 5.1 องค์ประกอบของหน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐานประกอบด้วยอะไรบ้าง
 - ประเด็นที่ 5.2 ท่านมีแนวทางในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐานให้บรรลุเป้าหมายตามมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดในวิชาประวัติศาสตร์อย่างไร
5. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมศึกษาความรู้เพิ่มเติมจากใบความรู้ที่ 5.2 เรื่องตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐาน แล้วนำไปประยุกต์ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์นำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนแล้วนำไปแลกเปลี่ยนร่วมสนทนากันในกระดานสนทนา (Web board) ในประเด็น
 - ประเด็นที่ 5.3 ท่านมีเทคนิคในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์อย่างไร
 - ประเด็นที่ 5.4 ผลของการนำหน่วยการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างไร มีปัญหา/อุปสรรค และแนวทางการแก้ไขอย่างไร
6. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทำแบบทดสอบหลังการอบรม โดย Click ที่ “แบบทดสอบหลังการอบรม”

4. สื่อประกอบการฝึกอบรม

1. บทเรียน E-Training
2. ใบความรู้ที่ 5.1 เรื่อง การออกแบบหน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐาน

3. ใบความรู้ที่ 5.2 เรื่อง ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐาน

5. การวัดการประเมินผล

วิธีการวัดผล

1. การเข้าร่วมกิจกรรมในกระดานสนทนา (Web board)
2. แบบทดสอบรายวิชา
3. การทำแบบทดสอบก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม

เกณฑ์การประเมินผล

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะมีผลการผ่านการฝึกอบรม เมื่อ

1. จำนวนกิจกรรมที่เข้าร่วมในกระดานสนทนา (Web board) ไม่น้อยกว่า 2 กิจกรรม
2. ผลการทดสอบหลังการฝึกอบรมไม่น้อยกว่า ร้อยละ 70

สรุป

หน่วยการเรียนรู้เป็นขั้นตอนที่สำคัญของการนำหลักสูตรสถานศึกษาเข้าสู่ชั้นเรียน การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ต้องเป็นหน่วยการเรียนรู้ที่อิงมาตรฐานเช่นเดียวกับหลักสูตร ในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ ครูผู้สอนสามารถพิจารณาเลือกออกแบบได้หลายวิธี แต่ควรครอบคลุมขั้นตอนการออกแบบ 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ หลักฐานการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ โดยต้องเริ่มจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชื่อมโยงของมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดที่สามารถนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันได้ รวมทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ต้องสามารถนำพาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้ด้วย

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องที่ 5 แล้ว โปรดปฏิบัติใบงานที่ 5

ใบงานที่ 1

ชื่อหลักสูตร UTQ-209 สารการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม: โครงการประวัติศาสตร์
ตอนที่ 1 คุณค่าของประวัติศาสตร์

คำสั่ง ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่กำหนดให้มีความสอดคล้องและถูกต้อง

ข้อความ	หลักฐานที่เป็น ลายลักษณ์ อักษร	หลักฐานที่ไม่ เป็นลายลักษณ์ อักษร	หลักฐาน ขั้นต้น	หลักฐาน ขั้นรอง
1. จารึก				
2. โครงกระดูกมนุษย์				
3. เครื่องปั้นดินเผาบ้านเชียง				
4. หนังสือที่เป็นเรื่องราวในอดีตซึ่ง รวบรวม มาจากเอกสาร				
5. ภาพวาดหัวหน้าคณะทูตฝรั่งเศสเข้า เฝ้าถวาย พระราชสาส์นแด่สมเด็จพระนารายณ์ มหาราช				
6. บทความทางวิชาการ				
7. เงินพดด้วง				
8. หนังสือการเมืองไทยสมัยพระ นารายณ์ ของนิธิ เลี้ยวศรีวงศ์				
9. ภาพถ่ายเหตุการณ์ 14 ต.ค 2536				
10. กฎหมายตราสามดวง				

ข้อมูลจาก <http://testmor2.wordpress.com/>

ใบงานที่ 2.1

ชื่อหลักสูตร UTQ-209 สารการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม: โครงการประวัติศาสตร์
ตอนที่ 2.1 วิธีการทางประวัติศาสตร์

คำสั่ง

1. ร่วมกันอภิปรายว่าหลักฐานในการศึกษาประวัติศาสตร์สมัยรัตนโกสินทร์ได้จากที่ใดบ้าง
2. แบ่งกลุ่ม ให้แต่ละกลุ่มกำหนดหัวข้อที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์มา 1 หัวข้อ จากนั้นใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาเรื่องราวและจัดทำเป็นรายงาน และส่งตัวแทนออกมานำเสนอ

ใบงานที่ 2.2

ชื่อหลักสูตร UTQ-209 สารการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม: โครงการประวัติศาสตร์
ตอนที่ 2.2 โครงการทางประวัติศาสตร์

คำสั่ง

ให้เขียนโครงการเกี่ยวกับการรวบรวมประวัติศาสตร์ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนปลาย โดย
รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา บทความให้ครบถ้วนสมบูรณ์ตามหัวข้อที่กำหนดให้ดังนี้

- ชื่อโครงการ
- ชื่อผู้จัดทำ
- ชื่อครูที่ปรึกษา
- บทคัดย่อ
- หลักการ/เหตุผล/ที่มาของโครงการ
- วัตถุประสงค์
- สมมุติฐานการศึกษาถ้ามี
- วิธีศึกษา (แต่ละขั้นตอน)
- ผลการศึกษา (แต่ละขั้นตอน)
- อภิปรายผล
- สรุปผลการศึกษา
- กิตติกรรมประกาศ
- เอกสารอ้างอิง

ใบงานที่ 3

ชื่อหลักสูตร UTQ-209 สารการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม: โครงการประวัติศาสตร์
ตอนที่ 3 การพัฒนาทักษะการคิดในวิชาประวัติศาสตร์

คำสั่ง จงยกตัวอย่างแนวการสอนที่พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนในวิชา
ประวัติศาสตร์มา 1 หัวข้อ โดยมีรายละเอียดที่ต้องระบุดังนี้

จุดประสงค์การเรียนรู้

- 1.....
- 2.....
- 3.....

กระบวนการ	กิจกรรมการเรียนการสอน

สื่อการเรียนการสอน

- 1.....
- 2.....
- 3.....

การวัดและประเมินผล

- 1.....
- 2.....
- 3.....

ใบงานที่ 4

ชื่อหลักสูตร UTQ-209 สารการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม: โครงการประวัติศาสตร์
ตอนที่ 4 สอนประวัติศาสตร์อย่างไรให้ได้ผล

คำสั่ง จงยกตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนตามรูปแบบ CIPPA
MODEL โดยยกตัวอย่างหัวข้อในวิชาประวัติศาสตร์ไทยมา 1 หัวข้อ โดยระบุรายละเอียดดังนี้

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนตามรูปแบบ (CIPPA MODEL)

เรื่อง

ตัวชี้วัด

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 การทบทวนความรู้เดิม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขั้นที่ 2 การแสวงหาความรู้ใหม่

.....

.....

.....

.....

.....

ขั้นที่ 3 การศึกษาทำความเข้าใจข้อมูล/ความรู้ใหม่และเขียนโยงความรู้ใหม่กับความรู้

เดิม

.....

.....

.....

.....

.....

ขั้นที่ 4 การแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม

.....

.....

.....

.....

.....

ขั้นที่ 5 การสรุปและจัดระเบียบความรู้

.....

.....

.....

.....

.....

ขั้นที่ 6 การปฏิบัติและ/หรือการแสดงผลงาน

.....

.....

.....

.....

.....

ขั้นที่ 7 การประยุกต์ใช้ความรู้

.....

.....

.....

.....

.....

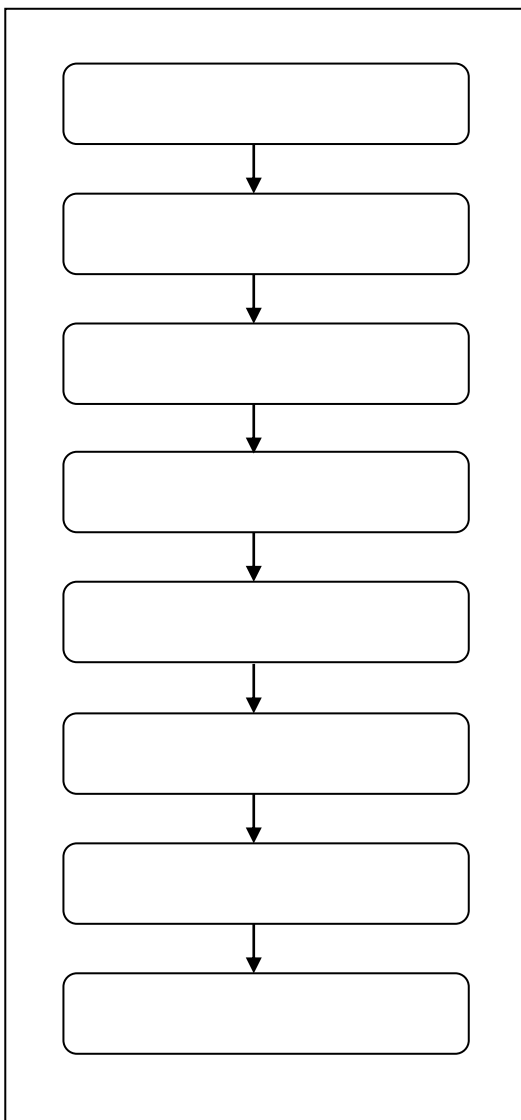
ใบงานที่ 5

ชื่อหลักสูตร UTQ-209 สารการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม: โครงการประวัติศาสตร์
ตอนที่ 5 หน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐานวิชาประวัติศาสตร์

คำสั่ง จงระบุวิธีการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ให้ถูกต้องและครบถ้วน

วิธีที่ ๑

การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้

วิธีที่ ๒

การกำหนดประเด็นหรือหัวเรื่องจาก
สภาพปัญหาหรือสิ่งที่ผู้เรียนสนใจ

